

895.91

พ 915ก

4.3

การวิเคราะห์ทรัพยากรของ จันทนา ปิ่นเฉลียว

ค. 2 ก. ย. 2535

ปริญญานิพนธ์

ของ

ไพฑูรย์ สิงห์เข้ม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กันยายน 2534

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

180543

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(อาจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุรีย์ สุวรรณะ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(อาจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุรีย์ สุวรรณะ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ใจนุ่น)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ 13 เดือน กันยายน พ.ศ. 2534.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ
ประธานกรรมการ อาจารย์สุรีย์ สุวรรณะ กรรมการ ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไข
ข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณของท่านทั้งสองมาก ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ขอขอบพระคุณอาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนงุ่น ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าเพิ่มเติม
และห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา
ขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์กานดา คาระสวัสดิ์ และอาจารย์วินัย กู่ระหงษ์
ที่ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา
ขอบคุณ คุณสรใน รอดนิตย์ เพื่อนรักซึ่งได้ช่วยเหลือและติดต่อประสานงานให้กับผู้วิจัย
จนกระทั่งปริญญานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่ม
ประโยชน์ที่ผู้อ่านทุกท่านได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ กอปรกับบุญกุศลที่ผู้วิจัยกระทำ
สิ่งสมมา ขอเป็นพลังปัจจัยให้ดวงวิญญาณของ คุณจินตนา (ปิ่นเจลิยว) ภักดีชายแดน และ
คุณวินัย ภักดีชายแดน สุขสงบนิรันดร์เทอญ

ไพฑูรย์ สิงห์เข้ม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ประวัติและผลงานประพันธ์ของจินตนา ปิ่นเจ็ลยว	4
	ประวัติชีวิต การศึกษา และครอบครัว	4
	ประวัติด้านการประพันธ์	5
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	10
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	10
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
	คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ	10
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	11
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	12
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเจ็ลยว	12
	เอกสารที่เกี่ยวกับเกณฑ์การวิเคราะห์บทกลอนและท่วงทำนองเขียน	15
	เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทกลอน	15
	เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์ท่วงทำนองเขียน	16
2	วิเคราะห์รูปแบบและท่วงทำนองในการเขียนในงานประพันธ์ประเภทกลอนของ จินตนา ปิ่นเจ็ลยว	22
	วิเคราะห์รูปแบบ	22
	จำนวนคำในวรรค	25
	สัมผัส	31
	เสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค	35

ท่วงทำนองการเขียนทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว	36
การใช้คำ	36
การเลือกใช้เสียงของคำ	36
การหลากคำ	36
การใช้คำตัด	38
การคำใช้อุทาน	43
การใช้คำเลียนเสียง	46
การเล่นเสียงวรรณยุกต์	48
การใช้คำซ้อน	50
การซ้ำคำ	57
การเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบท	84
การใช้โวหาร	93
โวหารอุปมา	94
โวหารอุปลักษณ์	95
โวหารเปรียบเทียบ	98
โวหารกล่าวกับ	101
โวหารกล่าวแก้ความ	103
โวหารกล่าวเกินจริง	111
โวหารบุคลาธิษฐาน	113
โวหารสัญลักษณ์	116
โวหารนามนัย	120
โวหารสมพจน์นัย	122

3	วิเคราะห์ทัศนะของจินตนา ปิ่นเจลิยว ในงานประพันธ์ประเภทกลอน	125
	ทัศนะเกี่ยวกับสังคม	125
	สภาพการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน	125
	ปัญหาสังคม	132
	ปัญหาสิ่งแวดล้อม	132
	ปัญหาความยากจน	136
	ปัญหาการจราจร	141
	สงคราม	143
	ความสงบสุขในสังคม	150
	ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต	155
	เรื่องความรัก	155
	เรื่องการทำงาน	157
	ทัศนะเกี่ยวกับสตรี	161
4	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	167
	บรรณานุกรม	170

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันแม้ว่าวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วที่ให้ความรู้ ความบันเทิง และพรรณนา อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ จะมีจำนวนมากกว่าวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง แต่มิได้หมายความว่าวรรณกรรมประเภทร้อยกรองจะซบเซาเสียทีเดียว ปรากฏว่ามีนักกลอนที่มุ่งมั่นเขียนงานประเภทร้อยกรองในรูปแบบต่าง ๆ อยู่ไม่ขาดสาย ส่วนใหญ่เป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น ตีพิมพ์ในนิตยสาร วารสารและหนังสือพิมพ์ นักเขียนที่มีผลงานร้อยกรองรวมพิมพ์เป็นเล่มขนาดเล็กก็มี เช่น ขอบฟ้าลิลิทอง ของ อุชเชนี ชักม้าชมเมือง ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีนิพนธ์ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ เพลงมณุษย์ของ จินตนา ปิ่นเฉลียว จันทรเจ้า ของ กุลทรัพย์ รุ่งฤดี เป็นต้น

แวดวงร้อยกรองปัจจุบันมีนักกลอนที่มีชื่อเสียงและมีผลงานเป็นที่ชื่นชมของผู้่านอย่างกว้างขวาง อาทิ อุชเชนี ประยอม ทองทอง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จินตนา ปิ่นเฉลียว นิภา บางยี่ขัน สัจจิตต์ วงษ์เทศ คมทวน คันธนู และอังคาร กัลยาณพงศ์ นักกลอนดังกล่าวนี้เป็นผู้มีส่วนช่วยสืบทอดสายธารแห่งวรรณกรรมร้อยกรองไทยให้ยืนยาวต่อไป

จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นนักกลอนหญิงที่มีชื่อเสียงมาก งานร้อยกรองที่ปรากฏมีทั้งกลอนและโคลง โดยเฉพาะสัณวนกลอน ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้่านอย่างมากว่า สัณวนกลอนเผ็ดร้อน แข็งกร้าวเหมือนสัณวนผู้ชาย ชอบฉีกคำ ตัวอย่าง เช่น บทกลอน "คำขอร้อง"

ถ้าจะมีสองมือไว้ถือสาก

อย่าอายหากปากจะถือว่าถือศีล

และถ้ามีหัวใจไว้ป้ายปืน

จงมีตีนไว้เพื่อจะกระแทกคน¹

สำนวนกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ค่อนข้างจะแข็งกร้าว กราดเกรี้ยว แต่ก็สามารถเขียนสำนวนกลอนหวานปนเศร้า พรรณนาอารมณ์เศร้า เทวี่ว่าอันทุกข์ทันทในใจ สะเทือนอารมณ์ผู้อ่านได้ดีเช่นกัน ดังตัวอย่างบทกลอน "วันหนึ่ง วันนั้น วันนี้"

พลอบใจว่าวันหน้าเธอจะกลับ

แล้วโลกสรรพจะใสสุขไพศาล

แต่วันนี้ฉันรอ ท้อ ทนทาน

ซึ่งเป็นการรออันนิรันดร์...¹

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวยกย่องความสามารถด้านงานเขียนประเภทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ว่า "ถ้าจะนับชื่อคนเขียนกลอนหญิงยุคปี พ.ศ. 2500 ถึงวันนี้ ชื่อจินตนา ปิ่นเฉลียว จะอยู่ในลำดับหนึ่งเสมอ"²

ผลงานร้อยกรองประเภทโคลงของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ปรากฏเพียงเรื่องเดียวคือ เรื่อง "ศรีจุฬาลักษณ์" เขียนเป็นโคลงสี่สุภาพ จำนวน 300 บท ได้รับรางวัลดีเด่นการประกวดหนังสือประเภทกวีนิพนธ์ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี 2524

ผลงานร้อยกรองประเภทกลอนที่รวมเป็นเล่มแล้วทั้งหมดมี ขมพู่ ขมพูนุท ดอกหญ้าชุดที่หนึ่ง ดอกหญ้าชุดที่สอง ดอกหญ้าสี่ขมพู่ ขมพู่และกลอนใหม่ นิราศพระอาราม อยู่ยยาวสาน วลีเลือด และเพลงมนุชย์

ผลงานกลอนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ ได้แก่

นิราศพระอาราม ได้รับรางวัลชมเชยพิเศษ จากมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย สาขาวรรณคดี พ.ศ. 2515

¹ จินตนา ปิ่นเฉลียว. ขมพู่และกลอนใหม่. 2514. หน้า 225.

² เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "จารึกหมึกกริน...ไม่สิ้นจินตนา," ดังนั้นจึงเขียน.

อยุธยาสาธิต ได้รับรางวัลชมเชยเป็นเงินรางวัล 10,000 บาท จากมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย สาขาวรรณคดี พ.ศ.2516 และ "ได้รับเลือกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4"¹

เพลงมณุษย์ ได้รับรางวัลชมเชยการประกวดหนังสือประเภทกวีนิพนธ์ของ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี 2523

นอกจากความสามารถในการเขียนบทประพันธ์ร้อยกรองประเภทกลอนและโคลงแล้ว จินตนา ปิ่นเฉลียว ยังสามารถเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายได้ดีอีกด้วย โดยเฉพาะนวนิยายประเภท ลึกลับ ภูตผีปิศาจ เสียวสยองขวัญ ได้รับความนิยมจากนักอ่านเป็นจำนวนมาก นวนิยายส่วนใหญ่ของ จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นนวนิยายประเภทดังกล่าวข้างต้น จนมีผู้ยกย่องว่าเป็น "ราชินี"²

กล่าวได้ว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นทั้งนักกลอนและนักเขียนนวนิยายที่มีชื่อเสียงมาก ผลงานนวนิยายจะใช้นามปากกาต่าง ๆ เช่น นามปากกา "จินตวีร์ วิวัธน์" เขียนนวนิยายเรื่อง คฤหาสน์ดำ พรายพระกาฬ สุสานภูตเศวร วังไวภูมย์ อมฤตาลัย กิ่งหล้าบาดาล สางสยอง สาปนรสิงห์ ฯลฯ นามปากกา "ก่าฟ้า เพื่อนจันทร์" เขียนนวนิยายเรื่อง ภิภพสนธยา บาดาลนคร และบุปผาเพลิง นามปากกา "สาการะวาตี" เขียนนวนิยายเรื่อง เจ้าชายในฝัน

วลีรัตน์ สิงhra ได้นำนวนิยายประเภทภูตผี ลึกลับสยองขวัญของ จินตนา ปิ่นเฉลียว จำนวน 17 เรื่อง ซึ่งตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ.2519 - 2526 มาศึกษาวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ระดับ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปี 2528 ชื่อ "เรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของ จินตวีร์ วิวัธน์" ส่วนบทกลอนยังไม่มีผู้ใดศึกษาอย่างลึกซึ้งจริงจัง ทั้ง ๆ ที่งานมีคุณค่าและเด่นมาก งานหลายชิ้นได้รับรางวัลจากการประกวดหนังสือกวีนิพนธ์ และได้รับการคัดเลือกเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย ผู้วิจัยมีความสนใจ

¹ศรีจุฬาลักษณ์. 2524. หน้าคำนำปกหลัง.

²วรจิต (นามแฝง). "ราชินี...จินตวีร์ วิวัธน์," ลีลา. บัณฑิต 3 มีนาคม 2526.

(อ้างอิงมาจาก วลีรัตน์ สิงhra. เรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของ จินตวีร์ วิวัธน์.

วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. หน้า 13.)

บทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียวมาก สมควรจะศึกษาบทกลอนให้ละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาร้อยกรองปัจจุบัน และช่วยเผยแพร่ผลงาน ชื่อเสียง ของนักกลอนผู้นี้ด้วย

ประวัติและผลงานประพันธ์ของ จินตนา ปิ่นเฉลียว

ประวัติชีวิต การศึกษา และครอบครัว

จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นชื่อนามสกุลจริงก่อนสมรส และนามปากกาที่ใช้เขียนงานประพันธ์ประเภทร้อยกรองของ จินตนา ภักดีชายแดน เกิดเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2485 ที่โรงพยาบาลศิริราช ธนบุรี

เริ่มการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2491 ที่โรงเรียนโพธิ์ตัด จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อ พ.ศ.2500 ได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จนจบการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2502 และได้เข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต เมื่อ พ.ศ.2506

หลังจากจบการศึกษาแล้วได้เข้าทำงานเป็นลูกจ้าง (เนื่องจากไม่มีตำแหน่งบรรจุให้) ในสำนักงานเลขานุการ การพลังงานแห่งชาติ จนกระทั่งวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ.2510 ได้บรรจุเป็นพนักงานการต่างประเทศ กองสำรวจและวางแผนการพลังงานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2525 ลาออกจากราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 6 ไปประกอบอาชีพส่วนตัว

ระหว่างรับราชการอยู่ที่การพลังงานแห่งชาติ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นชฎาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2514 จตุรดาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2518 และตรีดาภรณ์มงกุฎไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2521

จินตนา ปิ่นเฉลียว สมรสกับ นายวินัย ภักดีชายแดน (เสียชีวิตเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2528) มีบุตรชายด้วยกัน 2 คน คือเด็กชายदनย์ และเด็กชายโดม ภักดีชายแดน

จินตนา ปิ่นเฉลียว เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2531

ประวัติด้านการประพันธ์

จินตนา ปิ่นเจลิยว สนใจงานเขียนประเภทร้อยกรองมาตั้งแต่อายุประมาณ 4 - 5 ขวบ ได้รับแรงบันดาลใจจากพ่อที่ชอบบทละครร้องและชอบอ่านวรรณคดีไทย การที่พ่อนำบทละครร้องมาขอมที่บ้านและการอ่านวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ให้เธอฟัง ทำให้เธอเกิดฝังใจในความไพเราะของบทกลอนมาก สามารถท่องบทกลอนยาว ๆ ในเรื่องรามเกียรติ์ให้เพื่อน ๆ ฟังได้ เมื่อโตขึ้นได้อ่านและประทับใจในผลงานของกวีเก่า เช่น ศรีปราชญ์ สุนทรภู่ นรินทรธิเบศร์

เธอเริ่มเขียนกลอนครั้งแรกเมื่ออายุ 10 ขวบ เป็นการเขียนกลอนอ่านเองในหมู่เพื่อน และเขียนเรื่อยมา ขณะอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโพธิ์ตัด ได้จัดทำหนังสือซึ่งประกอบด้วย สารคดี เรื่องสั้น เกมทายปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเขียนด้วยลายมือตัวเองทั้งเล่มให้เพื่อนในห้องได้อ่านกัน เมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เธอได้ส่งกลอนสั้น ๆ ลงหนังสือขัณฑ์พฤษภและครุฑสาร และได้รับรางวัลที่ 2 จากการเขียนประกวดกลอนสั้นกว่าในหนังสือขัณฑ์พฤษภ

ขณะศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เธอได้รับคำชมเชยเรื่องฝีมือการเขียนคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในชั่วโมงภาษาไทยจากอาจารย์นรินทร์ นวมารค เสมอ และช่วงนี้ผลงานกลอนของเธอแพร่หลายตามหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว ความสามารถในการเขียนกลอนของเธอปรากฏอย่างเด่นชัด ขณะที่ยังเป็นนิสิตปีที่ 2 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เธอชนะเลิศการแข่งขันกลอนสดในรายการ "ชุมนุมกลอนชาวบ้าน" ณ ไทยทีวี ช่อง 4 ทำให้ชื่อเสียงของ "จินตนา ปิ่นเจลิยว" รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักกลอนมือทอง

นักกลอนรุ่นเดียวกับเธอมี เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นิภา บางยี่ขัน และทวีสุขทองถาวร

จินตนา ปิ่นเจลิยว ถนัดเขียนโคลงและกลอนเท่า ๆ กัน แต่ผลงานส่วนใหญ่เป็นกลอน มีโคลงเพียงเรื่องเดียวคือ ศรีจุฬาลักษณ์ เธอให้เหตุผลปรากฏในคำนำหนังสือศรีจุฬาลักษณ์ว่า

ที่จริงผู้เขียนได้เขียนโคลงสุภาพมาก่อนที่จะเขียนกลอนเสียอีก และก็ชอบคำประพันธ์ประเภทนี้มาก แต่ที่มีผลงานเป็นกลอนออกเผยแพร่มากกว่าโคลงนั้น เป็นเพราะคิดไปเองตั้งแต่ต้นว่า บทกลอนน่าจะเป็นที่นิยมในหมู่ท่านผู้อ่านมากกว่าโคลง ดังนั้นเมื่อเขียนโคลง

ออกมาเท่าใดก็เก็บไว้อ่านคนเดียวตลอดมา...¹

ผลงานร้อยกรองจะใช้นามปากกา พวงอุบล ปิ่นวิวัฒน์ และจินตนา ปิ่นเจลิยว ตีพิมพ์
ในสยามสมัย และชาวกรุง ผลงานที่รวมพิมพ์เป็นเล่มแล้วมีดังนี้

1. ชมพู	พ.ศ.2509
2. ชมพูนุท	พ.ศ.2510
3. ดอกหญ้าชุดที่หนึ่ง	พ.ศ.2511
4. ดอกหญ้าชุดที่สอง	พ.ศ.2512
5. ดอกหญ้าสีชมพู	ครั้งแรก 2518
6. ชมพูและกลอนใหม่	ครั้งที่สอง 2521
7. นิราศพระอาราม	พ.ศ.2515
8. อวยุทธาวสาน	พ.ศ.2516
9. วลีเลือด	พ.ศ.2518
10. เพลงมนุษย์	พ.ศ.2523
11. ศรีจุฬาลักษณ์	พ.ศ.2524

นอกจากงานร้อยกรองแล้ว เธอยังมีงานร้อยแก้วประเภท เรื่องสั้น นวนิยาย และเขียน
คอลัมน์ประจำในนิตยสารอีกด้วย ความชื่นชอบของผู้อ่านที่มีต่อนวนิยายขนาดยาว ประเภทภูตผี ลึกลับ
สยองขวัญของเธอ ทำให้เธอมุ่งเขียนนวนิยายประเภทนี้มากขึ้น เป็นเหตุให้งานเขียนประเภท
ร้อยกรองลดลง มีบ้างเกี่ยวกับทกลอนถวายพระพรหรืออาเศียรวาท ซึ่งนาน ๆ ก็เขียนสักครั้ง

นามปากกาที่ใช้เขียนงานร้อยแก้วมีดังนี้

1. "ศรีจิตรา" เขียนคอลัมน์ผู้หญิงดังในอดีต ในนิตยสารดิฉัน
2. "จานิน" เขียนคอลัมน์เรื่องแปลกแปลก ในนิตยสารดิฉัน
3. "ไอคิว 45" เขียนเรื่อง ดังนี้

1. เล่าเรื่องลับของจักรวาล
2. ผ่านโลกเร้นลับ
3. จานผีและมนุษย์ต่างดาว
4. ผู้มาจากอวกาศ
5. เป็ดโปง ยู เอฟ โอ
6. เป็ดกรุผีฝรั่ง
7. เป็ดปากหัวเราะ
8. ผู้บุกรุกจากนอกโลก
9. เป็ดพิภพพิศวง
4. "ไดโนเสาร์ (แก่)" เขียนเรื่อง
 1. เป็ดนครในตำนาน
 2. เป็ดโลกอดีต
 3. เป็ดโลกดึกดำบรรพ์
 4. เป็ดโลกโบราณ
 5. เป็ดสุสานตุตันคาเมน
 6. เป็ดโลกประวัติศาสตร์
 7. เป็ดโลกบรรพชน
 8. เป็ดหน้าประวัติศาสตร์โลก
 ไดโนเสาร์ (เด็ก)
 9. โอยุคดึกดำบรรพ์
5. "พร พืชเทพ" เขียนเรื่อง
 1. ปลุกผี
 2. ปลุกป่าช้า
 3. เกาะผี
 4. รถปีศาจ

5. ขุมทางผี
6. เปิดโลง
7. นามานุกรมอสุรกาย
6. "รอย ราชินี" เขียนเรื่อง
 1. สารพัดพิศวง
 2. ร้อยแปดเรื่องประหลาด
7. "จินตวีร์ วิวัธน์" เขียนนวนิยายเรื่อง
 1. มนุษย์ชิ้นส่วน (มฤตยูเขียว)
 2. ศตวรรษสาวท
 3. มาแต่หิมพานต์
 4. อาศรมสง
 5. โลก 2599
 6. กิ่งหล้าบาดาล
 7. เสกอสุรกาย
 8. มายาลวง
 9. แพบัดถ้ำเทวี
 10. คฤหาสน์คำ
 11. สุธาณูเตศวร
 12. คัมภีร์พิญา
 13. ใต้เงาปิรามิด
 14. มายาพิศวาส
 15. สาปนรสิงห์
 16. มิติเรน
 17. คัมภีร์ภูติ
 18. สางสีทอง

19. ผาโหลงพราย
20. จุมพิตเพชฌฆาต
21. บ้านศิลาทราย
22. มิติหลง
23. อมฤตาลัย
24. อาถรรพ์เทวี
25. ภูติพระจันทร์
26. มณีสวาท
27. สางสยอง
28. พรายพระกาฬ
29. พลังหลอน
30. วังไวภูมย์
31. ขุมทรัพย์ใสมะประภา
8. "ก่าฟ้า เพื่อนจันทร์" เขียนนวนิยายเรื่อง
 1. ภิกขุสนธยา
 2. บาคาลนคร
 3. บุปผาเพลิง
9. "สาการะวาดี"
 1. เจ้าชายในฝัน

นวนิยายของเธอที่สร้างเป็นละครโทรทัศน์แล้วมีดังนี้

1. อมฤตาลัย
2. คฤหาสน์ดำ
3. สางสยอง
4. ขุมทรัพย์ใสมะประภา
5. สัปอสูร (มายาพิศวาส)

6. มฤตยูเขียว (มนุษย์ขึ้นส่วน)
7. สำนวนสิ่งทอ
8. อาศรมสงฆ์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิเคราะห์งานประพันธ์ประเภทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ในด้านรูปแบบ
ท่วงทำนองในการเขียนและทัศนะของผู้เขียนที่ปรากฏในวรรณกรรม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบลักษณะเฉพาะในงานประพันธ์ประเภทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว
ในด้านรูปแบบและท่วงทำนองในการเขียน
2. ทำให้ทราบถึงทัศนะของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ที่ปรากฏในงานประพันธ์ประเภทกลอน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยฉบับนี้จะศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะรูปแบบ ท่วงทำนองในการเขียนและทัศนะของ
ผู้เขียนในงานประพันธ์ประเภทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ซึ่งพิมพ์รวมเล่มจำนวน 5 เล่ม
ดังต่อไปนี้

1. ดอกหญ้าชุดที่หนึ่ง	(พ.ศ.2511)
2. ชมพูและกลอนใหม่	(พ.ศ.2514)
3. ดอกหญ้าสี่ชมพู	(พ.ศ.2518)
4. วลีเลือด	(พ.ศ.2518)
5. เพลงมนุษย์	(พ.ศ.2523)

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะทางฉันทลักษณ์ของงานประพันธ์ประเภทกลอน อันได้แก่ จำนวนคำ
ในแต่ละวรรค การสัมผัสระหว่างวรรค ระหว่างบทและเสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค

ท่วงท่าของการเขียน หมายถึง การเลือกใช้ถ้อยคำ และการใช้โวหาร

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อสังคม ชีวิตและสตรี ซึ่งปรากฏในงานประพันธ์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าจะวิเคราะห์และนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนของการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ศึกษาชีวิตและผลงานของ จินตนา ปิ่นเฉลียว จากเอกสารต่าง ๆ ที่ปรากฏ
2. ศึกษารูปแบบจลนลักษณ์ในบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ดังนี้ ความถูกต้องทางจลนลักษณ์ จำนวนคำในแต่ละวรรค การส่งสัมผัสและเสียงท้ายของคำ
3. ศึกษาเกณฑ์เกี่ยวกับท่วงท่าของการเขียนด้านการใช้คำ การใช้โวหารจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า สรุปเป็นเกณฑ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การใช้คำ

- 3.1.1 การเลือกใช้เสียงของคำ
- 3.1.2 การเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบท

3.2 การใช้โวหาร

- 3.2.1 อุปมา (Simile)
- 3.2.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)
- 3.2.3 ปฏิพจน์ (Rhetoric Question)
- 3.2.4 กล่าวกับ (Apostrophe)
- 3.2.5 กล่าวเพ้อความ (Allusion)
- 3.2.6 กล่าวเกินจริง (Hyperbole)
- 3.2.7 บุคลาธิษฐาน (Personification)
- 3.2.8 สัญลักษณ์ (Symbol)
- 3.2.9 นามนัย (Metonymy)
- 3.2.10 สมพจน์นัย (Synecdoche)

4. ศึกษาและวิเคราะห์ทัศนะของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ที่ปรากฏในงานประพันธ์ประเภท
กลอน ดังนี้

4.1 ทัศนะเกี่ยวกับสังคม

4.2 ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต

4.3 ทัศนะเกี่ยวกับสตรี

5. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว มีจำนวนไม่มากนัก ผู้วิจัยจึง
นำมาสรุปในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ เพื่อให้ประกอบการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ประพันธ์สาส์น¹ ได้กล่าวถึงบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว สรุปว่า

กลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ค่อนข้างกว้างแถมและทำท่ายโลกลอยล็กน้อย ซึ่งเป็น
ลักษณะการเขียนที่เธอถนัด กลอนรักอ่อนหวานก็พอเขียนอยู่บ้าง แต่เจ้าตัวบอกว่าเธอ
ชอบอย่างนี้มากกว่า

สอางค์ มะลิกุล² ได้รวบรวมทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อบทกลอนของ จินตนา
ปิ่นเฉลียว ไว้ดังนี้

¹สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น. "คำนำของผู้จัดพิมพ์," วลีเลือก. 2528. หน้าคำนำ.

²สอางค์ มะลิกุล. "จินตนา (ปิ่นเฉลียว) ภักดีชายแดน และกลอนอันเป็นที่รักยิ่ง,"
ใน อนสรณ์วันัย ภักดีชายแดน จินตนา (ปิ่นเฉลียว) ภักดีชายแดน 15 ธันวาคม 2531. 2531.
หน้า 68 - 70.

"จินตนา ปิ่นเฉลียว เขียนบทกวีได้สม่ำเสมอ แน่วแน่ ตรงไปตรงมาในเป้าหมาย งานของเธอมีบุคลิกภาพของการต่อสู้อย่างแท้จริงราวและกล้าหาญ เผด็จร่อน จริ่งใจและรับผิดชอบ ต่อสังคมระคนอยู่อย่างมีจังหวะจะโคน"

"ลักษณะการเขียนกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว จะใช้คำค่อนข้างกร้าว ตรงไปตรงมามีลักษณะเหมือนผู้ชาย มักจะเขียนเป็นคำพูดแทรกเหมือนการพูดคุย ได้ตอบระหว่างบุคคล โดยใช้เครื่องหมายคำพูดแทรกเป็นระยะ ๆ กลอนส่วนใหญ่มีลักษณะเขียนจบแบบหักมุม สิ่งที่น่าว่าเด่นมากคือ สำนวนกลอนที่รื่นหู พิถีพิถันในการใช้คำ แม้จะเป็นกลอนเพื่อชีวิต หรือแสดงภาพต่าง ๆ ของสังคม ไม่ใช่กลอนรักเพื่อฝันก็จะใช้คำสละสลวยให้ความหมายแจ่มชัด แต่ละคำมีพลัง บางทีก็เป็นคำแรง ๆ คำไม่สุภาพก็มี"

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์¹ ได้เขียนบทความอาลัยการสูญเสียจินตนา ปิ่นเฉลียว เรื่อง "จารึกหมึกกริน...ไม่สิ้นจินตนา" ว่า

จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นศิษย์เอกทางกลอนของ "แสงทอง" แห่งสยามสมัย ดังนั้นกลอนของเธอจึงถือเคร่งครัดแปลคำอย่างเช่น "คนทุกข์หนักถึงทะเลถึงจัน เมื่อพบสันติสูไม่รู้ว่า" คือฉีกคำ "สัน-ติ" เพื่อรับสัมผัส

ภายหลังค่อยคลายความถือเคร่งลงไป และเริ่มเขียนกลอนหวาน ๆ บ้าง...

สมพร มั่นตะสูตร² กล่าวถึงจินตนา ปิ่นเฉลียว ในหนังสือวรรณกรรมไทยปัจจุบันว่า

¹เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "จารึกหมึกกริน...ไม่สิ้นจินตนา," ดังนั้นฉันจึงเขียน.

ม.ป.ป. หน้า 146 - 147.

²สมพร มั่นตะสูตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. 2525. หน้า 210.

จินตนา ปิ่นเฉลียว พยายามที่จะเขียนสะท้อนสภาพสังคมออกมาซึ่งจะเห็นว่าลีลาและเนื้อหาการกลอนของเธอแปลกไปจากคนอื่นตรงที่พยายามจะสื่อความคิด และสะท้อนสภาพสังคมบางแง่ออกมา

เสถียร จันทิมาธร¹ กล่าวถึง จินตนา ปิ่นเฉลียวว่า "เป็นนักเขียนบทร้อยกรองที่เขียนบทร้อยกรองสะท้อนสภาพสังคม...แต่ก็ไม่ลึกซึ้งนักคือทบทวนที่เพียงสะท้อนเท่านั้น"

ประจักษ์ ประภาพิทยากร² ได้กล่าวถึงวรรณกรรมร้อยกรองในปัจจุบันว่า ร้อยกรองประเภทกลอนนิยมแต่งกันมากที่สุด ความยาวประมาณ 6 - 10 บท เนื้อเรื่องจะเสนอแนวคิดเพียงแนวคิดเดียว ลีลาของร้อยกรองจะไม่ฉีกแนวเหมือนสมัยก่อน การใช้คำจะตรงไปตรงมา ไม่เคร่งในเรื่องจำนวนคำในแต่ละวรรค และได้จำแนกประเภทร้อยกรองต่าง ๆ ในปัจจุบันออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ประเภทอาเศียรวาท ประเภทคำขวัญ คติพจน์ กระตู่ธรรมและแง่คิด ประเภทชมความงามของธรรมชาติ ประเภทระบายอารมณ์ ประเภทเกี่ยวกับอาชีพ ประเภทเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม ประเภทเสียดสีสังคม ประเภทการเมืองและปลุกใจ ประเภทสวดบูชาพระพุทธรูปและประเภทร้อยกรองประกวด

โดยเฉพาะบทร้อยกรองประเภทเสียดสีสังคม ประจักษ์ ประภาพิทยากร กล่าวว่า นักกลอนที่เขียนงานกลอนประเภทนี้ และได้รับการยกย่องคือ จินตนา ปิ่นเฉลียว

เพ็ญแข วัจนสุนทร³ ได้แบ่งวรรณกรรมร้อยกรองในปัจจุบันของไทยอย่างกว้าง ๆ ได้ 6 ยุค คือยุคเริ่มต้น (พ.ศ.2472 - พ.ศ.2495) ยุคศิลปะเพื่อชีวิตขบวนการแรก (พ.ศ.2495 -

¹เสถียร จันทิมาธร. "วิวัฒนาการของร้อยกรองสมัยใหม่," ใน วิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย. 2517. หน้า 34.

²ประจักษ์ ประภาพิทยากร. ร้อยกรอง. 2525. หน้า 107 - 129.

³เพ็ญแข วัจนสุนทร. วิวัฒนาการร้อยกรองของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. เอกสารประกอบคำบรรยายหัวข้อร้อยกรอง วิชาการวรรณกรรมไทยปัจจุบัน (ไทย 422). ม.ป.ป. หน้า 1 - 19.

พ.ศ.2501) ยุคแห่งความเพ้อฝัน (พ.ศ.2501 - พ.ศ.2506) ยุคแห่งการแสวงหาอันสับสน
(พ.ศ.2506 - พ.ศ.2516) ยุคหลังวันมหาวิปโยค (14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519) และ
ยุคหลัง 6 ตุลาคม 2519

จากการแบ่งวรรณกรรมร้อยกรองปัจจุบันของไทยของ เพ็ญแข วัจนสุนทร ได้จัดให้
จินตนา ปิ่นเฉลียว เป็นนักเขียนกลอนยุคแห่งความเพ้อฝัน ทว่าเนื้อหาของกลอนได้สะท้อนสังคม
ไว้อย่าง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์บทกลอนและท่วงทำนองเขียน

เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทกลอน

ประยอม ขອງทอง¹ กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการพิจารณาบทกลอนที่มี 5 ประการ คือ

1. บทกลอนที่ดีควรถูกต้องตามฉันทลักษณ์
2. เนื้อหาของบทกลอนที่ผู้เขียนมุ่งจะสื่อถึงผู้อ่านนั้นต้องชัดเจน มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิด

ความคิดสร้างสรรค์งาม

3. การเลือกใช้ถ้อยคำต้องตรงกับบรรยากาศและอารมณ์ของเรื่องที่กล่าวถึง เหมาะสม
กับเนื้อหา

4. สำนวนโวหาร ต้องลึกซึ้งกินใจ ชวนให้ผู้อ่านประทับใจ
5. บทกลอนที่ดีต้องทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ

¹ประยอม ขອງทอง. "พูดจาภาษาดอกไม้," ดอกไม้ใกล้หมอน รวมบทกลอนของนภลัย
(ฤกษ์ชนะ) สวรรธธาดา. 2531. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์ท่วงทำนองเขียน

คำว่า "ท่วงทำนองเขียน" เป็นคำที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเสนอแนะให้ใช้ คำนี้เทียบกับคำภาษาอังกฤษว่า style "หนังสือศิลปสงเคราะห์ของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชธน เรียกว่า ท่วงทำนองที่แสดงออก"¹ เจือ สตะเวทิน ใช้ว่า ลีลา - ทำนองเขียน

ท่วงทำนองเขียนคือ "การแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้ง ตลอดจนเจตนาของนักเขียน ได้แก่ การระบายความลึกซึ้งทางจิตใจ และอุปนิสัยใจคอของนักเขียนออกมาด้วย"² "ท่วงทำนองเขียนย่อมบอกถึงผู้เขียนคือบอกความคิด บอกบุคลิกลักษณะและบอกจิตใจ"³

กุหลาบ มลลิกะมาส⁴ ให้ข้อสังเกตแนวทางการศึกษาท่วงทำนองเขียน ดังต่อไปนี้

1. การสรรคำใช้ (Diction หรือ Choice of Words)

- 1.1 คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง และสถานภาพของบุคคล
- 1.2 การเลือกเสียงของคำ และการเล่นคำ
- 1.3 คำที่มีความหมายเจาะจงเฉพาะที่
- 1.4 คำภาษาถิ่น

2. ท่วงทำนองที่เกี่ยวกับโวหาร แบ่งเป็น

2.1 ภาพในจิตหรือจินตนาการ (Image) คือภาพที่บังเกิดขึ้นในความรู้สึกของ ผู้อ่านที่ผู้อ่านเคยมีประสบการณ์มา

2.2 ภาพพจน์ (Figure of Speech หรือ Rhetoric Language) คือถ้อยคำ ที่เรียบเรียงอย่างใช้โวหาร ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้เพื่อบ่มุ่ประสิทธิภาพต่อความเข้าใจ และต่อความรู้สึกยิ่งขึ้นกว่าการใช้ถ้อยคำนอกเล่าธรรมดา การสร้างภาพพจน์มีหลายวิธี เช่น

¹ครุสกา. คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทย. 2518. หน้า 71.

²แหล่งเดิม.

³แหล่งเดิม. หน้า 72.

⁴กุหลาบ มลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. 2529. หน้า 123 - 137.

2.2.1 เปรียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง (Simile) โดยมีคำว่า ถัด
เหมือน ดัง เป็นคำบอกการเปรียบเทียบ

2.2.2 เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบ
โดยตรงว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

2.2.3 เปรียบสิ่งต่าง ๆ ที่มีใช้คน แต่ทำกริยาอาการเสมือนหนึ่งเป็นคน
(Personification)

2.2.4 เปรียบสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คนหรือไม่มีตัวตน (นามธรรม) สมมุติขึ้น
เป็นคน ทำกริยาอาการอย่างคน และมีเนื้อเรื่องเล่าประกอบ (Allegory)

2.2.5 เปรียบสัตว์ที่มีเรื่องเล่าประกอบเป็นนิทานเทียบกับมนุษย์ในเชิง
สอนใจต่าง ๆ (Fable)

2.2.6 เปรียบในรูปสัญลักษณ์ (Symbol)

2.2.7 การกล่าวถึงความขัดแย้งคู่ขนาน (Paradox)

2.2.8 การกล่าวเกินจริง (Hyperbole)

2.2.9 การกล่าวน้อยกว่าเกินใจความกว้างขวาง (Understatement)

2.2.10 การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว และไม่ต้องการคำตอบอีก
(Rhetoric Question)

2.2.11 การกล่าวแย้งกล่าวประชด (Irony หรือ Sarcasm)

2.2.12 การกล่าวเท้าความ (Allusion)

2.2.13 การเรียบเรียงความที่มีเสียงสัมผัส มีดุลแห่งความหมายและน้ำหนัก
ของเสียงเท่าเทียมกัน

วิชา กงกะนันท์๑ แบ่งโวหาร (Figure of Speech) เป็น 13 ประเภท ได้แก่

๑วิชา กงกะนันท์. "โวหาร : ศิลปะของการใช้ภาษา," วารสารมหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2521. หน้า 39 - 61.

1. Metaphor (อุปมา) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเท่ากันทุกประการ โดยใช้คำ "เป็น เท่า คือ"

ในการเปรียบเทียบ

2. Simile (อุปมา) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่ง โดยใช้คำ "เหมือน กล คือ คุราว ฯลฯ" ในการเปรียบเทียบ

3. Synecdoche (สมพจน์) เป็นการกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมด เพียงบางส่วน แต่ให้มีความหมายคลุมหมดยกส่วน

4. Metonymy (นามนัย) คือการเอ่ยถึงสิ่งหนึ่ง แต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น เช่น เอ่ยชื่อคน แต่หมายถึงผลงานของเขา เอ่ยชื่อสถานที่แต่หมายถึงคนที่อยู่ที่สถานที่นั้น รวมถึงการใช้คำธรรมดาที่มีความหมายอย่างหนึ่งให้มีความหมายอีกอย่างหนึ่งคล้ายสัญลักษณ์ และพูดหรือเขียนอย่างหนึ่งให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น

5. Oxymoron (ปฏิวาตะ) คือการนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือค้านกันมารวมกัน เพื่อให้เกิดคำซึ่งมีความหมายใหม่

6. Paradox (ปฏิกาลพจน์) คือข้อความที่มีความหมายขัดกัน

7. Synesthesia (อวตทกย) คือการใช้คำแทนผลสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา

8. Hyperbole (อติพจน์) คือการพูดเกินความจริง เพื่อเน้นความรู้สึก มิใช่เพื่อ

หลอกลวง

9. Overstatement (อติพจน์) คือการพูดหรือเขียนประหนึ่งโอ้อวด มีเจตนาให้ผู้อ่านผู้ฟังรู้สึกขัน

10. Allusion (ปฏิรูปพจน์) เป็นการใช้อรรถาธิบายที่ตัดแปลงมาจาก ข้อความ อันเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น วาทีนักรบราชผู้ รักรบรช กวี สุภาชิต คำพิงเพย

11. Personification (บุคลาธิษฐาน) เป็นการใช้อยู่ในลักษณะที่ทำให้สรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่คน แสดงออกปฏิกิริยาราวกับเป็นคน

12. Analogy (อุทาหรณ์) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์หรือความคิดสองอย่างที่มีความหมายต่างกันคล้ายกัน

13. Rhetoric Question (ปณิพจน์) เป็นศิลปะของการใช้คำถามที่มีได้ห้วงคำตอบแต่มีเจตนาเพื่อเรียกร้องความสนใจ

ลิตธา พินิจภูวนล¹ กล่าวว่า ไวยาหารภาพพจน์ (Figures of Speech หรือ Images) เป็นการวาดภาพด้วยถ้อยคำ แนวการเขียนไวยาหารภาพพจน์แบบต่าง ๆ ซึ่งใช้ร่วมกันอยู่ทุกชาติทุกภาษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือ

1. ไวยาหารอุปมา (Simile)
2. ไวยาหารอุปลักษณ์ (Metaphor)
3. ไวยาหารเย้ยหยัน (Irony)
4. ไวยาหารขัดแย้ง (Contrast หรือ Antithesis)
5. ไวยาหารที่ใช้ส่วนหนึ่งแทนทั้งหมด (Metonymy)
6. ไวยาหารบุคลาธิษฐาน (Personification)
7. ไวยาหารที่ใช้ประกอบคำถาม (Interrogation หรือ Rhetoric Question)
8. การกล่าวเพ้อความ (Allusion)
9. ไวยาหารที่กล่าวเกินจริง (Hyperbole)

ปรีชา ช้างขวัญยืน² กล่าวว่า ภาพพจน์ (Figure of Speech) เป็นวิธีใช้ภาษาซึ่งคำหรือสำนวนที่ใช้มีความหมายไม่ตรงตามตัวหนังสือ การใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ (Image) หรืออารมณ์บางอย่างซึ่งยากแก่การบรรยายด้วยการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา ภาพพจน์แบ่งเป็น 3 ประเภท คือความเปรียบเทียบ การเล่นคำ และการเล่นเสียง

1. ความเปรียบเทียบ ได้แก่ ภาพพจน์ต่อไปนี้
 - 1.1 อุปมา (Simile)
 - 1.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)
 - 1.3 บุคลาธิษฐาน (Personification)
 - 1.4 สาธก (Allegory)

¹ลิตธา พินิจภูวนล. วรรณคดีมั่งเผลร่วมสมัย 2 และการวิจารณ์วรรณคดี. 2528.

- 1.5 การเปรียบเทียบวิเคราะห์ (Analogy)
- 1.6 การเปรียบเทียบต่าง (Contrast)
2. การเล่นคำ ได้แก่ ภาพพจน์ต่อไปนี้
 - 2.1 อติพจน์ (Hyperbole)
 - 2.2 อุดมท้าย (Climax)
 - 2.3 การหักมุม (Anticlimax)
 - 2.4 ปฏินัย (Antithesis)
 - 2.5 ปฏิพจน์ (Antimetabole หรือ Chiasmus)
 - 2.6 ปฏิบาท (Oxymoron)
 - 2.7 ปฏิอรรถ (Paradox)
 - 2.8 การเยาะเย้ย (Irony)
 - 2.9 พุจฉา (Interrogation)
 - 2.10 ปรณามนัย (Metonymy)
 - 2.11 ปรภาคนามนัย (Synecdoche)
3. การเล่นเสียง ได้แก่ ภาพพจน์ต่อไปนี้
 - 3.1 สัมผัสพยัญชนะ (Consonance)
 - 3.2 สัมผัสสระ (Assonance)
 - 3.3 สัมผัสวรรณยุกต์
 - 3.4 การเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia)

เมื่อศึกษาความหมายและแนวทางการศึกษาท่วงทำนองเขียนจากเอกสารของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านแล้ว สรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียนบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเกลียว ได้ดังนี้

ท่วงทำนองเขียน หมายถึง การแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของกวี ในการแต่งบทประพันธ์ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำและการใช้โวหาร

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียนบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเกลียว มีดังนี้ คือ

1. การใช้คำ

1.1 การเลือกใช้เสียงของคำ

1.2 การเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบท

2. การใช้โวหาร

2.1 อุปมา (Simile)

2.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)

2.3 ปฏิพจน์ (Rhetoric Question)

2.4 กล่าวกับ (Apostrophe)

2.5 กล่าวเพ้อความ (Allusion)

2.6 กล่าวเกินจริง (Hyperbole)

2.7 บุคลาธิษฐาน (Personification)

2.8 สัญลักษณ์ (Symbol)

2.9 นามกนัย (Metonymy)

2.10 สัมพจน์ (Synecdoche)

บทที่ 2

วิเคราะห์รูปแบบและท่วงท่าองในการเขียนในงานประพันธ์ประเภทกลอน ของ จินตนา ปิ่นเฉลียว

วิเคราะห์รูปแบบ

การวิเคราะห์รูปแบบจันท์ลักษณะบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ในงานวิจัยนี้ จะพิจารณาถึง ความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของกลอนแต่ละชนิดในประเด็น จำนวนคำในแต่ละวรรค การส่งสัมผัส และเสียงท้ายของคำในแต่ละวรรคเป็นสำคัญ

กลอนเป็นคำประพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีข้อบังคับเกี่ยวกับคณะ จังหวะและสัมผัส กลอนมีหลายชนิด แต่ละชนิดจะมีลักษณะบังคับเฉพาะแตกต่างกันออกไป เช่น จำนวนคำกลอน คำขึ้นต้น และคำลงท้าย เป็นต้น

มีผู้จำแนกกลอนออกเป็นชนิดต่าง ๆ ไว้มากมาย เพื่อสะดวกแก่การเข้าใจ ผู้วิจัยจะแบ่งชนิดของกลอนตามการแบ่งของ กาพย์ ทองหล่อ¹ ซึ่งแบ่งกลอนออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. กลอนสุภาพ คือ กลอนที่ใช้ถ้อยคำและท่วงท่าองเรียบ ๆ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ กลอนหก กลอนเจ็ด กลอนแปด และกลอนเก้า

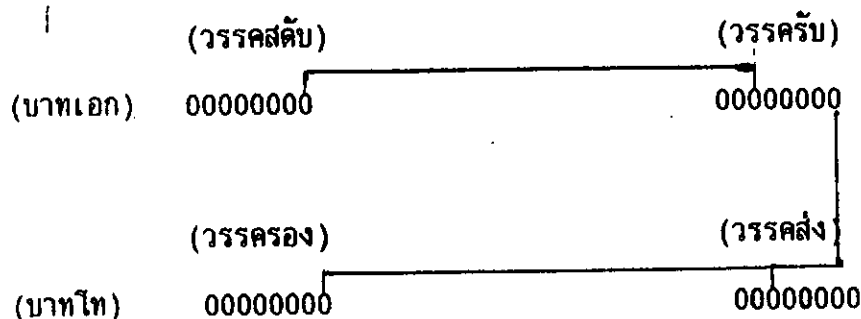
2. กลอนลำนำ คือกลอนที่ใช้ขับ ร้องหรือสวดให้มีท่วงท่าองต่าง ๆ กัน แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ กลอนละคร กลอนลักรา กลอนเสภา กลอนดอกร้อย และกลอนขับร้อง

3. กลอนตลาด คือกลอนผสมหรือกลอนคละ ไม่กำหนดคำตายตัวเหมือนกลอนสุภาพ บทกลอนบทหนึ่งอาจจะมีวรรคละ 7 คำบ้าง 8 คำบ้าง 9 คำบ้าง คือเอากลอนสุภาพหลายชนิดมาผสมกันนั่นเอง เป็นกลอนที่นิยมใช้ในการขับร้องและร้องแก้กันทั่ว ๆ ไป จึงเรียกว่า กลอนตลาด แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือกลอนเพลงยาว กลอนนิราศ กลอนนิยาย และกลอนเพลงปฐพีภักย์

จากการศึกษาบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว พบว่า เกือบทั้งหมดใช้กลอนสุภาพชนิด กลอนแปด และมีเพียงชิ้นเดียวที่ใช้กลอนตลาด ชนิดกลอนเพลงยาวในการแต่ง ตามแผนผังกลอนแต่ละชนิดและตัวอย่างกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว เพื่อประกอบคำอธิบาย ดังนี้

1กาพย์ ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. 2515. หน้า 570 - 571.

แผนผังกลอนแปด 1 บท

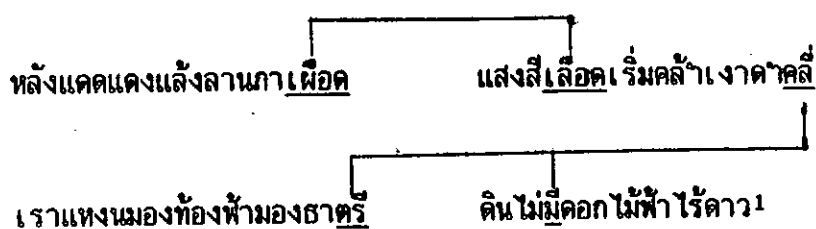

อธิบายแผนผังกลอนแปด

กลอนแปด 1 บท มี 2 บาท เรียกว่า บาทเอก และบาทโท บาทหนึ่งมี 2 วรรค บาทเอกมีวรรคต้น และวรรครับ ในบาทโท มีวรรครอง และวรรคส่ง แต่ละวรรคนิยมจำนวนคำ 8 คำ

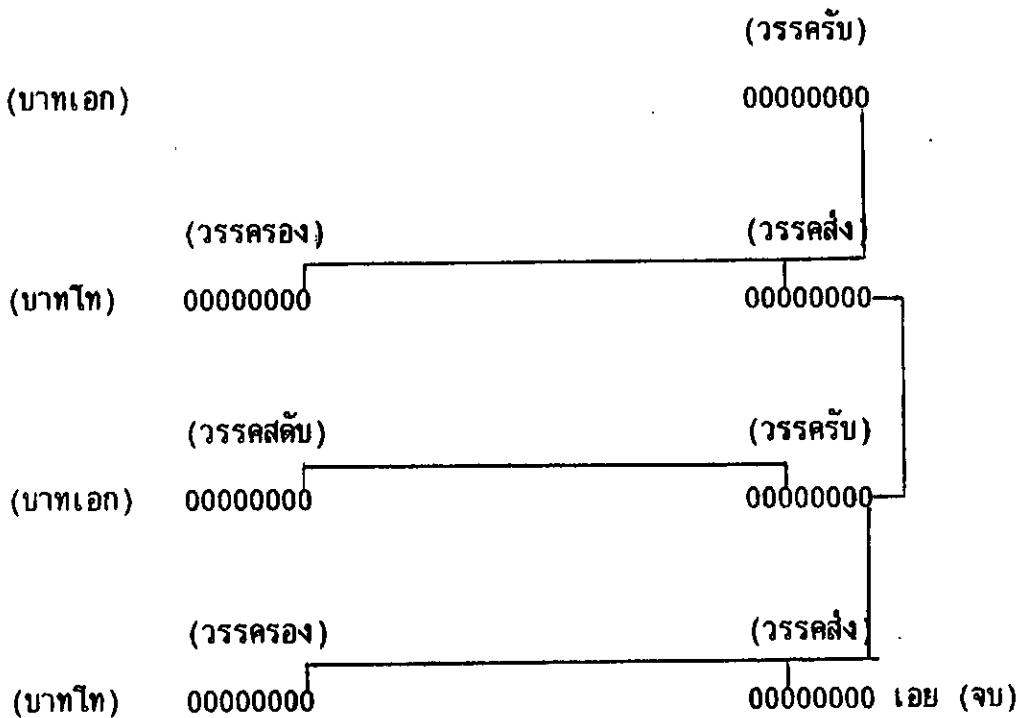
การส่งสัมผัส คำสุดท้ายของวรรคต้น สัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรครับ คำสุดท้ายของวรรครับ สัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรครอง และคำที่ 3 ของวรรคส่ง

ตัวอย่างบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ที่คงตามแบบแผนกลอนแปดทุกประการ เช่น บทกลอน "บุพผาแห่งหัวใจ"

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บุพผาแห่งหัวใจ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 13.

แผนผังกลอนเพลงยาว

อธิบายแผนผังกลอนเพลงยาว

กลอนเพลงยาวขึ้นต้นบทแรกด้วยวรรครับเสมอ วรรคสลับจะปล่อยว่างไว้วรรคหนึ่ง มีจำนวนคำตั้งแต่ 7 - 9 คำ

การส่งสัมผัสเหมือนกลอนสุภาพ (ดูคำอธิบายแผนผังกลอนแปด) แต่งจบด้วยบาทโท และคำสุดท้ายของบทสุดท้ายใช้คำว่า "เอย" เสมอ

กลอนเพลงยาวที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว นำมาแต่งพบในบทกลอนชื่อ "ร้องไห้เกิด" เพียงเรื่องเดียว และมีได้แต่งตามกฎเกณฑ์ของกลอนเพลงยาว กล่าวคือ กลอนเพลงยาวจะขึ้นต้นด้วยวรรครับ และจบคำสุดท้ายด้วยคำ "เอย" เสมอ จินตนา ปิ่นเฉลียว ขึ้นต้นบทกลอนด้วยวรรครับเหมือนกลอนเพลงยาว แต่ไม่ได้ลงท้ายด้วยคำว่า "เอย" ดังตัวอย่าง

ผู้ที่เกิดมาตายแล้วหลายแสน
 ผู้ที่สูญหมดสิ้นแม่ดินแดน
 ผู้ซึ่งแขนงอยู่ใต้เกือกใหม่เกย

แทนเสียงปืนครืนเปรี้ยงคือเสียงคร่ำ
 ครวญดูน่านน้ำทุกขัณฑ์จนต้องเผย
 กว่าสันติลี้จะเยือนเหมือนก่อนเคย
 ต้องสังเวยด้วยชีวิต...ก็ชีวิต?

คว้นสงครามสี่ศาอาลาจาก
 พร้อมหลังจากสีแดงแห่งโลหิต
 เหลือสี่คล้ายใจเป็นภัยพิบ
 สงครามปิดจากลงตรงนี้เอง ¹

จำนวนคำในวรรค

ปกติกลอนแปดนิยมให้ใช้คำในวรรค ๆ ละ 8 คำ เป็นพื้น และจำนวนคำ อาจวัดไกวได้ 7 - 9 คำ เมื่อพิจารณาจำนวนคำแต่ละวรรคในบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว แล้วพบว่า จำนวนคำในวรรคจะมีตั้งแต่ 1 คำ 2 คำ 3 คำ 4 คำ และ 7 - 9 คำ แต่นิยม 8 คำ เป็นส่วนมาก

การใช้คำในวรรคตั้งแต่ 1 คำ - 4 คำนั้น จะพบเฉพาะในวรรคระดับเท่านั้น ดังตัวอย่าง

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ร้องให้เกิด," วลีเลือก. หน้า 129.

วรรคดับที่มีคำ 1 คำ

มิตร-

อย่าเชื่อเลยอิทธิฤทธิ์เทพฟ้า

สิ่งที่ควรนับถือหรือบูชา

ก็คือค่าของคนทุกคนเอง¹

วรรคดับที่มีจำนวนคำ 2 คำ

คนทนอ-

จะคิดก่อกรรมตะบึง ไปถึงไหน

หรือรอให้ทุกชีวิตหมดสิ้นไป

จึงหมดความมักใหญ่ในใจตน?²

วรรคดับที่มีจำนวนคำ 3 คำ

เธอไปแล้ว...

รถทั้งแนวผ่านตระหลบแทบกลบจัน

ยืนอยู่กลางแดดเปรี้ยงของเที่ยงวัน

หัวใจมันกลับมิดชิดจนหา³

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "แค่...คน," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 127.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "คำถามและความสงสัย," เพลงมนุษย์. หน้า 21.

³จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ลา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 116.

วรรณคดีที่มีจำนวนคำ 4 คำ

พึงพ้อ - พ้อว่า

เอ็งจงกล้าต่อสู้อย่างอย่างหนึ่ง

หน้าเอ็งอ่อนตัวเล็กเด็กก็จริง

อย่าทหนึ่งให้ทุกข์มันรุกราน¹

การใช้คำ 1 คำ 2 คำ 3 คำ และ 4 คำ ในวรรณคดีนั้น เพื่อต้องการเน้นย้ำคำหรือข้อความให้น่าสนใจ โดยใช้ตำแหน่งของวรรคเป็นเกณฑ์ปกติวรรณคดีซึ่งเป็นวรรคแรกของกลอนแปดแต่ละบท ผู้เขียนกลอนมักจะใช้ถ้อยคำที่มุ่งจะเรียกร้องให้ผู้อ่านสนใจ ใคร่ติดตามเรื่องราวต่อไปอยู่แล้ว การใช้ถ้อยคำ 1 - 4 คำ ซึ่งเป็นถ้อยคำสั้น กระชับจึงน่าจะช่วยให้ผู้อ่านเห็นเจตนาของผู้เขียนที่ต้องการตอกย้ำคำหรือข้อความนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้เขียนกลอนเรียงร้อยคำในวรรคมากกว่า 4 คำแล้ว ผู้อ่านย่อมยากที่จะจับความสนใจในการเน้นคำ ย้ำความของผู้เขียนได้ หากผู้เขียนไม่ได้เน้นไว้

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว ค่อนข้างเคร่งครัดจนลักษณะ จำนวนคำในวรรคแต่ละวรรคส่วนมากพยายามคงไว้ 8 คำ ทำให้จังหวะกลอนค่อนข้างจะแน่นอน เวลาอ่านกลอนแต่ละวรรคจะได้จังหวะ 3/2/3 ด้วยเหตุนี้ทำให้บทกลอนหลายบท มีลักษณะฉีกคำ คือคำที่มีพยางค์มากกว่า 1 พยางค์ ต้องแยกพยางค์ ทำให้คำฉีก เพื่อรับกับสัมผัส และ/หรือลงกับจังหวะกลอนที่อ่านตัวอย่างบทกลอนที่มีลักษณะฉีกคำ เช่น

ตัวอย่างที่ 1

มองพัสดรา / ภรณ์อัน / สรรมาใช้

มีแพรไหม / ยกลิ้น - ตัวและคืบ

¹ จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลับตาลปัตร," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 54.

เลื้อยทุกซุด / แพงด้วย / สวยสมจินต์
 หล่อนไม่ยิน / ตีมาก / เราหลากใจ¹

ตัวอย่างที่ 2

เพื่อนของเรา / คราวชวย / ป่วยหาหมอ
 ข้าทนรอ / ไม่ไหว / ใจเผลอเอ๋ย
 เป็นริดสี / ดวงทวาร / จนอาานเลย
 เราค้นเคย / กับหมอ / ก็แนะนำ²

ตัวอย่างที่ 3

ณ วันนั้น / ชีว / อาภัก
 แต่ชีพจัก / เกลี้ยคะ / วัฏจะก่อ
 ห้ามุ่ยแย้ม / แล้วยังเงา / เสร้าทั้งกอ
 คนที่ทร / ยศอาจ / พลาดเหมือนกัน³

จากตัวอย่างที่ 1 บทกลอน "เลื้อย" คำที่แยกพยางค์ ได้แก่ พัสตราภรณ์ ไหมยก ยินดี

จากตัวอย่างที่ 2 บทกลอน "ริดสีดวงสังคม" คำที่แยกพยางค์ ได้แก่ ริดสีดวงทวาร

จากตัวอย่างที่ 3 บทกลอน "ห้ามุ่ย" คำที่แยกพยางค์ ได้แก่ ทฤษฎ

การใช้คำในลักษณะฉีกคำหรือแยกพยางค์ นักกลอนไม่นิยม เพราะบทกลอนที่ใช้คำลักษณะนี้

จะไม่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่าน

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เลื้อย," วลีเลือก. หน้า 103.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ริดสีดวงสังคม," ชุมนุมและกลอนใหม่. หน้า 62.

³จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ห้ามุ่ย," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 79.

หลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกรถึก) ได้กล่าวถึงลักษณะที่จะทำให้กลอนแปดไพเราะ ชวนฟัง และสร้างความซาบซึ้งใจให้แก่ผู้อ่าน ไว้ในหนังสือประชุมลัทธิ ประมวลตำรากลอนกานต์ ไคลงจันท์ ว่า เวลาอ่านกลอนแปด จังหวะกลอนในแต่ละวรรคต้องคงที่ได้จังหวะ 3/2/3 เสมอ และสัมผัสจะต้อง "ให้พาดพิงขัดความตามกระสวน" หมายความว่า คำที่รับสัมผัสนั้น จะต้องไม่ฉีกคำ เพราะจะทำให้ความไม่ชัดเจน ในคำที่มีมากพยางค์ซึ่งเป็นคำรับสัมผัส จะต้องให้เสียงพยางค์ท้ายรับสัมผัสกับเสียงของคำที่ส่งสัมผัส และเสียงพยางค์ท้ายของคำที่รับสัมผัสนั้นจะต้องลงกับจังหวะกลอนพอดี ดังความในบทกลอนว่า

กลอนสุภาพแปดคำประจำบ่อน	อ่านสามตอนทศวรรคประจักษ์แกลง
ตอนต้นสามตอนสองสองแสดง	ตอนสามแจ้งสามคำครบจำนวน
กำหนดบทพระยะกะสัมผัส*	ให้พาดพิงขัดความตามกระสวน
วางจังหวะกะทาทองต้องกระบวน	จึงจะชวนฟังเสนาะเพราะจับใจ ¹

ประยอม ของทอง และวินัย ภูระหงษ์² เรียกการใช้คำในลักษณะฉีกคำหรือแยกพยางค์ ในบทกลอนว่า การใช้คำคาบจังหวะหรือแยกคำให้อยู่ระหว่างสองจังหวะ และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า "แม้จะไม่ผิดก็ไม่ควรจะให้มี เพราะฟังไม่สนิท ทำให้ความเลือน ยิ่งถ้าอ่านตามจังหวะด้วยแล้ว อาจจะทำให้ความกำกวม หรือผิดความไปได้"

*สะกดตามต้นฉบับ

¹ธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกรถึก), หลวง. ประชุมลัทธิประมวลตำรากลอนกานต์ ไคลงจันท์. 2514. หน้า 59.

²ประยอม ของทอง และวินัย ภูระหงษ์. "หน่วยที่ 3 การประพันธ์กลอน," ภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ม.ป.ป. หน้า 177.

จินตนา ปิ่นเฉลียว ให้สัมภาษณ์นิตยสารตะวันออก ปีที่ 2 ฉบับที่ 30 (18) วันศุกร์ที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ในคอลัมน์ "หนังสือ" ว่า วิธีการเขียนกลอนแบบฉีกคำของเธอ จะปรากฏในผลงานกลอนตอนต้น ๆ เท่านั้น เป็นการเลียนแบบการเขียนกลอนของอาจารย์แสงทอง ซึ่งเป็นอาจารย์ท่านแรกและท่านเดียวในการเขียนกลอนของเธอ¹

การเขียนกลอนของ แสงทอง มักจะฉีกคำเสมอ ดูแปลกกว่าผลงานกลอนของนักกลอนคนอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น

ตั้งแต่จัด / ทัศน / จรพาเที่ยว
ไปกลับเดียว / อันได้ / โดยไม่ไทย
ริมทะเล / ไทยหลาย / แหล่งพายไชย
บ้างแรงไย / บ้างก็ / พอประมาธ²

จากบทกลอนใน "นิราศบ้านชะอำ" คำที่แยกพยางค์ได้แก่คำ ทัศนจร ทะเลไทย และหลายแหล่ง

พวกรักเร่ / อยู่พรรค / พวกรักเร่
ไม่เลือกเว / ลาไหน / ชลุได้ง่าย
มองรักเร่ / หลายหลาก / สีมามากมาย
ลมไชยอาย / เอนกอ / อรชร³

จากตัวอย่าง คำที่แยกพยางค์ได้แก่ คำ เวลา

¹สรุปความจาก "เกี่ยวกับผู้เขียน," นิราศพระอาราม. 2525. หน้า 135.

²ฉาปนานสรณ์นางบุญมานพพาณิชย์ (สาย บุญมานพ). วันพุธที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2515. หน้า 1.

³แหล่งเดิม. หน้า 69.

สัมผัส

สัมผัส แปลตามศัพท์ว่า ถูกต้อง แต่ในฉันทลักษณ์ หมายความว่า คล้องจอง คือลักษณะที่บังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน¹

สัมผัสของบทกลอน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สัมผัสบังคับ และสัมผัสไม่บังคับ

สัมผัสบังคับ เป็นสัมผัสที่ต้องมีตามกฎฉันทลักษณ์ ซึ่งในบทกลอนคือ สัมผัสนอก หรือสัมผัสนอกวรรค เสียงสัมผัสจะเป็นเสียงสระเท่านั้น

สัมผัสบังคับในบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ส่วนมากจะเคร่งครัดตามลักษณะกลอนแปดทุกประการ คือคำสุดท้ายวรรคสี่ สัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรคห้า คำสุดท้ายของวรรคห้า สัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคสอง และคำที่ 3 ของวรรคสี่

ดังตัวอย่างบทกลอน "ฝันทำไม"

แก้วใจ-

ฝันทำไมถึงเพลงวังเวงหวาน

เพื่อทำไมกับระสังกังสดาล

สังคมกร้านกระนั้นฝันทำไม²

จินตนา ปิ่นเฉลียว แสดงความสามารถในเชิงกวีได้อย่างเด่นชัด เล่นสัมผัสนอก โดยใช้สระ "เิน" ในคำ ตื่น จิน ปิ่น และศีล ซึ่งเป็นคำที่จะให้สัมผัสกันในบทกลอนนั้นยาก ที่พบในบทกลอนมี 2 เรื่อง คือ เรื่อง "ความเรียงเรื่องตื่น" จะเล่นสัมผัสคำ ตื่น ศีล ปิ่น และจินครบทุกคำ และ "เรื่องคำขอร้อง" จะเล่นสัมผัสคำเพียง 3 คำ คือ คำ ศีล ปิ่น และตื่น ดังตัวอย่าง

¹วันเนาวิ ยูเต็น. การศึกษาเรื่องกลอน. 2532. หน้า 34.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ฝันทำไม," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 87.

บทกลอน "ความเรียงเรื่องตื่น"

เราตื่นหนาหน้าบางเพราะห่างสุข
ใช้ตื่นทุกเวลาทาหน้าที่
จงรักมันหมักอย่างสุทางดี
เลี้ยงชีวิโดยซื้อด้วยมือตื่น
ไว้แค่เราชนชั้นปัญญาหย่อน
พึงสังวร ปัญญาชน, คนมีศีล
เดินขบวนตื่นใช้เข้าป้ายป็น
ฝรั่ง, จีน, แยก, เป็นกันเช่นนี้¹

บทกลอน "คำขอร้อง"

ถ้าจะมีสองมือไว้ถือสาก
อย่าอายหากปากจะคือว่าถือศีล
และถ้ามีหัวใจไว้ป้ายป็น
จงมีตื่นไว้เพื่อจะกระแทกคน²

การเจาะจงใช้คำสัมผัสทั้ง 4 คำดังกล่าวนี้ นักกลอนถือว่าเป็นชั้นเชิงการเล่นสัมผัสขั้นครู กล่าวได้ว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว มีความเชี่ยวชาญในด้านกลวิธีของ กาพย์กลอนมาก สามารถนำวิธีการที่ครูกลอนโบราณเคยใช้มาแล้ว มาประยุกต์ในงานของตนได้อย่างเหมาะสม เป็นการแสดงฝีมือในการประพันธ์ของเธอได้เป็นอย่างดี

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ความเรียงเรื่องตื่น," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 33.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คำขอร้อง," วลีเลือก. หน้า 13.

ท่านสุนทรภู่ครูลอนโบราณท่านหนึ่ง ได้ใช้คำสัมผัสดังกล่าว ในวรรคคี่ขึ้นเอก เรื่อง พระอภัยมณี ตอนบรรยายสภาพของซีเปลือย ให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างแจ่มชัด ดังตัวอย่างบทกลอนว่า

ไม่มุ่งผ้าคารองครองหนึ่งเสื่อ
ประหลาดเหลือโล่งไต้งไม่งโค้งขัน
น่าเหียนรากปากมีแต่ขี้ฟัน
กรนสนั่นนอนร้ายเหมือนป้ายปืน
เหตุโฉนโยหนอไม่มุ่งผ้า
จะเป็นบ้าไปหรือว่าถือศีล
ทวนคถึงเข้าเคราถึงนมผมถึงตีน
ฝรั่งจีนแขกไทยก็ใช้ที่¹

สัมผัสอีกอย่างหนึ่งเป็นสัมผัสไม่บังคับ หมายถึง สัมผัสนอกกฎจันท์ลักษณะ เรียกว่า สัมผัสใน หมายถึง สัมผัสภายในวรรคเดียวกัน สัมผัสในมีลักษณะเสียงสัมผัสได้ ทั้ง 2 แบบ คือ มีทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร²

สัมผัสในถึงแม้ว่าจะเป็นสัมผัสไม่บังคับก็ตาม แต่ช่วยเพิ่มให้บทกลอนไพเราะยิ่งขึ้น จินตนา ปิ่นเฉลียว นิยมเล่นสัมผัสในทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสอักษรในบทกลอนอย่างแพรวพราว ดังตัวอย่าง บทกลอน "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516"

เป็นคืนที่ท้องฟ้าจ้ำสีเลือด
และดาวเคียดดวงแดงดั่งแสงได้

¹สุนทรภู่. พระอภัยมณี. หน้า 362.

²วิพุธ ไสกวงศ์. หนังสือเรียนภาษาไทยรายวิชา ท.021 การอ่านและพิจารณา
วรรณกรรม. 2531. หน้า 123.

ลมไทยหวาน่วนเสียงเพียงสิ้นใจ

ไว้อาลัยวีรบุรุษผู้หยุดปราณ¹

จากบทกลอน "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516" คำที่สัมผัสสระมี 2 ลักษณะ* คือ

1. คำที่มีเสียงสระคล้องจองกันเพราะใช้สระเสียงเดียวกัน ไม่มีตัวสะกด ได้แก่ คำว่า
ฟ้า - ฟ้า
2. คำที่มีเสียงสระคล้องจองกัน เพราะใช้เสียงสระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน ได้แก่
คำว่า แดง - แสง หวน - ่วน เสียง - เพียง และ (บุ)รุษ - หยุด
คำที่สัมผัสอักษร ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน ได้แก่ คำว่า "ที่ - ท้อง ดาว - เตือด
ดวง - แดง - ดัง และ ไทย - หวน
ตัวอย่างบทกลอน "แจ่มใจ"

มืออ่อนอ้อมนิ้มเนื้อเหลือบางบอบ
หรือจะกอบก่องานอันกร้านแข็ง
ร่างอ่อนเยาว์เพราตาก็น้ำแคลง
ว่าถ้าเพลงพลึงผลาดหรืออาจทน²

จากบทกลอน "แจ่มใจ" คำที่สัมผัสสระในลักษณะใช้เสียงสระเดียวกัน ไม่มีตัวสะกด ได้แก่
คำว่า เนื้อ - เหลือ เยาว์ - เพรา และ ตา - น้ำ

คำที่สัมผัสสระในลักษณะใช้เสียงสระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน ได้แก่คำว่า อ้อม - นิ้ม
งาน - กร้าน และ ผลาด - อาจ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 6.

*แบ่งตามวันเนาวิ ยูเด็น. การศึกษาเรื่องกลอน. 2532. หน้า 35.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แจ่มใจ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 187.

คำที่สัมผัสอักษรที่ใช้เสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน ได้แก่ คำว่า อ่อน - อิ่ม นุ่ม - เนื้อ
บาง - ขอบ กอบ - ก่อ และ แผลง - พลัง - พลาด

เสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค

เสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค ในบทกลอน ที่ถือกันว่าไพเราะนั้น จะต้องมียเสียง
วรรณยุกต์¹ ดังต่อไปนี้

1. คำสุดท้ายของวรรคสลับ ใช้เสียงวรรณยุกต์ใดก็ได้ แต่ไม่นิยมเสียงวรรณยุกต์สามัญ
เพราะถือว่าไม่ไพเราะ

2. คำสุดท้ายของวรรครับ นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์จัตวา จะใช้เสียงวรรณยุกต์เอกหรือ
เสียงวรรณยุกต์โทก็ได้

3. คำสุดท้ายของวรรครอง นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญ จะใช้เสียงตรีก็ได้

4. คำสุดท้ายของวรรคส่ง นิยมเสียงวรรณยุกต์เหมือนวรรครองทุกประการ

เสียงท้ายของคำในแต่ละวรรคในบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว นิยามตามกฎหมายที่ตั้งที่
กล่าวข้างต้น เพื่อสะดวกแก่การอธิบายประกอบตัวอย่าง ผู้วิจัยจะใช้ตัวเลขแทนเสียงวรรณยุกต์ และ
จะเขียนตัวเลขไว้ท้ายคำในบทกลอน ที่มีเสียงวรรณยุกต์ตรงกับตัวเลขที่กำหนด

1 แทนเสียงวรรณยุกต์สามัญ

2 แทนเสียงวรรณยุกต์เอก

3 แทนเสียงวรรณยุกต์โท

4 แทนเสียงวรรณยุกต์ตรี

5 แทนเสียงวรรณยุกต์จัตวา

ตัวอย่างบทกลอน "โอม !"

โอมอัญเชิญพุทธเจ้าเขาเขียว (5)

อย่าเจยเขียวเชิญสัตรีรับคำเหวอ (5)

¹สรุปความจาก วันเนา ยูเด็น. การศึกษาเรื่องกลอน. 2532. หน้า 69 - 72.

บ่อย ๆ จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่ายได้ นอกจากนี้ยังแสดงว่าผู้เขียนเป็นผู้รอบรู้เรื่องคำและความหมายของคำอย่างกว้างขวาง จึงสามารถสรรคมาใช้แทนกันได้อย่างหลากหลาย เช่น

ไอ้จากเรือนเพื่อนยามาโคตเดี่ยว
เปลี่ยกว่าเปลี่ยว เบื่อเกินเบื่อ เหงาเหลือหงา
เชื่อนกันนั้นาประชาผาสุกเนา
เชิดช่วยกันความเศร้าให้เราที่¹

จากบทกลอน "เพลงชาวเขื่อน" คำ กว่า เกิน เหลือ เป็นการหลกคำให้ความหมายอย่างเดียวกันในลักษณะเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นปริมาณที่มากยิ่งขึ้น

ทึนลักษณะพักแสงอันแรงฉาด
ขอบฟ้าสาดแสงคจอนสรณ์
เรียวรุ่งจางห่างสิ้นทึนกร
มิตรผู้รอนแรมไกลคงไม่คืน ²

จากบทกลอน "โลกสี่ชมพู" คำ ทึนลักษณะ และทึนกร เป็นคำหลากหลายหมายถึง ดวงอาทิตย์

เพราะยากแค้นแสนเบียดอกเป็นหนอง
จึงไร้ของขวัญให้ใจระโหย
เพียงสุมาลย์บ้านพบ ไม่รู้ไย
มอบให้โดยแรงภักดีลึกซึ้งใจ

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เพลงชาวเขื่อน," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 37.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "โลกสี่ชมพู," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 118.

กลับมาสี่สี่แกร่งแดงเลือดนก

เหมือนสาธกถึงพิษโลหิตไหล

ที่รักเชือดเลือดออกย้อนตกใน

ปล่อยให้ให้ไทยครางแต่ทางตา¹

จากบทกลอน "ไม่รู้โรย" ได้หลากหลาย สุ่มามาลย์ พุฒ มาลี หมายถึง ดอกไม้ และ
หลากหลาย เลือด โลหิต อีกด้วย

1.1.2 การใช้คำตัด เป็นการใช้คำที่ถูกตัดเสียงหรือตัดคำให้สั้นในภาษาพูด
การใช้คำตัด จะเป็นเพราะผู้พูดคำนึงความสะดวกในการพูด ถือว่าคำดังกล่าวเป็นที่รับรู้ และเข้าใจ
กันดีอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องพูดให้เต็มคำในภาษาเขียน โดยเฉพาะงานประพันธ์ประเภทกาพย์กลอน
เป็นการตัดคำเพื่อต้องการเสียงให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของคำประพันธ์นั้น ๆ

แม้ว่าผู้เขียนจะใช้คำตัดในงานประพันธ์ ผู้อ่านก็สามารถเข้าใจความหมายของคำที่ตัดได้
โดยพิจารณาจากความหมายของคำเดิม และข้อความที่แวดล้อมคำตัดนั้น

การใช้คำตัดที่ปรากฏในบทกลอนของ จินตนา ปิ่นเฉลียว มี 4 ลักษณะ คือ

ก. คำตัดแบบตัดเสียงหน้า เช่น อนิจจา ตัดเป็น นิจจา ระหว่าง ตัดเป็น หว่าง
อนุสนธิ์ ตัดเป็น นุสนธิ์ อภิรมย์ ตัดเป็น ภิรมย์ อนุสรณ์ ตัดเป็น นุสรณ์ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

เพื่อนคงเห็นดอกไม้บานเต็มลานแล้ว

งานเพริศแพร้วมองพรรณขวานมันไหม

เชิฐภิรมย์รสหวานแห่งवारวีย์

ก่อนดอกไม้ชีวิตลีแล้วโรย...²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ไม่รู้โรย," วลีเลือด. หน้า 67.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ดอกไม้ชีวิต," วลีเลือด. หน้า 42.

คำว่า "กิริมย์" มาจาก อภิรมย์ แปลว่า รื่นเริง และยินดีอย่างยิ่ง ข้อความในบทกลอน เป็นการเชื้อเชิญผู้อ่านเรีงรื่นพึงใจกับความดี ความงาม และความบริสุทธิ์แห่งวัยวันวาน ก่อนที่ สิ่งเหล่านี้จะแปรเปลี่ยนไป

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้คำตัดในลักษณะตัดเสียงหน้า

เขายิ้มรับประทับขวัญถึงวันนี้
ฉันมองที่ภาพเด่นเป็นนุสรณ์
รูปนั้นเฝ้ามพริ้มละมุนสวยสุนทร
บ่งสะท้อนถึงใจแจ่มใสในรัก¹

คำว่า "นุสรณ์" มาจาก อนุสรณ์ แปลว่า การระลึก ความคำนึงถึง ข้อความในบทกลอน หมายถึง "ฉัน" มองภาพที่สวยงามเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงจิตรกรผู้ซึ่งถ่ายทอดความ อ่อนโยน ความดีงามแห่งจิตใจสู่แผ่นภาพนั้น

ข. คำตัดแบบตัดเสียงกลาง เช่น อนิจจา ตัดเป็น อนิจา เป็นการตัดเสียงตัวสะกดที่มี เสียงซ้ำกับตัวตามในพยางค์หลังออก ตัวอย่าง เช่น

ทั่วผืนภพครบรอบขอบฟ้านี้
ไหน? ใครกัน รักเราเขาอยู่ไหน
อนิจา...ธาตุนี้กว้างไกล
จะหาใครรักฉันนั้นไม่มี²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จิตรกรที่รัก," บทเพลงและกลอนใหม่. หน้า 77.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อารมณ์," วลีเด็ด. หน้า 4.

คำว่า "อนิจา" มาจาก อนิจจา เป็นคำอุทานแสดงความสังเวชใจ สงสารตัวเองที่จะหาใครสักคนรักตนไม่มี

การใช้คำคุณลักษณะนี้พบคำ "อนิจา" เพียงคำเดียว และใช้เพื่ออุทานรำพึงแสดงความสังเวชใจ สงสารตน ที่ไม่สมหวังดังไว้ ดังความว่า

อนิจา ความตั้งใจยิ่งใหญ่นัก
แต่ประจักษ์ความจริงยิ่งขัดสน
อย่าถึงกับช่วยสู้เพื่อหมั่น
แค่ช่วยตนสู้มั่งก็ยังแพ้¹

ค. คำตัดแบบตัดเสียงหลัง เช่น วิญญาณ ตัดเป็น วิญญา เชื้อฉิบหาย ตัดเป็น เชื้อฉิบ Retire ตัดเป็น Re ยศฐานบรรดาศักดิ์ ตัดเป็น ยศฐา เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

บ้ำข้าแห่งหัวใจใหญ่นักหนอ
หลายหลุมร่อวิญญามาสถิต
เพื่อคนที่ทุกข์เข็ญรักเป็นพิษ
หลับสนิทในสถานนิมานตรม²

คำว่า "วิญญา" มาจาก วิญญาณ เป็นการตัดคำเพื่อให้รับกับเสียงสัมผัสสระกับคำว่า "มา" อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้คำตัดในลักษณะนี้ ได้แก่

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ปณิธาน," วลีเลือก, หน้า 125.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บ้ำข้าแห่งหัวใจ," วลีเลือก, หน้า 116.

ว่า "แล้วทวยของข้าจะว่าไหง
 หึงมันไถนานานงานขยัน
 ถ้าแตร็คเตอร์ใช้ได้แทนควายงั้น
 ทวยคงอันอัคใจคโคนา"
 ทิดค่วยว่า "ไอ้เกลอกูเชื่อจิบ...
 ก็งูจิบฆ่ามันนั้นเหี๊ว
 เอาเนื้อควายขายกินสิ้นสงกา"
 ได้ยินคำนี้ตาข้าแทบริน¹

คำว่า "จิบ..." มาจาก จิบหาย เป็นการตัดคำเพื่่มุ่งส่งสัมผัส ให้อรับกับคำในวรรคต่อไป และเป็นการเลี่ยงระคายเสียงที่ไม่ไพเราะด้วย คำ "จิบ..." ที่ประกอบท้ายคำ "เชื่อ" เป็นการแสดงลักษณะที่มาก ยิ่ง ในที่นี้ "เชื่อจิบ..." หมายถึง ใจมาก

ง. คำตัดแบบเติมเครื่องหมายทัณฑฆาต

ทัณฑฆาต ใช้เรียกเครื่องหมาย "◌" เขียนบนอักษร เพื่อแสดงว่าไม่ต้องออกเสียง การใช้คำตัดลักษณะนี้ในบทกลอนมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือเพื่อความไพเราะ และเพื่อรักษาจำนวนพยางค์ในวรรค

การใช้คำตัดเพื่อให้เกิดเสียงสัมผัสและความไพเราะในบทกลอน เช่น อาธรรม ตัดเป็น อาธรรม์ คุณธรรม ตัดเป็น คุณธรรม์ เลอธรรม ตัดเป็น เลอธรรม์ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

และอย่าห่วงเลยว่าเคินมาเคียว
 บนทางเปลี่ยวคูเหมือมีเพื่อนข้าง

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ทวยนิม," วลีเลือก. หน้า 156.

มารโหดแห่งอาธรรมที่ก้นกาง
คอยขัควางข่มขู่ให้สั่น¹

คำว่า "อาธรรม" เดิมทั้งหมดมา เป็น อาธรรม เพื่อให้สัมผัสกับคำ กั้น ช่วยเพิ่มความไพเราะในบทกลอน อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่

ฝันทณสิ่งเบียดบีบเพื่อชื้อพอยู่
หาญต่อสู้เพื่อชีวันไม่หวนไหว
ถึงหน้าหมองครองเชิฐก็เป็นไร
เมื่อหัวใจบออ่อนคุณธรรม
หน้าสองแบบเราเห็นอยู่เป็นนิจ
อาจเป็นมิตรหรือศัตรูคู่แข่งกัน
หน้าสองแบบอยู่ถื่นดินเดียวกัน
แต่ต่างชั้นความคิด จิต ศรัทธา²

คำ "คุณธรรม" เดิมทั้งหมด ไม่ให้ออกเสียงตัวสะกด เพื่อให้สัมผัสไปรับกับคำ (แบ่ง) ขัน ในวรรคต่อมา

ส่วนการใช้คำตัดเพื่อรักษาจำนวนพยางค์ในวรรค พบเฉพาะคำสมาส จะใส่เครื่องหมายทั้งหมดตรงพยางค์ที่ต้องออกเสียงเหมือนกัน ในช่วงที่คำมาต่อกัน ไม่ให้ออกเสียงในพยางค์ดังกล่าวนั้น เพื่อเวลาอ่านจะได้จำนวนพยางค์ในวรรค 8 คำพอดี หรือไม่ให้เป็น 10 พยางค์ ตัวอย่าง เช่น

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เปล้า - ฉันไม่ได้อยู่กับคนเดียว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 15.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หน้าสองแบบ," วลีเลือก. หน้า 64.

จึงขนานนามว่ามนุชยชาติ
 ที่ผงาดทำรบทั้งภพสาม
 พิชิตน้ำล้าหวาดคั่นความ
 ทำสงครามขับเคี่ยวพวกเดียวกัน¹

คำว่า "มนุชยชาติ" เป็นคำตัดแบบเติมเครื่องหมายทัณฑฆาต มาจากคำสมาส มนุชยชาติ (มนุชย+ชาติ) อ่านว่า มะ-นุค-สะ-ยะ-ชาต เมื่อเติมเครื่องหมายทัณฑฆาตบนตัว ย แล้ว จะอ่าน มะ-นุค-ชาต การใช้คำตัดลักษณะนี้ เพื่อรักษาจังหวะกลอนในแต่ละวรรคให้ได้จังหวะ 3-2-3 เสมอ ทำให้ลีลากลอนเลื่อนไหล ไพเราะ

ชมพูทวีปทวารทองของศิลปินศาสตร์
 นำนานารบกันด้วยดีดหา
 คนยากไร้ภัยพิบัติอยู่อัครา
 กคข่มเหงฆ่ากันน่ากลัว²

คำ "ศิลปินศาสตร์" มาจากคำสมาส ศิลปศาสตร์ (ศิลปะ+ศาสตร์) อ่านว่า สิ้น-ละ-ปะ-สาต เมื่อเติมเครื่องหมายทัณฑฆาตบนตัว ป แล้ว จะอ่าน สิ้น-สาต การใช้คำตัดลักษณะนี้ เพื่อรักษาจำนวนพยางค์ในวรรคไม่ให้เกิน 10 พยางค์ ถ้าพยางค์ในวรรคเกิน 10 พยางค์ จะทำให้จังหวะกลอนเลื่อนไป ไม่นิยม

1.1.3 การใช้คำอุทาน เป็นการใช้เสียงหรือคำที่เปล่งออกไปด้วยอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะนั้น เช่น ประหลาดใจ เจ็บปวด ดีใจ ตื่นเต้น โกรธ ตกใจ ฯลฯ การใช้คำอุทานในบทกลอนจะบอกอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เขียน หรือของตัวละครที่

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บทเพลงแห่งมนุษย์," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 135.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หิมลัยร้องไห้," เพลงมนุษย์. หน้า 59.

ปรากฏในบทกลอนได้อย่างดี เสียงอุทานเสียงเดียว หรือคำอุทานคำเดียว สามารถบอกได้
หลายอารมณ์แล้วแต่เจตนาของผู้เขียน การใช้คำอุทานที่ปรากฏในบทกลอน มีหลายลักษณะ ดังนี้

การใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจ คำอุทานที่ใช้ ได้แก่ เอ๊ะ อี อะไ ห้า
โอ๊ะ อี๋ อา

การใช้คำอุทานแสดงความหมั่นไส้ ไม่พอใจ โกรธ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ บา ป๊ะ ทุด
อูย หนอย ฮี ฮื้อ ชะ ชะช้า เหม่ เหม่ ชิบะ วัย โอ้ย แหม เหวย เชอะ

การใช้คำอุทานแสดงความพอใจ ถึงใจ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ บา อี๋

การใช้คำอุทานแสดงความทศหือ สลดใจ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ คำ อนิจจา โถ อา

การใช้คำอุทานแสดงการผิดความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ บู้ไธ โถ อ้าว

การใช้คำอุทานแสดงการวิงวอน ขอความเห็นใจ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ อ้า เกอะ

การใช้คำอุทานแสดงการรับรู้ ตอบรับ คำอุทานที่ใช้ได้แก่ เออ อ้อ อือ เอะ

เกอะ

การใช้คำอุทานแสดงความขะแขยง คำอุทานที่ใช้ได้แก่ อียัยย

การใช้คำอุทานแสดงความรู้สึกหวาดเสียว สะดุ้งกลัว คำอุทานที่ใช้ได้แก่ ฮู่ว โอ้ย

การใช้คำอุทานแสดงการห้าม คำอุทานที่ใช้ได้แก่ อ้าย

การใช้คำอุทานแสดงความสงสาร ปล่อยโยน คร่ำครวญ ราพิง คำอุทานที่ใช้ได้แก่ โอ้

ตัวอย่างเช่น

การใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจ

ฉันจากย่านบ้านนา มาเมืองหลวง

ทั้งทุ่งรวงข้าวเหลืองไว้เบื้องหลัง

ทั้งไ้ทุยลุย เล่นเล่นลาพิง

ทั้งดินกรังแล้งร้ายมาก ร่ายกรุง

เห็นแวบแรก อะไ! ตึกโตใหญ่

รถชักไหว่หรือหวนน่าสะคึง
 ความสุขสวดยาบฉายเหมือนสายรุ้ง
 เพื่อนคนย่งของฉันทันลากไป¹

จากบทกลอน "ทัศนะ" ผู้เขียนใช้คำอุทาน อะไ! แสดงความประหลาดใจ ระคนตื่นเต้น
 ของชาวชนบทที่เพิ่งจะเข้ามาเมืองหลวง เมื่อได้เห็นตึกสูงใหญ่ รถยนต์มากมายเต็มท้องถนน

การใช้คำอุทานแสดงความไม่พอใจ

อายุเราเข้าปีที่สามสิบ
 เหมือนห่างลิบกัวยัยรุ่นวุ่นจริงหือ
 เคยสอนหลานด้านประพฤติ ยึดธรรมปรีอ
 มันบ่น "อื้อ! เจยเหอะน่า-อาแก่แล้ว!²

จากบทกลอน "คนละรุ่น" อื้อ! เป็นคำอุทานที่หลานใช้แสดงความไม่พอใจ การสั่งสอนของ
 อาที่ต้องการให้หลานประพฤติตนเป็นคนดี

การใช้คำอุทานแสดงความสลดใจ

ท้าวผินภครบรอบขอบฟ้านี้
 ไหน? ใครกัน รักเราเขาอยู่ไหน

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ทัศนะ," วลีเลือก. หน้า 89.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คนละรุ่น," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 27.

อนิจา...ธาตุรีนี้กว้างไกล

จะหาใครรักฉันนั้นไม่มี^๕

จากบทความ "อารมณ์" อนิจา เป็นคำอุทานแสดงความสลดใจ สงสารตนเองที่ไม่มีคนรัก ทั้งที่มีผู้คนอยู่บนโลกนี้มากมาย

1.1.4 การใช้คำเลียนเสียง คือการใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ อาทิ เสียงสัตว์ร้อง เสียงลมพัด หรือเลียนเสียงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ธรรมชาติ เช่น เสียงระเบิด เป็นต้น การใช้คำเลียนเสียงในบทกลอนอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการทั้งภาพและเสียงได้อย่างดี คำเลียนเสียงที่ปรากฏในบทกลอนส่วนมากจะเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เลียนเสียงการร้อง เลียนเสียงไหลลูก เลียนเสียงลมพัด เลียนเสียงหัวใจคนเต้น เสียงเสียงสะท้อน เลียนเสียงหัวเราะ เลียนเสียงน้ำเสียงของคน เลียนเสียงสิ่งต่าง ๆ เช่น เลียนเสียงระเบิด เลียนเสียงปืน และเลียนเสียงสิ่งของที่พังทลาย ตัวอย่างการใช้คำเลียนเสียง เช่น

เขาจงรักภักดีใครจริงใจหรือ
ลึกลงหว่างกลางใจก็ใครกัน
นี่พวกหมู่กรุ่มกริ่มยั้มยัก
นั่นเด็กสาวคร่ำครุณุ่นขึ้นทวน
นั่นตาเฒ่าจวนเข้าโลงใจโง่งเง
แต่จริงใจใครเล่าเหล่านรี
โน่นรุ่มราวสาวแก่แต่ยังพริ้ง
ลับหลังคนชั่วบานนางมารยา

ตีหน้าขมสา ฮ่า! น่านับ!
คิดฆ่าฟันแข่งชกเหมือนยักษ์มาร
พราดแต่รัก แต่จิตคิดพราดลาญ
หากเขี้ยวซาญชู้สัมพันธ์ ฮ่า! ขันดี
สร้างท่าเคร่งเหมือนรักษาศักดิ์ศรี
ฮ่า! เหล่านี้นวนขันต้องกลั่นฮา
วางท่าหยิ่ง รักยศ บด มุสา
รักนิทานเป็นชีวิต ฮ่า! ขันจริง^๖

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อารมณ์," วลีเด็ด. หน้า 4.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อารมณ์ขัน," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 92 - 93.

บทกลอน "อารมณ์ขัน" ผู้เขียนเลียนเสียงหัวเราะโดยใช้คำ ฮา! ซึ่งเป็นเสียงหัวเราะที่แสดงความรู้สึกเหยียดหยาม และเยาะเย้ยคนที่ปากกับใจไม่ตรงกัน ต่อหน้าบุคคลิไเราะะลับหลังนินทาหรือจ้องทำลาย คนเหล่านี้ไม่มีความจริงใจ ข้อความ "ฮา! เหล่านี้ชวนขันต้องกลั่นฮา" ผู้เขียนต้องการเสนอความเห็นว่ พฤติกรรมของคนที่ปากอย่างใจอย่าง หรือพูดอย่างทำอย่างนั้นเป็น เรื่องที่น่าหัวเราะ แต่ก็หัวเราะไม่ออก เพราะพฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่สิ่งดีงาม น่ารังเกียจ

ในบทกลอน "ถูกชีวิต" ใช้คำเลียนเสียงหัวเราะ ฮะ ฮะ ฮา!! เพื่อเยาะเย้ยหยามหยัน คนที่ยอมแพ้แก่อุปสรรคอย่างง่าย ๆ คำเลียนเสียงหัวเราะ ฮะ ฮะ เป็นเสียงหัวเราะเยาะในลักษณะหัวร่อตัวงอหงาย ส่วนคำเลียนเสียงหัวเราะ ฮา เป็นเสียงหัวเราะหยามหยัน ลักษณะให้ใส่แบบฮาปาดังข้อความในบทกลอนว่า

แพ้ชีวิตคิดสั้นกระนั้นหรือ

ฮะ ฮะ ฮา !! ไหนว่าลือชื่อทั่วหน

แผนชีวิตผิผินเจ้าเกินทน

มาจ่านน่าย่ายง่ายน่าอายนัก¹

ในบทกลอน "แก่ - โลกกว้าง" ได้เลียนเสียงสิ่งของที่ถูกระเบิด และเสียงคนสะอื้น

ดังบทกลอน

จึงได้พบคนรบกันสนั่นโลก

รบศึก ไศก สงคราม ทราบ อะดัก

ระเบิดเปรี้ยงเสียงปืนสะอื้นฮัก

เลือดทะลักน้ำตาอาบหน้าคน²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อารมณ์ขัน," วลีเลือก. หน้า 25.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แก่ - โลกกว้าง," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 26.

คำเลียนเสียง เปรี้ยง เป็นเสียงสิ่งของที่แตกกระจายเนื่องจากถูกระเบิด ฮัก เป็นคำเลียนเสียงสะท้อนบอกอาการที่ดัง ฮัก ถี่นอก สะอันฮัก จึงเป็นเสียงร้องไห้บ่นสะอันถึ ๆ ของคนที่กำลังเสียชีวิต

ในบทกลอน "แร่้ง กา คน" ได้เลียนเสียงร้องของกาช้า ๆ กัน ดังบทกลอนว่า

แร่้งร้อนลู่สุธาด้วยหน้าเศร้า
 จิกหมาเน่าที่เห็นเป็นอาหาร
 กาหนึ่งผินบินมาพบอาการ
 ลงเกาะก้านไม้หนามร้องถามไป
กา! กา! กา! หน้าเจ้าดูเศร้านัก
 มีอาหารพร้อมพริกจกตรมไฉน?
 แร้งตอบคำถามนั้นไปทันใด
 เราหมองใจคนหล่อดูกเอา!

1.1.5 การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือการใช้คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระ และตัวสะกดอย่างเดียวกันทุกประการ แต่ต่างที่ระดับเสียงวรรณยุกต์

การเล่นเสียงวรรณยุกต์ที่พบมากในบทกลอน คือเล่นเสียงวรรณยุกต์ต่างระดับในตำแหน่ง ซิคกัน ทำให้เกิดเสียงเสนาะจากการกระทบกระทั่งของระดับเสียงสูงต่ำ นอกจากจะไพเราะแล้วยังได้เล่นคำสัมผัสสระ และสัมผัสอักษรไปพร้อมกันด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ทะเลทรายแน่นว่าหุบเขาได้
 คงร้องไห้แทนร่ำคากล่าวขวัญ

ทรายทุกเกล็ดเม็ดหมาดหยาดน้ำมัน
และเลื้อยอันอาบร่างร่างวิญญาณ...¹

ตัวอย่างที่ 2

ตาเขาซ้ำก้ำแดงด้วยแรงแค้น
ปากมัมแน่นกับวสีที่เผ็ดขม
เข้าเขาคู่ไหลเพราะใจตรม
น้ำตาพรมเพราะเบญเค้นวาจา²

ตัวอย่างที่ 3

ทั้งอยากคิดถึงเขาที่เรารัก
ด้วยแรงรักดีหวงหวงถวิล
อยากอยู่ใกล้ได้เห็นเป็นอาจณ
อยากจะยินเสียงซึ้งซึ้งหทัย³

นอกจากการเล่นเสียงวรรณยุกต์ต่างระดับในตำแหน่งขีดกันแล้ว ยังเล่นเสียงวรรณยุกต์ต่างระดับในตำแหน่งห่างกันอีกด้วย แต่พบน้อยมาก ไม่นิยมเท่าการเล่นเสียงวรรณยุกต์ต่างระดับในตำแหน่งขีดกัน ดังตัวอย่าง

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ทะเลทรายหมาดเลือด," เพลงมนุชย์. หน้า 57.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เขาก็เหมือนเรา," ดอกหน้าซดที่ 1. หน้า 63.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อยาก...", ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 94.

ตัวอย่างที่ 1

กับใจแข็งแกร่งที่ยังมันเลี้ยวหลบ
กับใจซบถอพรันท์มหา
และเครื่องมือล่อนาคือน้ำตา
เยาวพาหังพ้อท้อทำไม¹

ตัวอย่างที่ 2

เลี้ยงตัวได้ทุกมือเพราะมืออ่อน
ใครหยาบย่อนด้าด้วยไม่ขวยเขิน
เป็นขอรานขอเศษเมตตาเกิน
ชีพเพออุอาศัยคนใจดี²

1.1.6 การใช้คำซ้อน คำซ้อน (บางที่เรียกคำคู่) คือคำที่มีคำเดียว 2 คำ อันมีความหมายหรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทางตรงกันข้าม ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น แม้ว่าบางคำความหมายจะไม่แปลกไปกว่าความหมายเดิม (คือความหมายของคำเดียวแต่ละคำ) มากนัก แต่ก็ต้องมีความหมายและที่ใช้ต่างออกไปบ้าง³

คำที่นำมาซ้อนกัน บางคำจะบอกความหมายของกันและกัน ดังนั้นการนำคำซ้อนมาใช้ในบทกลอน จึงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้คำซ้อนยังช่วยทำให้บทกลอนไพเราะอีกด้วย เพราะคำที่นำมาซ้อนกันมักจะมีเสียงสอดคล้องกลมกลืนกัน

คำซ้อนที่ปรากฏในบทกลอนมีเป็นจำนวนมาก เช่น

กลับกับบ่ ชั่วช้า นัยน์ตา ร่ำรอย ไหลเทียม

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จากพ้อ," วลีเด็ด. หน้า 115.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แค่ ลิบนิ้วที่พนม," วลีเด็ด. หน้า 149.

³บรรจบ พันธุเมธา. ลักษณะภาษาไทย. หน้า 81.

กีดขวาง	กลางเลือน	เหือดแห้ง	เกรอะกรัง	ข้าชอก
แปดเปื้อน	เล่ห์กล	เหนียวหนาย	เกรี้ยวโกรธ	ตุตัน
ผิดพลาด	เล่ห์เหลี่ยม	เหงื่อไคล	เดือดร้อน	ผีสง
เลือกใส่	เพงาหงอย	ฆ่าฟัน	เพื่อนพ้อง	งุบงิบ
พกซ้ำ	หยุดยั้ง	เงียบจั้น	เนื้อตัว	สิ้นไร้
อิทธิฤทธิ์	เงินทอง	เนื้อหนัง	ยักซ์มาร	โหยให้

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

แต่ผมซิทาใครเจ็บใจบ้าง
 ว่าเป็นนางชวยแท้ แหม! มุสา
 ผมไม่เลวร้าย คุณมนุษย์ม่นา
 หนอยมาค่า "ไอ้..." ผมเสียใจ¹

ตัวอย่างที่ 2

มนุษย์รู้จักโลกไซคีวิท
 รู้จักผิดชอบ ชั่วดีทั่วกล
 ประหลาดเหลือเมื่อรู้ว่าชิวาน
 ไยทุกคนไม่รู้ทำแต่กรรมคือ...?²

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เสียใจ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 211.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "แต่มนุษย์," วลีเลือด. หน้า 74.

ตัวอย่างที่ 3

ไอ้ช่อใบไม้สออย่างดอกไม้

ควรคู่ไพรพงษ์ภูตคตคทา

จงเหมือน "เธอ" ที่เราเฝ้าศรัทธา

อยู่ไกลตา ไกลตัวไกลหัวใจ...¹

นอกจากการใช้คำซ้อนในลักษณะหน้าคำ 2 คำมาซ้อนกันดังกล่าวแล้ว จินตนา ปิ่นเฉลียว ยังนิยมใช้คำซ้อนสัมผัสและคำซ้อนซ้ำในบทกลอนอีกด้วย

คำซ้อนสัมผัส คือคำซ้อนที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองอยู่ตรงกลาง คำที่มีสัมผัสกันนี้บางคำก็ ไม่มีความหมาย หากใส่เข้าดวงเสียงเพื่อความไพเราะและสะดวกในการออกเสียง คำซ้อนแบบนี้ มักมี 4 พยางค์ หรือ 6 พยางค์ ความหมายอาจจะอยู่ที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือเป็นความหมายรวมหมดทั้งคำก็ได้² เช่น สัมผัสลูกไม้ ยากคีมี่จน คู่ฟ้าตัวเมีย เหวบางร่างน้อย

คำซ้อนสัมผัสที่ปรากฏในบทกลอนมีดังนี้

ดอกไม้ใบหญ้า

ผีสาวนางไม้

เก่ารูปรูปร่าง

ตจจินนินทา

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ใบไม้แดง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 99.

²กมล การกุศล. ทักษะและความรู้ทางภาษา. หน้า 53.

ข้าวยากหมากแพง	ตัดพ้อต่อว่า	ยากแค้นแสนเข็ญ
เขาเขินเนิ่นห้วย	ทามาหากิน	ยะโสโอหัง
ชูชอุปถัมภ์	นิสัยใจคอ	ระยำตาบอด
ประโยชน์โภชนผล	และทะเพะพอน	ชื่อเสียงเรียงนาม
ปราสาทราชวัง	ใหม่เอี่ยมเลี่ยมทรู	ค้ำมันล้นดู
ปู่ย่าตายาย	เห็นคเห็น้อยเมื่อยล้า	

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

ณ ที่ซึ่งแสนไกลออกไปไหน
 มียี่มวอนอ่อนโยนบนหน้าเพื่อน
 ความเห็นคเห็น้อยเมื่อยล้าจะลาเลื่อน
 กับเสียงเอื้อน...เราชนะธรรมแล้ว¹

ตัวอย่างที่ 2

เขาเป็นชายมีปัญหาลำบาก
 ยังบังอาจขายตัวอย่างชั่วฉล
 ขายให้แก่อำมาตย์คตินบน
 เพื่อประโยชน์โภชนผลของตนเอง²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "โลกใหม่," ขมพและกลอนใหม่. หน้า 11.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ขายตัว," วลีเลือก. หน้า 44.

ตัวอย่างที่ 3

เราชอบอุปถัมภ์ด้วยน้ำรัก

ไม่นานนักเขาหน่ายเริ่มลายหลอน

การตีจากปากแผลแล้งสังวรณ

ความเจ็บร้อนกว่ากับความอับอาย¹

คำซ้อนซ้ำ คือคำซ้อน 4 คำ หรือ 6 คำที่คำที่หนึ่งกับคำที่สามซ้ำกัน (ถ้าเป็นคำซ้อน 6 คำ คำที่ซ้ำจะเป็นคำที่หนึ่ง - สองกับคำที่สี่ - ห้า) ความหมายของคำซ้อนอาจจะอยู่ที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือเป็นความหมายรวมทุกคำก็ได้² อาทิ อาบน้ำอาบท่า ดิฉุฉิตตา ตามบุญตามกรรม

คำซ้อนซ้ำที่ปรากฏในบทกลอนมีดังนี้

ก็ปีก็วัน	ตายโหงตายท่า
แก้แค้นแก้ฝน	บัดแข็งบัดขา
ของกินของใช้	ผู้ใหญ่ผู้น้อย
คุณหญิงคุณนาย	เฝ้าเยาะเฝ้าหยัน
คู่สู้คู่ทุกข์	มีเลือดมีเนื้อ
ความยากความจน	เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
ข้าเลือกข้าทนอง	หาเหตุหาผล

ตัวอย่างเช่น

เพื่อนจำ -

เรามันเคยศึกษามาแต่หลัก

ไม่รู้เลยว่างานที่มันรัก

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "น้ำใจไอ้จอน," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 97.

²กมล การกุศล. ทักษะและความรู้ทางภาษา. หน้า 54.

แท้คือปรักทุกซ์ถ่อยคอยล่อเรา

การบัดแย้งบัดชาอิจจาด้วย

เป็นลิ่งช่วยข้าชัควิบัติเฮลา

ลิ่งแวดล้อมย้อมให้หมอง ไม่เบา

ก็ต้องเฝ้าอดทนผจญไป¹

บัดแย้งบัดชา เป็นคำท่อนซ้ำในลักษณะอุปมา หมายถึง การกีดกันหรือทำลายด้วยอุบายเพื่อไม่ให้งานที่ทำก้าวหน้า เป็นการทำลายกำลังใจในการทำงาน

ในบทกลอน "มัน" ผู้เขียนใช้คำ เฝ้าเยาะเฝ้าหยัน เพื่อแสดงอาการของคนที่คอยแต่จะพูดซ้ำเติมหรือดูหมิ่นคนที่ตนไม่ชอบ ให้อายและเจ็บใจ ดังความในบทกลอนว่า

มันเขียนกลอนกร้าวกระด้างออกอย่างนั้น

ใจของมันเล่าจะกร้าวร้าวเพียงไหน

มันเฝ้าเยาะเฝ้าหยัน เพื่ออันใด

เสียงใครใครขานก้องร้องถาม "มัน"²

ในบทกลอน "สี" ใช้คำว่า ข้าเลือกข้าตนเอง หมายถึง อาการบวมขี้มีรอยห้อเลือดเป็นจ้ำ ๆ และมีหนองด้วย เพื่อแสดงสภาพชีวิตของผู้ที่มี "สีของชีวิต...ซึ่งข้าเลือกข้าตนเอง..." ว่ามีสภาพชีวิตที่เจ็บปวด เศร้า ทุกข์ทรมานมาก ดังความในบทกลอนว่า

โอ้ความรักสีสันอันไพจิตร

ซบชีวิตหม่นไหม้ให้โหวหวาม

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ที่นี่," วลีเลือด. หน้า 83 - 84.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "มัน," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 90.

เบิกตาส่องมองฝ่าปากฟ้าคราม
 พยายามลืมสี่ของชีวิต
 ซึ่งข้าเลือกข้าตนเองด้วยผองทุกย์
 คล้าเพราะคลุกควาระยาอะมะหิต
 เพื่อคเพราะความยากไร้และภัยพิช
 เป็นสี่ซึ่งเศร้าสนิทจาจิตใจ¹

ในบทกลอน "สังคมเป็นอะเร้ง" ใช้คำ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ผู้ใหญ่ในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่ง
 สูงกว่าหรือผู้บังคับบัญชา ส่วนผู้น้อย หมายถึง คนในบังคับบัญชา แสดงทัศนะว่าปัญหาคอร์รัปชันจะหมดไป
 ถ้าทุกคนร่วมมือกันทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดังความในบทกลอนว่า

ถ้าความเป็นอยู่มีดีขึ้นหน่อย
 คนผู้น้อยไทละจะอยากรับ
 การครองชีพนับว่าถ้าคลายเกลียว
 ใครจะเที่ยวกินของเกินต้องการ
 และเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ใหญ่ชั่ว
 ก็เป็นตัวอย่างนิยามความหน้าด้าน
 ถ้าแก้ตรงนี้ได้ไม่นาน
 สังคมอ่านจะเอี่ยมสุขเปี่ยมพลัน
 เราฟังแล้วเลยกระเข้า "ทุค! เจ้าโง่
 สังคมไคมาล่อคอร์รัปชัน
 ตราผู้ใหญ่ผู้น้อยด้วยไม้ช่วยกัน
 เบื้องแรงฟันไพร่ฟ้าอย่างข้า-เอ็ง !!²

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สี่," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 67.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สังคมเป็นอะเร้ง," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 107.

1.1.7 การซ้ำคำ การซ้ำคำในที่นี้ หมายถึง การนำคำ หรือวลีหรือข้อความ

ที่เหมือนกันทั้งรูป และความหมาย มากล่าวซ้ำ ๆ กัน

การซ้ำคำที่ปรากฏในบทกลอนมีลักษณะ ดังนี้

1. การซ้ำคำต้นวรรคในบทเดียวกัน
2. การซ้ำคำต้นวรรคระหว่างบทต่อบท
3. การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน
4. การซ้ำคำซ้ำข้อความ

1. การซ้ำคำต้นวรรคในบทเดียวกัน การซ้ำคำลักษณะนี้จะซ้ำคำตามแห่งต้นวรรคตายตัวในบทเดียวกัน มีทั้งการซ้ำคำต้นวรรคคำเดียว การซ้ำคำต้นวรรคสองคำ การซ้ำคำต้นวรรคสามคำ และการซ้ำคำต้นวรรคแบบชุดคำ ดังตัวอย่าง

ก. การซ้ำคำต้นวรรคคำเดียว

ตัวอย่างเช่น

มฤตยูมีมร่าอำแบรับ

ร้องส่ำทับว่า เชิญ ! อย่าเมินเจย

ชีพหลังผิดสัดไยไม่เสวย

อย่ารอละเรีบลากพมาพลัน

.....

เสียงยมราชร้องชวนพร้อมสรวลกร้าว

เท่าที่สาวพลันหยุดสุดหลักหนึ่

เสียงส่ำทับศัพท์เปล่งแรงจรัส

เจียนชีวิดับคั่นเมื่อยินคา...

โปรด เกิด มฤตยู!

โปรด ย่าขู่ให้เราก้าวถลา

ชี้ทิ่มเค้นแสนขมตรมระกา

ยังหวานสำหรับผู้ที่ผู้เป็น¹

จากบทกลอน "จนกว่าจะถึงเวลา" ข้าคำ เสียง ในวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อแสดงว่าเสียงพูดของพยานที่เชิญชวนผู้ฟังให้ชีวิตให้มาสู่มฤตยูนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบทกลอนต่อมา ข้าคำ โปรด คิด ๆ กัน ในวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อร้องขอชีวิต และขอความเห็นใจจากพยาน แสดงอารมณ์กลัวอย่างมากของผู้ถูกพยานเชื่อเชิญได้อย่างดี

ในบทกลอน "แต่ คนคือ" ข้าคำ ซึ่ง ในต้นวรรณกรรมกับวรรณกรรม เพื่อเน้นสภาพสังคม และขยายความว่าสังคมมีพิษภัย คนประพฤติดังกันอย่างเหลวไหล คนที่ขลาดกลัวจะยอมประพฤติดังตามดังบทกลอนว่า

กับระบบสังคมสะสมชั่ว

ซึ่งคนหัวอ่อนคร่ำด้วยความเขลา

ซึ่งเลอะเทอะเพี้ยนทุกบ่อนเนา

เราจะเข้าสู่ด้วยชื่ออย่างคือดัง !²

ในบทกลอน "ท้อ" ข้าคำ มี ในวรรณกรรม วรรณกรรม และวรรณกรรม ให้เห็นว่าสังคมมีแต่ความชั่วช้า น่าบัดสี ปราศจากความเมตตากรุณา และสิ่งเลวทรามต่าง ๆ ให้ทุกคนเผชิญ การข้าคำลักษณะนี้เป็นการแสดงรายละเอียดของใจความสำคัญในวรรณคดี ว่ามีมากมาย ช่วยทำให้ความหมายกระจ่างชัดหนักแน่นยิ่งขึ้น ดังบทกลอนว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จนกว่าจะถึงเวลา," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 82 - 83.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่ คนคือ," วลีเลือก. หน้า 22.

ที่นี้คือปัจจุบันอันขึ้นม

มีไสมมบัคส์กาสิขวาง

มีความเหี่ยมโหดลันแอบอาพราง

มีทุกอย่างคอยล่อให้ต่อคือ

ในบทกลอน "สังเวทนต์ผู้พิชิต" ข้าคำ สงคราม ในวรรคสดับ วรรครับ และวรรครอง
 แจกแจงว่าทั้งสงครามร้อน ซึ่งหมายถึง การต่อสู้กันโดยใช้อาวุธและกำลังทหาร และสงครามเย็น
 หรือสงครามจิตวิทยา ซึ่งหมายถึง การต่อสู้กันโดยใช้วิธีขู่เบียดต่าง ๆ ทำให้ผู้คนในสังคมได้รับความ
 เสรีาโศก ทุกข์ทรมานเพิ่มขึ้น การข้าคำในลักษณะนี้เป็นการย้าคำ เน้นความหมายให้รายละเอียด
 ของสิ่งที่กล่าวข้าทีละอย่าง แล้วจึงสรุปความข้างต้นที่แจกแจงในวรรคสุดท้าย ช่วยให้ได้ใจความ
 ของบทกลอนเด่นชัด ดังบทกลอนว่า

สงครามร้อนรอนรุกรถึงยุคเบญ

สงครามเย็นยิ่งประหลาดเกินคาดไป

สงครามจิตวิทยามาชิงชัย

เต็มเชื้อไฟสมโลกโศกบัคตบ²

และอีกตัวอย่างหนึ่งในบทกลอน "รัก" มีการข้าคำในลักษณะแจกแจงรายละเอียดแล้วสรุป
 ความในวรรคสุดท้าย ดังบทกลอนว่า

ก่อนความเกลียดเคียดฉันทจะกันหล้า

ก่อนอิจฉาครองไฟโทโททุกบ่เผา

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ท้อ," วลีเด็ด. หน้า 98.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สังเวทนต์ผู้พิชิต," เพลงมนุชย์. หน้า 70.

ก่อนอำนาจเป็นธรรมกระทำเอา

ขอเลียดเราข้ามประจักษ์ความรักครอง¹

ข. การข้าค่าต้นวรรคสองคำ

ตัวอย่างเช่น

เงินเดือนฉันพันกว่าแทบน้ำเลียด

เพราะมันเพื่อคหยาเปล่ากับเจ้าหนี้

อุตุสำหรับราชการนานเต็มที

เงินเดือนขึ้นทุกปีแต่หนี้เอน²

จากบทกลอนตัวอย่างข้างต้น ข้าค่า เงินเดือน ในวรรคสดับ และวรรคส่ง เพื่อย้ำค่าและความหมาย ให้เห็นว่า เงินเดือนน้อยหรือเงินเดือนมากขึ้น ก็ยังคงเป็นหนี้ล้นอยู่เหมือนเดิม

ในบทกลอน "สวรรค์ในแก้ว" ข้าค่า 2 คู่ คือคำ ดื่มให้ ในวรรคสดับ กับวรรครองในบทแรก และคำ คนที่ ในวรรครับกับวรรครองในบทต่อมา การข้าค่า ดื่มให้ เพื่อย้ำค่าและแยกแยะว่าการดื่มเหล่านั้น ดื่มให้กับอนาคตของตนที่ไม่สามารถคาดคะเนได้ว่าจะสุขหรือทุกข์ และดื่มให้กับโลกความเศร้าโศก ความสุข ความทุกข์ และเล่ห์เหลี่ยมของคน เมื่อแจจแจงแล้วได้ใช้วรรคสุดท้ายสรุปความที่กล่าวมาข้างต้น บทกลอนต่อมาข้าค่า คนที่ เป็นการเน้นค่า แสดงให้เห็นว่าคนที่ทุกข์เศร้าโศกตลอดปี และหมดหวังในชีวิตนั้น ต้องใช้เหล้าเป็นสิ่งที่ช่วยบรรุงสร้างคามผันอ้นงดงาม และลบเลือนความหลังที่ขื่นขม ดังใจความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "รัก," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 82.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ความหวังของคนจน," วลีเลียด. หน้า 47.

ดื่มให้อากาศที่เราไม่รู้
ซึ่งวางอยู่ถึงขึ้นถึงขึ้นนม
ดื่มให้โลก, ไส้, สุก ทุกข์ เล่ห์หลม
แล้วความตรมก็จะหายกลายเป็นดี
อีกแก้วนะ-เพื่อนรักเพื่อจักมัน
คนที่มันหมดหวังทั้งเสื่อมศรี
คนที่ทุกข์รุกรอราชั่วตาปี
จะเห็นมีสวรรค์แพร่ไว้ในแก้วนั้น...¹

ในบทกลอน "อยาก..." ข้าพเจ้า ใจนี้ เพื่อเน้นภาวะต่าง ๆ ของจิตใจที่เศร้าโศก
 เห็น้อยล้ำ และต้องการหาที่พักใจ ดังบทกลอนว่า

แก้วเกล้า...
ใจนี้เศร้าสุดแล้วเพื่อนแก้วเอ๋ย
ใจนี้เหนื่อยเมื่อยล้ำผิดกว่าเคย
อยากจะเกยเกล้าพักบนตักมิตร²

ในบทกลอน "ทางอยู่รอดแห่งมวลมนุษย์" ข้าพเจ้า มิใช่ ในวรรครับ วรรครอง และวรรคส่ง
 อธิบายประกอบใจความสำคัญในวรรคสลับว่า วิถีทางที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสุขสงบ
 ไม่ใช้อยู่ที่อาวุธร้ายแรง หรือวิทยาการต่าง ๆ แต่อยู่ที่จิตใจอันสะอาดบริสุทธิ์และจริงใจต่อกัน
 ดังข้อความในบทกลอนว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สวรรค์ในแก้ว," ขมพและกลอนใหม่. หน้า 73.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อยาก...", ขมพและกลอนใหม่. หน้า 95.

ทางอยู่รอดของมนุษย์ที่สุดกล้า
 มิใช่อาวุธจากดินคาคึง
 มิใช่วิทยายุทธสุคลิขัง
 มิใช่เครื่องความคิดพิชิตดาว
 แต่อยู่ที่ดวงหทัยใสพิสุทธิ์
 เยือกเย็นดั่งน้ำค้างกลางห้วงหา
 ใสสะอาดปราศเล่ห์เสเพลพราว
 ไร้คราบคาบชั่วเข็ญเคยเป็นมา¹

ค. การเข้าค้ำตันวรรคสามคำ

การเข้าค้ำตันวรรคสามคำพบเพียงขึ้นเดียวในบทกลอน "หน้าสองแบบ" ซึ่ง
 กล่าวถึง บุคลิกลักษณะของคน 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นคนที่มิใช่ใบหน้าอัมเอิบ แยมยิ้ม แต่จิตใจ
 ชั่วช้า มีเล่ห์เหลี่ยม อีกประเภทเป็นคนที่มิใช่ใบหน้าที่ซบหมอง อมทุกข์ แต่จิตใจมีคุณธรรม ถ้าพิจารณา
 เพียงรูปลักษณ์แล้ว คนส่วนใหญ่จะชอบคนประเภทแรก ไม่ชอบคนประเภทหลัง ผู้เขียนได้ย้าคำ
หน้าสองแบบ ของคนดังที่กล่าวข้างต้นถึง 2 ครั้ง เพื่อเสนอทัศนะแก่ผู้อ่านว่า การจะชื่นชอบ
 ศรัทธาใครนั้น ให้พิจารณาถึงจิตใจด้วย ไม่ใช่ดูเพียงรูปลักษณ์เท่านั้น ดังความว่า

หน้าสองแบบเราเห็นอยู่เป็นนิจ
 อาจเป็นมิตรหรือศัตรูคู่แค้น
หน้าสองแบบอยู่ถีนดินเดียวกัน
 แต่ต่างชั้นความคิดจิตศรัทธา
 หน้ารายยิ้มพริ้มละไมชวนใจสุข
 หน้าอมทุกข์ชวนจิตคิดเบื้อหน้า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ทางอยู่รอดแห่งมวลมนุษย์," เพลงมนุษย์. หน้า 72.

แต่เลือกเถาะ เพื่อนรัก สองพักตรา

จะบูชาหน้าไหนใครครองเอง¹

ง. การเข้าค้ำต้นวรรคแบบชุดคำ

การเข้าค้ำต้นวรรคแบบชุดคำ เป็นการเข้าค้ำหรือเข้าวลี 2 ชุด ภายในบทเดียวกัน ในลักษณะดังนี้คือ วรรคสลับ กับวรรครอง จะเข้าค้ำต้นวรรคคำเดียวกันชุดหนึ่ง และวรรครับ กับ วรรคส่ง จะเข้าค้ำต้นวรรคคำเดียวกันอีกชุดหนึ่ง การเข้าค้ำในลักษณะนี้ เป็นการสร้างความสมดุลย์ให้กับข้อความที่กล่าว ดังตัวอย่าง

จากเยาว์วัยไร้มารยาเปี่ยมผาสุก

สู่วัยบุ๋บสร้างทางสถิต

จากความซื่อ สะอาด ปราศภัยพิช

สู่ความคิดเหี้ยมกล้าชั่วอาธรรม

ต่างซ่อนความชั่วช้าใต้หน้าสวย

ซ่อนทุกข์ด้วยรอยยิ้มพริ้มแย่งขัน

ทั่วสังคมสวมหน้ากากหากัน

ซ่อนใจพริ้นด้วยคำโอ้อาพราง

จากกำเนิดตัวเปล่าเท่ากันหมด

มาสู่ยศศักดิ์ศรีที่แตกต่าง

จากความรวย จน ชั่ว ดี ทั่วทาง

มาสู่ข้างหลุมเศร้าเฝ้าเหมือนกัน²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หน้าสองแบบ," วลีเลือก. หน้า 64.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แค่ มนุษย์," วลีเลือก. หน้า 73 - 74.

ตัวอย่างบทกลอนข้างต้น บทแรกซ้ำคำ 2 ชุด คือคำ จาก ในวรรคเดียวกับวรรครอง คำ สู่ ในวรรครับกับวรรคส่ง เพื่อต้องการจะแสดงให้เห็นลำดับของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตคนว่า เมื่อพ้นจากวัยเด็กซึ่งมีชีวิตสนุกสนาน มีจิตใจซื่อ สะอาด มาสู่วัยทำงาน ที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จิตใจเปลี่ยนไปเป็นคนที่น่าเศร้าจากความเมตตากรุณา ขาดความยุติธรรม ไม่จริงใจ ผู้เขียนต้องการแสดงทัศนะว่า ชีวิตคนเราเปลี่ยนแปลงจากชีวิตที่ดีงามมาสู่ชีวิตที่เลวทราม ด้วยเหตุนี้คนจึงขาดความจริงใจต่อกัน และในกลอนบทที่สามซ้ำคำคล้ายกับกลอนบทแรกคือ ซ้ำคำ จาก ในวรรคเดียวกับวรรครองและคำ มาสู่ ในวรรครับกับวรรคส่ง เพื่อแสดงธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิตคน โดยชี้ให้เห็นว่า คนเราเกิดมาตัวเปล่าเหมือนกัน แม้ว่าเมื่อเติบโตจะแตกต่างกันในเรื่องชื่อเสียง เกียรติยศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความดี-ชั่ว แต่สุดท้ายก็ต้องตายเช่นกันทุกคน

ในบทกลอน "แต่ มนุษยชาติ" กลอนบทแรกผู้เขียนกล่าวอย่างแปลกใจว่าทำไมคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันจึงข่มเหงรังแกกัน ทั้งที่ควรจะรักใคร่และร่วมมือกันกำจัดภัยที่จะรุกรานสังคมของตน กลอนบทต่อมา ได้ซ้ำคำ แทน ในวรรคเดียวกับวรรครอง และคำ เรา ในวรรครับกับวรรคส่ง เป็นการย้ำข้อความในกลอนบทแรก และชี้ให้เห็นการกระทำที่ผิดพลาดของคนในสังคม กล่าวคือ แทนที่จะช่วยกันขจัดสิ่งไม่ดีไม่งามในสังคม เพื่อประโยชน์สุขของทุกคน กลับมาทำร้ายกันเอง ดังข้อความในบทกลอนว่า

แต่แปลกสุดมนุษยชาติที่กาจกล้า
กลับมุ่งมาล้างชีวิตพร่าลาญ
การต่อสู้มีไว้สู้ภัยพาล
ใช้ระรานชีพเพื่อนเหมือนอย่างนี้
แทนการสู้หมกภัยด้วยใจกล้า
เรามุ่งมาฆ่าฟันกันบัดนี้
แทนสู้ทรมานยอมธรรมยาบาลี
เราล้างชีวิตบ้านพวกกันเอง¹

2. การเข้าค้ำต้นวรรกระหว่างบทต่อบท

การเข้าค้ำต้นวรรกระหว่างบทต่อบท เป็นการเข้าค้ำหรือเข้าวลีเดิม ในตำแหน่งต้นวรรค เหมือนกัน บทต่อบท ตัวอย่าง เช่น

ถ้าชีพเหมือนดอกไม้พิไลพิลาส

จะเพียรวาดศำขวัฏเขียนสรสรเสรี

แต่นี้ชีพสลับปรับชั่วยับเย็น

กลอนจึงเกริ่นกร้าวกู่เข้าสู่มัน

ถ้าโลกมีดีบ้างเหมือนอย่างคิด

จะลิขิตกลอนให้พร้อมมัน

แต่นี้โลกไศกสั่วชั่วตะบัน

กลอนจึงกลั่นภาควาออกกล่าวเปรย¹

จากตัวอย่างข้างต้น จะเข้าค้ำ ถ้า จะ แต่ กลอน จึง ในตำแหน่งเดียวกัน บทต่อบท ข้อความในแต่ละบทจะช่วยขยายความซึ่งกันและกัน เพื่อแสดงสาเหตุที่เขียนกลอนในลักษณะแฉ่งกร้าว นั้น เนื่องจากสภาพชีวิตและสังคมไม่ดีขึ้น กลอนจึงสะท้อนภาพดังกล่าวออกมา

ในบทกลอน "พบ" เข้าค้ำ เธอ ก้าว ภพ ในตำแหน่งต้นวรรคดับและวรรครับ ตามลำดับ บทต่อบท เพื่อเน้นให้เห็นว่าเธอมีความสำคัญกับฉันมาก เมื่อเธอมาอยู่ใกล้ชิดกับฉัน ทุกสิ่งทุกอย่าง ดูสดใส ฉันมีความสุข ดังบทกลอนว่า

เธอ ก้าวสู่ชีวิตฉันวันนั้นแล้ว

ภพก็แผ้วแผ่องใสชวนไหวหวี

จามจุรีคลี่พลุเรณูลิ่ว

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลอนกร้าว," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 48.

ระเมียรรู้รังคาคาดฟ้าทอง
 เธอก้าวมาวันนั้นเหมือนฝันเฟริด
 ภาพรรเจตริกหล่อต่อเราสอง
 ตาสบตาตาสะเพ็นตาเมิลมอง
 หัวใจกรองความหมายทางสายตา¹

ในบทกลอน "เพื่อใคร" ข้าคำ ฉัน ในตำแหน่งต้นวรรคเกือบทุกบท ยกเว้นบทสุดท้าย ใน
 การย้าคำ ฉัน เพื่อให้เห็นลักษณะการต่าง ๆ ของฉันว่า มาอยู่ที่นั่นหลายปีแล้ว เพื่อสร้างความสุขให้กับ
 สังคมแห่งนี้ตามอุดมการณ์ของตนที่ตั้งไว้ เมื่อห่างเธอ ชีวิตของฉันไม่มีความสุข ขณะนี้ฉันรอเธอเพื่อ
 จะบอกกับเธอว่า ความมุ่งหมายของฉันที่สัญญากับเธอว่า จะช่วยเหลือผู้คนที่ให้มีความสุขนั้น ต้อง
 ล้มเหลว เพราะอุปสรรคที่มากมายเหลือเกิน ตอนนี้ฉันได้แต่เพียงช่วยเหลือตนเองเท่านั้น
 ดังบทกลอนว่า

ฉันมาอยู่ที่นี้ รอที่รัก
 ที่นี้ไร้แม่ดาวอันพราวพราย
ฉันมาอยู่ที่นี้หลายปีแล้ว
 ที่นี้ไร้ใครเอื้อเหลือระคาง
ฉันมาอยู่ที่นี้ไม่มีสุข
 ไม่มีเธอเสมอหาว่าไร้ดาวคล
ฉันตราตรากบากหน้ามารอเพื่อน
 เรือบอกว่า "จะอยู่สู้เพื่อใคร
ฉันก็ เชื้ออย่างนั้นแหละขั้วจุจิต
 กว่าจะหลุดมาได้ตะกายจร

เพื่อบอกว่าอุปสรรคสุดหักทายน
 รอยหวังฉายแสงเพ็ญพอเห็นทาง
 เพื่อพบว่าทุกข์แน่ว เกินแผ้วถาง
 สมองบ้างมือด้วยพอช่วยตน
 พอคลายทุกข์ก็เหวชไร้เหตุผล
 เหมือนเป็นคนแค่ร่างร้างหัวใจ
 เพราะ ไม่เลือนลืมคำเคยรำไย
 ถ้ามิใช่ประชาที่อาทร?"
 เบนชีวิตหลักหนี่สิ่งทีหลอน
 แทะม้วยมรณเสียแล้วเพื่อนแก้วเอย

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "พบ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 114.

ฉันนี่ตั้งใจจะไว้ชื่อ

แต่กลับพบพิชร้ายมาก่ายกาย

เพื่อนจำ

แต่ถ้าเพื่อนมาที่นี้ทุกบ่ตน

ด้วยสองมือช่วยประชากล้าเปิดเผย

ต้องผินเงยสู้เพื่อช่วยเหลือน

เชิฐคำว่า "เห็นแก่ตัว" เหมือนชั่วฉล

จะรู้...คนเรายู่ สู้เพื่อใคร ?¹

3. การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน

การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน เป็นการใช้คำ ๆ เดียวซ้ำหลายที่ภายในวรรคเดียวกัน

มี 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

ก. การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งห่างกัน

ข. การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งชิดกัน

ก. การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน ตำแหน่งห่างกัน การซ้ำคำลักษณะนี้จะมีคำอื่นมาคั่น

ระหว่างคำที่ซ้ำ พบมากในบทกลอน ตัวอย่างเช่น

แล้วเราก้ถึงวันนี่ของชีวิต

ผ่านภัยพิชทุกบ่ตนมาจนหนา

เหนื่อยแสนเหนื่อยเมื่อยค้ำพาลระยา

ซ้ำแสนซ้ำ แสนเบิฐ ไม่เห็นตาย²

จากตัวอย่างข้างต้น คำคำ เหนื่อย ดังข้อความ เหนื่อยแสนเหนื่อย บอกถึงอาการเหนื่อยล้า
เหลือเกิน คำคำ ซ้ำ แสน ในข้อความ ซ้ำแสนซ้ำ แสนเบิฐ บ่งบอกถึงความซอกซ้ำและความทุกข์
ยากนั้นมากยิ่งขึ้น

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เพื่อใคร," ชมพูและกลอนใหม่, หน้า 54 - 55.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "วันนี่ของชีวิต," วลีเลือก, หน้า 45.

ในบทกลอน "แต่ความหลัง" ข้าคำ จะ ถึงสามแห่ง เป็นการซ้ำคำเพื่อย้ำให้เห็นความตั้งใจที่จะทำในสิ่งที่ต้องการหลายอย่างในภายหน้า ดังบทกลอนว่า

เราจากกันวันก่อนอวารถหาวม
แต่เปี่ยมความหวังและฝันอันยิ่งใหญ่
เธอจะรัก จะรบ จะลบภัย
ด้วยมั่นใจต่อศักดิ์ศรีเป็น "วีรชน"¹

และในบทกลอน "วณิกผู้หวังดวง" ข้าคำ 2 ชุด คือคำ สุด รู้ คำสุด ในที่นี้เป็นการซ้ำเพื่อย้ำและเน้นความในบทพรรณนาให้เด่นชัด ให้ความรู้สึกรักของคนที่มีมหหวัง แม้จะพยายามอย่างเต็มกำลังสามารถแล้วก็ตาม ส่วนการซ้ำคำ รู้ เป็นการย้ำความคิดที่เพียรเฝ้าคอย ทั้งที่รู้ว่าสิ่งที่ตัวเองต้องการและรอคอยนั้นไม่มีโอกาสสมหวัง แต่ก็ยังคิดหวัง ดังบทกลอนว่า

ไอ้สุดฤทธิ์ สุดพลัง สุดหวังแล้ว
นางคือแก้วแก่นจันทร์ขั้วนิศา
รู้ทั้งรู้แล้วยังอหังการ
ที่ไม่เจียมพฤษยา ตั้งตาปอง...²

การซ้ำคำในลักษณะนี้มีมาก ตัวอย่างอื่น ๆ เช่น

มันคงสับสนคงเชือดเลือดทุกหยาด
ลองคิดคาดสถานการณ์เหลกลาฤทั่ว

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่ความหลัง," เพลงมนุชย์. หน้า 15.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "วณิกผู้หวังดวงดาว," เพลงมนุชย์. หน้า 82.

เล่าเรื่องเลือนแล้วหมองตรงถึงตัว
ชั่วเกินชั่ว ถ้าพบพาน...เลือนการเมือง¹

ไอ้ไพร่พดกข่มเพลันทนาวเกินทนาว
ร้ายเลือนร้ายยามลมมันข่มเพง
 เราทิ้งเรือนเพื่อนร้างห่างมาเอง
 มาเพื่อเร่งทาป้าให้อารยะ²

แต่แค่นี้ แค่นี้คือฝันเพื่อ
 สุดตาเหมือนน้ำตาพร้าผสม
ไกลแสนไกลคล้ายใกล้ในอารมณ์
 ความขื่นขมคือเพื่อนรักเหมือนเคย³

แก้วเกล้า-
 เพราะยังเยาว์ ยังเปราะ ไม่เหมาะสม
 ถ้ารู้ว่าซีพีมีเล่ห์หลม
 แก้วคงตรมใจร้ายคราวนี้เอง⁴

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เลือน," วลีเลือก. หน้า 20.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เพลงชาวเขื่อน," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 36.

³จินตนา ปิ่นเจลิยว. "แต่ ดอกฟ้า," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 7.

⁴จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ฝันทำไม," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 87.

การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งห่างกัน ที่มีคำเพียงคำเดียวคั่นระหว่างคำซ้ำนั้น นอกจากจะช่วยให้เพิ่มความหมายและน้ำหนักของคำแล้ว ยังทำให้เกิดเสียงไพเราะ มีลักษณะเด่นคำ เป็นจังหวะ เป็นช่วง เมื่ออ่านแล้วมีลีล่าน่าฟัง

ข. การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งชิดกัน การซ้ำคำลักษณะนี้จะซ้ำคำคำเดียวกัน อยู่ติดกัน ไม่มีคำอื่นมาคั่น เช่น ขวัญขวัญ สาวสาว จู๋จู๋ ขริมขริม ฯลฯ เป็นต้น เป็นการซ้ำคำ เพื่อเพิ่มความหมายหรือน้ำหนักของคำ ตัวอย่าง เช่น

เพราะมองดูแต่ละคนจนใจแสน
 ล้วนแต่แพนด้าไม่มีสอง
 ดูภายนอกล้วนแล้วแต่รูปทอง
 กลัวจะครองรูปเงาจะร้ายไว้ภายใน¹

คำ "ดี" ที่ประกอบหลังคำ "แพน" แสดงคุณลักษณะที่เหมาะสม หวังประสงค์ เมื่อซ้ำคำ ดีดี จะช่วยเพิ่มความหมายและน้ำหนักของคำมากขึ้น

ในบทกลอน "กลับตาละบัด" คำ ใหม่ใหม่ มีความหมายต่างจากคำ "ใหม่" ช่วยเพิ่มความหมายของคำ บอกถึงสิ่งที่ยังไม่รู้ใหม่อีกมาก ดังข้อความว่า

ท่าไหนพอจำจะกล้าหาญ
 พอจะต้านต่อสู้อย่างหยิ่ง
 เพราะเดี๋ยวนี้การต่อสู้ถูกหลอင့်
 คนสอนสิ่งใหม่ใหม่ให้ลูกฟัง²

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "รจนาสมัยใหม่" วลีเลือก. หน้า 18.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลับตาละบัด," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 55.

ในบทกลอน "วันหนึ่ง วันนั้น วันนี้" ข้าคำ ทุกทุก เป็นการซ้ำคำเพื่อแสดงความหมาย
 พูพจน์ว่า เมื่อขาดเธอผู้เป็นที่รักไปแล้ว ชีวิตก็หมดสุข คมึดมิดไปทุกทิศทาง ดังบทกลอนว่า

เดือนเข้าซีกกริดฟ้าราตรีหม่น
 ดาวมัวมมิดแสงไม่แจ่มจิด
 เมื่อขาดเธอผู้เสมือนเพื่อนชีวิต
ทุกทุกทศมิดพยับอับจักรวาล¹

การซ้ำคำในลักษณะนี้ มีตัวอย่างอื่น ๆ เช่น

คุณคุณครับสับเพร่อเพื่อนเกลอผม
 ครันอารมณ์ดีเขามักเล่าไย
 เรื่องผีเสื้อที่แปลกแหวกแนวไป
 น่าสนใจมากครับผมรับรอง²

ชะลอรินนินทาวผ่านดาวคาด
 ชับเมฆคาดชลีฟ้าอาภรณ์สวรรค์
 คือระยงน้ำค้างใสจากใจจันทร์
 โลมรับวายุวายุสุมาลย์สะท้านอาย³

นวลละเมียดเสียดคอดมหอมอ่อนอ่อน
 ใบสะท้อนสีสันเป็นณัสนิ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "วันหนึ่ง วันนั้น วันนี้," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 225.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "มากลัวผีกันเถอะ," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 222.

³จินตนา ปิ่นเฉลียว. "น้ำค้าง น้ำใจ และน้ำตา," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 226.

ไม่รู้เขาเรียกขานนามปานใด
ขึ้นกลางไพรพญักษ์หมู่เป็นกลุ่มกอ¹

4. การเข้าคำซ้ำข้อความ

การเข้าคำซ้ำข้อความ เป็นการซ้ำสำนวนกลอนเดิมในบทกลอนหลายแห่ง การเข้าคำซ้ำข้อความที่ปรากฏในบทกลอน มีทั้งการเข้าคำซ้ำข้อความในเรื่องเดียวกัน และต่างเรื่องกัน

ลักษณะการเข้าคำซ้ำข้อความ มีการซ้ำทั้งวรรคซึ่งจะซ้ำสำนวนกลอนที่เคยกล่าวมาแล้วหมดทั้งวรรค และการซ้ำเพียงบางส่วน ซึ่งจะซ้ำหรือเปลี่ยนแปลงถ้อยคำ สำนวนในบทกลอนบ้าง เพื่อสะดวกในการศึกษา จะแบ่งเป็น

4.1 การเข้าคำซ้ำข้อความทั้งวรรค

4.2 การเข้าคำซ้ำข้อความบางส่วน

4.1 การเข้าคำซ้ำข้อความทั้งวรรค มีทั้งการซ้ำในเรื่องเดียวกัน และต่างเรื่องกัน

ดังนี้

ก. การเข้าคำซ้ำข้อความทั้งวรรคในเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

เรามีสิทธิ์เสรีที่จะรัก

ด้วยความรักดีซึ่งซึ้งและหวาน

แม้โลกมีความใคร่เหมือนไฟราน

กังสดาลแห่งทวยหวนไม่วาย

.....

เรามีสิทธิ์เสรีที่จะรัก

และหยิ่งนักในสิทธิ์ความคิดฝัน

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ใบไม้แดง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 98.

ต่อความใคร่ภักดิ์ของปัจจุบัน

เราท้าวพรั่งนี้ให้มีชัย...¹

การข้าความ เรามีสิทธิ์เสรีที่จะรัก เป็นการย้ำเจตนารมณ์ของผู้เขียนว่า จะกระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องดีงาม แม้สังคมมีแต่พิษภัยก็ตาม กล่าวคือ จะซื้อตรง ให้อภัย เกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ และจะต่อต้านสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ ด้วยความดี เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

ในบทกลอน "ทนาย" ข้าความในวรรณคดี และวรรณคดี ดังความว่า ทนายน้ำฟ้าหยาดฟ้า ลงมาทนาย เปลือยเปลือยควาไพรยมระทมร่ำ การข้าความดังกล่าวถึง 2 แห่ง ในบทกลอน เรื่องเดียวกันนี้ เพื่อเน้นความหมาย และช่วยเสริมอารมณ์ ความรู้สึกให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ข้อความที่ขยายในบทกลอนทั้งสองบท แม้ว่าจะต่างกัน แต่ก็ให้ความหมายและความรู้สึกในทำนองเดียวกัน ดังความในบทกลอนว่า

ทนายน้ำฟ้าหยาดฟ้าลงมาทนาย

เปลือยเปลือยควาไพรยมระทมร่ำ

เราทนายเนื้อทนายในทนายใจข้า

ไอ้ฟ้าคล้าคีนี่สี่เหมือนทรวง

.....

ทนายน้ำฟ้าหยาดฟ้าลงมาทนาย

เปลือยเปลือยควาไพรยมระทมร่ำ

บาดลงถึงบึงกมลคนเจ็บข้า

เราทนายน้ำตาตัวเต็มหัวใจ²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เรามีสิทธิ์เสรีที่จะรัก," วลีเลือก. หน้า 9 - 10.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ทนาย," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 22 - 23.

การซ้ำข้อความทั้งวรรคในบทกลอนเรื่องเดียวกัน เพื่อเน้นความหมายข้อความที่กล่าวซ้ำ นิยมซ้ำข้อความที่ต้องการเน้นในวรรคแรกของกลอนบทแรก มากล่าวซ้ำอีกครั้งในวรรคแรกของกลอนบทสุดท้าย โดยมีความหมายต่างกัน ข้อความที่มาย้ายในบทกลอน นอกจากจะขยายความแล้ว ยังเสริมความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกของบทกลอนที่ซ้ำความให้กันและกันอีกด้วย ทำให้ความที่เน้นกระชับยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านจดจำข้อความที่กล่าวซ้ำนั้นได้เป็นอย่างดี การซ้ำคำในลักษณะนี้มีมากตัวอย่างอื่น ๆ เช่น

ก่อนฟ้าคล้าน้ำค้างลงพร่างพร้อย

ก่อนแดดคล้อยขอบทวายุแผ่ดาวไส

น้ำตาจันทน์หลังไทรมลงโลมใจ

เมื่อสบนัยน์ฉายแนวด้วยเวลา

.....

ก่อนฟ้าคล้าน้ำค้างลงพร่างพร้อย

ใครเขาคอยคิดถึง ^{นี้}ซึ้ง และหวัง

ถึงจากไกล ใจจงจำ เต็มกำลัง

คนละฝั่งฟ้าโพ้น...มีคนคอย¹

หัวใจฉันวันนี้ถ้ามีค่า

ก็หวังเศษเมตตาเธออาศัย

อย่างเบาบางเฝ้าระทมลมหายใจ

เป่ามันไปปลอบกมลขั้วคนดี

.....

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คนละฝั่งฟ้า," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 44 - 45.

หัวใจฉันวันนี้ถ้ามีค่า

หวังน้ำจิตเจตนาอย่าลืกลัโส

แต่ถ้าหากเห็นว่าค่ามันไร้

อย่ามันไว้ได้เท่าก่อนกล่าวลา - !¹

ข. การซ้ำคำซ้ำข้อความทั้งวรรคต่างเรื่องกัน

การซ้ำคำซ้ำข้อความทั้งวรรคต่างเรื่องกัน จะนำสำนวนกลอนที่กล่าวในบทกลอนเรื่องหนึ่ง มากล่าวซ้ำในบทกลอนอีกเรื่องหนึ่ง การซ้ำคำในลักษณะนี้เป็นเพราะซ้ำความคิดในทำนองเดียวกัน หรืออาจเกิดจากความประทับใจในสำนวนกลอนนั้นก็ได้ ตัวอย่าง เช่น

มันเล็กล้ำซ้ำแรงไม่แกร่งกล้า

ไร้ทั้งอาวุธกันกันภัยขวาง

ตัวมันเข้มค้ำยเนื้อเยื่อหนังบาง

ไร้เล็บเขี้ยวเขายอย่างสัตว์ทั้งปวง

.....

จึงขนานนามว่ามนุษย์ชาติ

ที่ผงาดท้าวรบทั้งภพสาม

พิชิตน้ำล้าหาวคั่นดาววาม

ทำสงครามขับเคี่ยวพวกเดียวกัน²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หัวใจของฉัน," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 128 - 129.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บทเพลงแห่งมนุษย์," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 135.

โหมโรงกรีดคร่อนปรศนา
 เกริ่นถามขกราวกร้าวกระดัง
 ถึงสัตว์หนึ่งซึ่งเนื้อเยื่อหนังบาง
ไร้เล็บ ขี้เยวเขาอย่างสัตว์ทั้งปวง

.....

จึงขนานนามว่า "มนุษย์ชาติ"

ผู้ผงาดทำทุกยุคสมัย
 จากถือนถึงอารยธรรมล้ำหน้าไกล
 ทว่า...ใจเท่านั้นเหมือนทราย¹

จากตัวอย่างข้างต้น ในบทกลอน "บทเพลงแห่งมนุษย์" และบทกลอน "โหมโรงที่กาลังเริ่ม" เข้าความเหมือนกันทั้ง 2 พรรค คือ ไร้เล็บ ขี้เยวเขาอย่างสัตว์ทั้งปวง และ จึงขนานนามว่ามนุษย์ชาติ เป็นการเข้าความคิดในทำนองเดียวกัน

ในบทกลอน "แจ่มใจ" และ บทกลอน "...?" เข้าความ ด้วยสมองสองมือคืออาวุธ ใน พรรคสลับเหมือนกัน ให้ความหมายทำนองเดียวกัน การเข้าสำนวนกลอนดังกล่าวนี้ น่าจะเกิดจากความประทับใจของผู้เขียนด้วย (สังเกตจากการใช้สำนวนกลอนนี้หลายครั้ง ทั้งลักษณะการเข้าสำนวน กลอนทั้งวรรค และการเข้าสำนวนกลอนบางส่วนของวรรค) ดังบทกลอนว่า

ด้วยสมองสองมือคืออาวุธ

ความหวังจุจเดือนส่องครรลองไสว

การุณมานทานธรรมแจกน้ำใจ

เธอจะไม่หม่นเศร้าเหมือนเราเลย²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "โหมโรงที่กาลังเริ่ม," เพลงมนุษย์. หน้า 65.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แจ่มใจ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 187.

ด้วยสมองสองมือคืออาวุธ

ลูกจะหยุดสิ่งก่อกรรมจ้อจล

ถึงทุกข์เศร้าเศร้าคละลูกจะทน

เพื่อกลมรุ่งแจ้งเหมือนแสงดาว¹

4.2 การซ้ำคำซ้ำข้อความบางส่วน การซ้ำในลักษณะนี้จะเปลี่ยนแปลงถ้อยคำใน
สำนวนกลอนที่เคยกล่าวมาแล้วบ้าง แต่ความหมายยังคงทานองเดียวกัน การซ้ำข้อความบางส่วนมี
ทั้งซ้ำในเรื่องเดียวกัน และต่างเรื่องกัน ตัวอย่าง เช่น

ก. การซ้ำคำซ้ำข้อความบางส่วนในเรื่องเดียวกัน

การซ้ำคำในลักษณะนี้ มีจุดประสงค์และลักษณะการซ้ำคำเหมือนกับ

การซ้ำความทั้งวรรคในบทกลอนเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ จะนำสำนวนกลอนที่ต้องการเน้นในวรรคแรก
ของกลอนบทแรก มากล่าวซ้ำโดยเปลี่ยนแปลงสำนวนกลอนบ้างอีกครั้ง ในวรรคแรกของกลอนบท
สุดท้าย

ตัวอย่าง ในบทกลอน "จนถึงนิรันดร์" จะซ้ำความบางส่วนในวรรคสดับและวรรครับ ความที่
ซ้ำกันทั้งสองบท จะให้ความหมายในทานองเดียวกัน ดังความในบทกลอนว่า

ฉันนั่งอยู่ตรงนั้นะที่รัก

ในอ้อมตักว่างเปล่าอย่างเศร้าหมอง

ร่างคนเคยนอนหนุนอุ่นตระกอง

หนาวละอองน้ำฟ้าเห็นบารมณ

.....

ฉันนั่งอยู่อย่างนั้นะที่รัก

ในอ้อมตักว่างเปล่าเศร้าเกินไข

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "...?", ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 81.

หนาวสะท้อนอ่อนเปลี้ยเสียน้ำใจ

เราตายไปจากกันนิรันดร...¹

บทกลอน "โลกสีม่วงบนดวงใจ" ข้อความที่ซ้ำเกือบทั้งวรรค และข้อความที่ขยายในบทกลอนแต่ละบท จะให้ความหมาย อารมณ์โศกเศร้าและความรู้สึกเหงาอย่างเดียวกัน ดังความว่า

พอแดดเศร้าเน้าฟ้าเผลาพลบ

ลมสงบและใบไม้นิ่งเหงา

ที่สิ้นพลีหัวหัวใจเรา

แล้ว...ความเศร้าชุกเขื่อนเป็นเพื่อนตรอม

.....

พอแดดเศร้าเน้าฟ้าเผลาค่ำ

ขอบฟ้าคล้ำเคลือบเงาม่วงเนาสรวง

ตะแบกคลี่สีสังใจทั้งดวง

แบกโลกม่วงเศร้าหม่นไว้บนใจ...²

ในบทกลอน "มัน" ข้อความ มันเขียนกลอนกร้าวกระดังงออกอย่างนั้น ที่กล่าวตอนต้นบท และข้อความขยายที่ถามหาพิงถึงสภาพจิตใจของผู้เขียนและจุดมุ่งหมายในการเขียนกลอนเพื่อเยาะหยันนั้น เป็นการปูความคิดและจุดความสนใจให้ผู้อ่านค้นหาคำตอบ กลอนบทสุดท้ายได้กล่าวซ้ำคำซ้ำความกลอนตอนต้นบทเกือบทั้งวรรค เพื่อย้ำความและให้คำตอบแก่กลอนบทแรก โดยสรุปความจากบทกลอนที่อธิบายประกอบความในกลอนบทแรก ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "จนถึงนิรันดร," วลีเลือก. หน้า 27 - 28.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "โลกสีม่วงบนดวงใจ," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 60 - 61.

มือที่ถือปากกาส่ง่างาม

คือมือห้ามโลกไว้จากภัยของ¹

ข. การซ้ำคำซ้ำข้อความบางส่วนต่างเรื่องกัน

การซ้ำคำในลักษณะนี้คล้ายกับการซ้ำคำซ้ำข้อความทั้งวรรคต่างเรื่องกัน

กล่าวคือ การซ้ำคำ ซ้ำความ อาจเป็นเพราะ ซ้ำความคิด หรือประทับใจในสำนวนกลอนนั้น ตัวอย่างในบทกลอน "คำของงาน" และบทกลอน "จากพ่อ" ซ้ำคำบางส่วน ความหมายต่างกัน แต่จะให้ภาพในลักษณะเดียวกัน คือภาพของคนที่มีรูปร่างแบบบาง ดูคล้ายอ่อนแอ ดังความในบทกลอนตามลำดับดังนี้

เจ้าบอบบางอย่างนั้นน่าขวัญหาย

จะชวนขายทำงานการถึงไหน?

เพื่อนทั้งผองของเราเขาแปลกใจ

จึงถามไถ่ยังงี้ทุกทีเลย²

เจ้าบอบบางอย่างนั้นจริงขวัญแก้ว

ดาซื่อแป้วหรือจะรู้สู้สาไทย

แต่ปัญญาความคิดและจิตใจ

จะสอนลูกให้กล้าสู้หน้าพาล³

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่ มือที่ถือปากกา," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 88 - 89.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คำของงาน," วลีเด็ด. หน้า 33.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จากพ่อ," วลีเด็ด. หน้า 115.

ตัวอย่างอื่นเช่น ในบทกลอน "...?", "เขา" และ "ฉันมาแล้ว" ซ้ำคำซ้ำข้อความเพียงบางส่วน แต่ให้ความหมายตนเองเดียวกัน ดังความในบทกลอนตามลำดับ ดังนี้

ด้วยสมองสองมือคืออาวุธ

ลูกจะหยุดสิ่งก่อกรรมชั่ว
ถึงทุกข์เกล้าเศร้าคละลูกจะทน
เพื่อกมลรุ่งแจ้งเหมือนแสงดาว¹

มีสมองสองมือคืออาวุธ

ความคิดจุใจฉายพรายสว่าง
เขารู้เพื่อโลกสิ้นราคนิจาง
เพื่อธรรมพร่างพ่องใสในใจชน²

หวังช่วยมันหมดคราบบาปอาศัย
เป็นโลกใหม่ในวิถีที่ศีกว่า
ด้วยสมอง สองมือ ถือศรัทธา
ล้างโลกกาสิยบให้กลับคืน³

นอกจากการซ้ำคำต้นวรรคในบทเดียวกัน การซ้ำคำต้นวรรคระหว่างบทต่อบท การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน และการซ้ำคำซ้ำข้อความแล้ว ยังมีการซ้ำแบบอักษาส และการซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียงคำให้เท่ากัน (Prosthesis) อีกด้วย

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "...?", ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 81.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เขา," วลีเด็ด. หน้า 93.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ฉันมาแล้ว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 85.

การซ้ำคำแบบอภิปาส เป็นการซ้ำคำอีกประเภทหนึ่ง "โดยใช้พยัญชนะตัวหน้าซ้ำเข้าอีกคำหนึ่ง เช่น ริก ๆ เป็น ระริก ยิบ ๆ เป็น ยะยิบ คำพวกนี้ไม่มีความหมายแปลกไปกว่าคำเดิม และใช้อยู่ในกาพย์กลอนเท่านั้น คล้ายคำซ้ำของบาลีที่เรียกว่า อภิปาส เช่น ตติกา (อดทน) มาจาก ติกข ธาตุ ซ้ำสองหน"¹

ตัวอย่างการซ้ำคำลักษณะนี้ที่ปรากฏในบทกลอน เช่น

ถ้าน้ำตาฟ้าจะร่ำค่าคั้นนั้น
คงเพราะหวันไหวตามความสงสาร
น้ำตาฟ้าน้ำตาตื้นรินโลมมาน
ยะเยือกชานทรงพรชาให้อาทร²

คำ ยะเยือก นอกจากจะให้เสียงไพเราะแล้ว ยังให้ความรู้สึกเย็นเยือกจับในหัวใจอีกด้วย อีกตัวอย่างหนึ่ง ในบทกลอน "จากลุง...ถึงหลานสาว" ดังบทกลอนว่า

หนุ่มขายยามาจีบระริก
ถูกเขาหยิกแกมหยอกออกจะยุ่ง
ถ้าไม่ห้ามปรามเสียคงเนิ่นง
เอ็งเบื้อทุ่งเกียจคร้านลืมบ้านนา³

คำ ระริก ที่ใช้ในบทกลอนนี้ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของหญิงสาวที่ถูกชายหนุ่มเกี้ยวพาราสีอย่างชัดเจนว่า หญิงสาวนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สงบนิ่งทั้งกายและใจ

¹ อนุমানราชธน, พระยา. นิรุกติศาสตร์. หน้า 246.

² จินตนา ปิ่นเกลียว. "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 6.

³ จินตนา ปิ่นเกลียว. "จากลุง...ถึงหลานสาว," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 201.

ส่วนการซ้ำคำเพื่อถ่วงเสียงคำให้เท่ากัน (Prosthesis) เป็นการซ้ำคำ 2 คู่ต่อกัน คู่ละ 2 พยางค์ เพื่อให้ออกเสียงไพเราะรื่นหู โดยให้เสียงคำหน้าในคู่แรกและคำที่สองเป็นเสียงเดียวกัน ส่วนเสียงคำหลังในคู่แรกและคู่ที่สอง เสียงพยัญชนะเหมือนกัน เสียงสระและตัวสะกดจะต่างกัน การซ้ำคำในลักษณะนี้ เรียกว่า Euphonic Couplet ที่พบในบทกลอน ได้แก่ คำดังต่อไปนี้

กระเลือกกระสน	กระเหียนกระหือ
ระยักระย้า	ตะเกียกตะกาย
ระเหิดระหง	ตะบันตะบึง
ละล้าละล้ง	ตะบึงตะบอน
ทะเยอทะยาน	สะอิดสะเอียน
ทุนทราย	สะโอดสะอง

ตัวอย่างการซ้ำคำลักษณะนี้ เช่น

เห็นมาตั้งแต่เด็กเล็กเล็กแล้ว
 ไม่มีแววสะโอดสะองที่ตรงไหน
 เดียวนี้สวยผิดตาหน้าวไลย
 "เคียนผู้ใหญ่แล้วอะ, มันประโคน¹

จากตัวอย่างข้างต้น คำ สะโอดสะอง หมายถึง รูปร่างหน้าตาสวยงาม

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อีหนู," วลีเลือก. หน้า 77.

อีกตัวอย่างหนึ่งในบทกลอน "เลือกคู่" ข้าคำ ทะเยอทะยาน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ความต้องการผู้ชายที่ดี ชื่อสัตย์ มีการศึกษา และรักความก้าวหน้าเป็นคู่ครอง ดังความในบทกลอนว่า

แม่ของเราสอนสั่งว่า "นังหนู"
จะเลือกคู่จงพิเคราะห์ให้เหมาะสม
ไอ้ที่หน้าตาดีฝีปากคม
เอ็งอย่างมนายรักจักเสียการ
เลือกคนดีมีความรู้คู่ที่ท่า
สุจริตก้าวหน้าและกล้าหาญ
เราก็เลยคิดเห่อทะเยอทะยาน
เลือกแต่งงานคนดีเสียทีละ¹

1.2 การเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบท

ถ้อยคำที่ใช้ในงานประพันธ์ ล้วนเป็นถ้อยคำที่ผู้เขียนสรรแล้วว่าให้ความไพเราะ และความหมายตรงตามที่ต้องการ การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ตลอดจนสถานภาพของบุคคลในเรื่อง จะทำให้เรื่องดูสมจริง น่าอ่าน การใช้คำลักษณะดังกล่าว มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ในบทกลอน "กอล์ฟชีวิต" ใช้คำในวงการกีฬาอย่างกอล์ฟ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บุคคลกลุ่มหนึ่งคิดสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อสาร ทำความเข้าใจกันในกลุ่มของตนเอง ถ้อยคำดังกล่าวจึงมิได้ใช้กันอย่างแพร่หลาย แม้ว่าจะเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง แต่สำหรับผู้อ่านที่ไม่รู้คำที่ใช้เรียกในกีฬาประเภทนี้ อาจไม่เข้าใจคำหรือข้อความนั้นได้ ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เลือกคู่," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 70.

เขาไครฟ์เข้าแฟร์เวย์เก่าเป็นบ้า
 แล้วทพาร์สี่ได้สบายมือ
พัคถูกราวจับวางคนครางฮือ
 นักกอล์ฟมือเก่าเล่นเห็นแล้ว "มัน"
 เราหัดใหม่เหมือนโคมนต์เล่นท์
 เห็นแฟร์เวย์เป็นเหย้าที่เฝ้าฝัน
 สนามเปรียบโลกใหม่ใจผูกพัน
 บนกรีนอันกลิ้งเกล้า เรา - ราชา
 เคยหลายทีไปสไลด์หมด
สวิงคลุกเจเร่เข้าป่า
 หลายครั้งไขศพาเจออันเดอร์พาร์
 และหลายคราลูกหายอายุเต็มทน¹

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ เป็นคำที่ใช้เฉพาะวงการกอล์ฟ ผู้อยู่ในแวดวงกอล์ฟ
 ดังกล่าวจะเข้าใจความหมายของคำเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี
 คำดังกล่าวมีความหมาย ดังนี้
ไครฟ์ หมายถึง การตีลูกอย่างแรง (Drive)²
แฟร์เวย์ หมายถึง สนามหญ้าซึ่งตัดหญ้าไว้เรียบร้อยแล้ว มีบริเวณตั้งแต่ท็ออฟ* ไปจนถึงกรีน
 (Fair - Way)³

1จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กอล์ฟชีวิต," ดอกหญ้าสี่ชมพู. หน้า 51.

2มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทยสมบุรณ์ - ทันสมัยที่สุด. 2520. หน้า 350.

3แหล่งเดิม. หน้า 692.

*ท็ออฟ หมายถึง การเริ่มตีลูกกอล์ฟจาก "ที."^{**}ที่ตั้ง (T-Off)

**ที หมายถึง ไม้หรือพลาสติกสำหรับวางลูกกอล์ฟให้สูงพ้นพื้นดิน

พาร์ หมายถึง การกำหนดแต้ม จำนวนครั้งที่ตีลงหลุม (Par)¹

พาร์สี่ หมายถึง การตีลูกกอล์ฟจากจุด T-off ได้ครบ 4 ครั้ง และครั้งสุดท้ายลงหลุม

พัต หมายถึง บัด หรือเป็ยลูกลงหลุม ด้วยไม้พัตต์ หรือพัตเตอร์ (Putt)²

กรีน หมายถึง บริเวณที่ใช้พัตต์ลูกลงหลุม (Green)³

สไลด์ หมายถึง เมื่อตีลูกกอล์ฟออกไปแล้ว ลูกกอล์ฟเลี้ยวหรือแฉลบออกไป ไม่เป็นไปตาม

ต้องการ (Slice)⁴

สวิง หมายถึง ลูกกอล์ฟโค้งออกไป (Swing)

อันเดอร์พาร์ หมายถึง จำนวนครั้งที่ตีได้ต่ำกว่าที่สนามกำหนดไว้ (Under Par)⁵

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้คำเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ บทกลอน "Re-" ใช้ถ้อยคำในวงการการศึกษา

ดังนี้

สอบไม่ได้ขายหน้าหน้าตาตก

ถ้าหัวอกหักได้คงไม่เหลือ

มองดูบอร์ดแดงฉานปานเลือดเจือ

ไม่น่าเชื่อเกรดทั้งหลายกลายเป็น E

สิ้นวาทะหน้าเรี่ยเสียใจหนัก

แทบกระอักเลือดพลันหันหน้าหนี

เรียนมาเนิ่นนานเลยไม่เคย Re

จะต้องมีอันเป็นไปเช่นไร

1มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทยสมัยใหม่ - ทันสมัยที่สุด. 2520. หน้า 666.

2แหล่งเดิม. หน้า 663.

3แหล่งเดิม. หน้า 49.

4แหล่งเดิม. หน้า 940.

5แหล่งเดิม. หน้า 1093.

มองสบตาอาจารย์สะท้อนหา
 ตาท่านกร้าวเมืงหน้าไม่ปราศรัย
 คงโกรธศิษย์ไม่รักดีที่ผันไกล
 ท่านเล็กเชอร์เราไม่ตั้งใจฟัง¹

ดังนี้

จากบทกลอน "Re-" คำที่ขีดเส้นใต้ เป็นคำที่ใช้ในวงการการศึกษา คำดังกล่าวมีความหมาย

คะแนน

เกรด Grade เป็นคำทับศัพท์ คือระดับคะแนนที่ใช้ระบบตัวอักษรเป็นเกณฑ์แทน

Re เป็นคำตัด มาจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า Retire หมายถึง การให้ออกจากการ
 เรียนเพราะสอบไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด²

เล็กเชอร์ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Lecture หมายถึง การสอนโดยบรรยายในระดับ
 อุดมศึกษา

ในบทกลอนหลายเรื่อง จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ใช้คำภาษาชาวบ้าน หรือภาษาปาก ซึ่งเป็น
 ถ้อยคำที่สามัญชนพูดกันทั่วไป ถือความสะกดกลายในการออกเสียงเป็นสำคัญ ไม่คำนึงว่าจะถูกต้อง
 ตามหลักเกณฑ์ภาษาหรือไม่ เช่น ออกเสียงตัวควบกล้ำไม่ชัดเจน ออกเสียงตัว ร เป็น ล ไม่ออก
 เสียงตัวควบกล้ำ ร ล อาทิคำ กลางคืน ออกเสียงเป็น กางคืน ออกเสียงสั้นเป็นเสียงยาว หรือ
 ออกเสียงยาวเป็นเสียงสั้น ใช้คำคะนอง บางครั้งพูดโดยตัดพยางค์ในคำที่มีหลายพยางค์ เช่น
 อย่างนั้น เป็น ั้น

การใช้คำในลักษณะนี้ จะพบในบทสนทนา และบทราฟิงเพื่อแสดงความนึกคิดที่อยู่ในใจใน
 การนำเสนอเนื้อหา ทำให้มีภาษาปากในบทกลอนมาก ช่วยให้บรรยากาศในบทกลอนสมจริง น่าสนใจ
 ผู้อ่านอ่านแล้วเหมือนได้ฟังการสนทนาในขณะนั้น เช่น

¹ จินตนา ปิ่นเฉลียว. "Re-," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 78.

² มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทยสมบุรณ์ - ทันสมัยที่สุด. 2520. หน้า 808.

หนุ่ยขายตัวขว่นเพราะจนค่ะ
 พ่อแม่นะตายแต่ครั้งหนุ่ยยังเด็ก
 ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเลี้ยงน้องเล็ก
 หนุ่ยจึงเก็ทขิมขั้วขายตัวกิน¹

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ทั้งสองคำเป็นคำคะนอง คำ ขายตัว หมายถึง การค้า
 ประเวณี ส่วนคำ เก็ท หมายถึง แ่

ในบทกลอน "ผู้ผิด" ใช้คำเสียงเขียนแทนคำเขียน และคำคะนอง ดังบทกลอนว่า

ท้องมันหิวมันร้องผมต้องช่วย
ม่ายงั้นม้วย - ผมยังไม่อยากตายดับ
 สิ่งแควล้อมเลวระย้าลวนสัท²
 ถูกบังคับโดยสังคมข่มเหงเรา²

จากตัวอย่าง คำ ม่ายงั้น เป็นคำที่เขียนตามเสียงพูด คำ ม่าย เป็นคำยัดเสียง คำเขียน
 จะใช้ ไม แทนคำ ม่าย คำว่า งั้น เป็นคำเสียงและคำตัดจากคำเต็ม อย่างนั้น ส่วนคำ ม้วย เป็น
 คำคะนอง หมายถึง ตาย

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้คำลักษณะนี้ ได้แก่ บทกลอน "กลับตาละบัด" ดังความในบทกลอนว่า

"ฟังพ่อ" - พ่อว่า
เอ็งจงกล้าต่อสู้อยู่อย่างหยิ่ง
 หน้าเอ็งอ่อนตัวเล็กเด็กก็จริง

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ขายตัว," วลีเลือก. หน้า 43.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ผู้ผิด," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 35.

อย่าทนนิ่งให้ทุกข์มันรุกราน"

พ่อหยุดคิดแล้วสาบ "อย่าหลับ-เฮ้ย!"

จำคำเอ๋อสู้ภัยไว้สอนหลาน

ผ่า- ! ถ้าเป็นพยายคงได้การ

เหอะ-อย่าค้ำน หึงชายสู้คล้ายกัน¹

จากบทกลอน "กลับตาละบัด" คำ เอ็ง เป็นภาษาปากใช้เรียกบุคคลที่อายุน้อยกว่า ซึ่งเป็นผู้ฟังในการสนทนา เฮ้ย เป็นคำเรียกให้ผู้ฟังรู้ตัว ผ่า เป็นคำอุทานมาจากคำเต็มว่า "พับผ่า" ใช้เพื่อแสดงอาการผิดความคาดหมาย พยาย เป็นคำที่เขียนตามเสียงพูดซึ่งออกเสียงพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ในพยางค์แรกผิดไปจากคำเขียน "ผู้ชาย" เหอะ เป็นคำแสดงความหมายเชิงขบขันในลักษณะบอกห้าม

ในบทกลอนที่ต้องการเสนอเนื้อหาเพื่อเสียสละ หรือตัดพ้อต่อว่าสิ่งที่ผู้เขียนหรือตัวละครเห็นขัดแย้ง ไม่สບอารมณ์ อาทิ การกระทำตลอดจนความคิดที่ไม่ดีของคนในสังคม จะใช้คำพยาง คำคำ แสดงระดับความรุนแรงของอารมณ์ เช่น บัดเคื่อง ชิงชิง ดังตัวอย่าง

ถ้าจะมีสองมือไว้ถือ สาก

อย่าอายหากปากจะถือว่าถือ ศีล

และถ้ามีหัวใจไว้ปาย ป็น

จงมี ตีน ไว้เพื่อจะ กระทุบ คน²

การใช้คำ สาก ตีน กระทุบ ซึ่งเป็นคำคำพยางในบทกลอนนี้เพราะผู้เขียนต้องการเหยียดเยาะพฤติกรรมของคนในสังคมที่ปฏิบัติต่อกันอย่างเลวทราม

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลับตาละบัด," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 54.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คำขบขัน," วลีเลือก. หน้า 13.

ในบทกลอน "กลับตาละบัด" ได้ใช้คำพยางค์ว่ากระทบนั่นซ้ำ ดังความว่า

ทำไหงหนอพอจำจะกล่าวหา
พอจะต้านต่อสู้อย่างหยิ่ง
เพราะเดี๋ยวนี้การต่อสู้ถูกหลั่ง
คนสอนสิ่งใหม่ใหม่ให้ลูกฟัง
คือมีดินให้ข้ามหยาบคนเล่น
มีปากเหม็นสำหรับคำลับหลัง
มีใจโลด ทุจริต แล้วปิดบัง
แล้วมีหนังที่หน้าหนากว่าดิน¹

จากบทกลอน "กลับตาละบัด" ผู้เขียนไม่พอใจกับการปฏิบัติตนของคนในสังคม คือ ไม่จริงใจ เขี่ยคนหาย และกดขี่กัน คำ "ปากเหม็น" ใช้เพื่อตำหนิคนที่ชอบพูดเรื่องไม่ดี ทำให้ผู้อื่นเสียหาย เดือดร้อน ความเปรียบ "...หนังที่หน้าหนากว่าดิน" ใช้กล่าวว่า คนที่ทำความชั่วแล้วไม่อาย ถ้อยคำดังกล่าวแสดงความชิงชังของผู้เขียนที่มีต่อบุคคล หน้าไหว้หลังหลอก และกดขี่ได้อย่างชัดเจน

ในบทกลอน "แค้น" ข้อความที่ชายหนุ่มตัดพ้อต่อว่าหญิงสาวคนรัก แสดงความรู้สึกทั้งรักทั้งชัง ของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาวได้อย่างดี ดังความว่า

อีแก้วเหว่ยมึง ไม่เคยรู้เลยหรือ
ทุกครั้งที่แครงจ้องมองพระจันทร์
เสียแรงกุหลาบรักเป็นหนักหนา
ไอ้ปลัดล่าสันสามพันตั้ง
สารแนเสดว่ากขัว

กูคนซื่อส่งใจมาไผ่ผัน
ใจกูสิ้นเสียวเข้าถึงหน้ามึง
ชะ ชะ ช้า! มึงหนอล่อให้หึง
มันทะลึ่งจิบเล่นมึงเห็นดี
เล่นไปถั่วหัว ไม่ใจบัดสี

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลับตาละบัด," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 55.

นอกจาก จินตนา ปิ่นเฉลียว จะเจาะจงใช้คำหยาบ เพื่อแสดงความชิงชังหรือตัดพ้อต่อว่า การกระทำของคนที่ไม่เหมาะสมและสภาพสังคมที่ไม่ดีแล้ว ยังสามารถสรรคำเพื่อสร้างบรรยากาศที่ อ่อนโยน อ่อนหวาน หรือยกย่องสิ่งที่นิยมชมชอบ ประทับใจ ได้อย่างดีอีกด้วย ดังตัวอย่าง

เราฝันถึงเทพธิดาที่น่ารัก
ซึ่งซบพักตร์หลับพร้อมริมเมฆหนาว
ในอ้อมกรกึ่งฟ้าอำเดงดาว
วันนานยาวแห่งนิรันดร์ขวางกั้นเรา
คิดใคร่ร่อนเทวีศรีนิศา
พันนิทรากนอมโลกที่โสกเศร้า
เพียงหัตถ์ทองของนางแตะบางเบา
อาจทุเลาธุลีโสภที่โลกทรง
ด้วยผืนแห่งเสรีชนคนไม่ฝัน
และหวังจรรโลงหล้าค่าสูงส่ง
อาจพาเราเหิรฟ้าหาอนงค์
คุกเข่าลงแทบเท้ากล่าวควาอน...¹

ข้อความในบทกลอน กล่าวถึงนางฟ้า ผู้เขียนสรรคำที่ใช้เรียกแทนนางฟ้าได้หลากหลาย ได้แก่คำว่า อนงค์ เทพธิดา และเทวีศรีนิศา คำ พักตร์ หัตถ์ทอง และนิทร ซึ่งผู้เขียนเจาะจงใช้เป็นคำระดับเดียวกับสรรพนามข้างต้น ผู้อ่านจะรู้สึกถึงนางฟ้าตามที่บทกลอนบรรยายนั้น สูงส่ง สง่างาม สนิทสุขทองคำ และคำ "หลับพร้อม" แสดงกิริยาอาการของนางว่า แม้ขณะนางหลับ ใบหน้าก็ยังยิ้มอยู่ ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพของนางฟ้าที่มีรูปร่างงดงาม สูงศักดิ์ กอปรด้วยความอ่อนโยน และความเมตตาชัดเจนยิ่งขึ้น

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ซึ่งเราฝัน," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 4.

อีกตัวอย่างหนึ่ง ที่ใช้คำในลักษณะนี้ ดังความว่า

"เธอ" นั้นทรงเทริดเกล้าพราวพิสุทธิ์
คือมกุฎยุดิธรรมาไพพ่อง
ครองพัสดราภรณ์พรรณอันกรองทอง
ซึ่งถักกรองด้วยข้ายสายสัจจา
ทรงถนิมมณีเจรงแห่งความรัก
ประดับศักดิ์สร้อยเสกอุเบกขา
คุณธรรมร่าเริงสนธยา
สงราวลีลิตีเสรีภาพทรง

จากบทกลอน "เธอ" ในที่นี้ เป็นนามธรรม หมายถึง สัจจะ ยุติธรรม คุณธรรม
ความรัก และเสรีภาพ

"เธอ" เป็นอุดมคติที่ผู้เขียนปรารถนาให้มีในทุกสังคม คำที่ใช้ในบทกลอนทั้ง 2 บท เพื่อ
อธิบายคุณลักษณะของ "เธอ" จึงเป็นคำที่เลือกสรรแล้วว่า ไพเราะ งดงาม ทั้งคำและความหมาย
ให้สมดังใจที่ผู้เขียนยกย่องและเรียกหา

2. การใช้โวหาร

โวหารเป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของผู้พูดหรือผู้เขียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะ
ชี้แจง ชักจูง โน้มน้าว สั่งสอนแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน

"โดยอุดมคติแล้ว โวหารก็จะต้องแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจน และมีชีวิตจิตใจเสมอ
ซึ่งย่อมทำให้ต้องใช้ภาษาหรือคำที่ต่างไปจากปกติไม่มากนักน้อยอยู่เป็นนิจ"²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "'เธอ' คือใคร," เพลงมนุษย์. หน้า 87.

²ณมล กาตุจันทึก และอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์. ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์. แปลจาก

การใช้โวหารในบทกลอนจึงเป็นการเลือกสรรถ้อยคำ และวิธีเรียบเรียงถ้อยคำของผู้เขียน เพื่อสร้างอารมณ์ ความรู้สึกหรือชักจูงใจของผู้อ่านให้สนใจในส่วนต่าง ๆ ของบทกลอนนั้น ๆ ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านซึมซาบความรู้ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ของผู้เขียนที่ต้องการเสนอ โดยไม่รู้ตัว

จินตนา ปิ่นเฉลียว ใช้โวหารในบทกลอนหลายชนิด ได้แก่

2.1 โวหารอุปมา (Simile) หมายถึง ความเปรียบเทียบที่นำของสองสิ่งมา เปรียบเทียบความเหมือนหรือความคล้ายกัน คำเปรียบเทียบที่เชื่อมบทเปรียบเทียบแบบอุปมาที่ปรากฏ ในบทกลอนมีหลายคำ ได้แก่ เหมือน ดัง ราวกับ คลุกดั่ง กล เจก เพียง ดูราว ราว ประหนึ่ง เปรียบ เล่ห์ เช่น ปาน ยังกะ คลุจ แน่น คล้าย เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าชีพเหมือนดอกไม้พิไลพิลาส

จะเพียรวาดคำขวัญเขียนสรรเสริญ

แต่ชีพกลับปลับชั่วยับเยิน

กลอนจึงเกริ่นกร้าวกู่เข้าสู่ฝัน¹

ข้ารักอีกจำปามาช้านานแล้ว

เก็บรักแกร่งกับใจไม่กล้าเผย

ก็ทนข้ายังกะควายอายจังเลย

ใครจะอยากได้เขยเขยยังงั้น²

ฉันมาอยู่ที่นี่ไม่มีสุข

พอคล้ายทุกขก็โทษไร้เหตุผล

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลอนกร้าว," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 48.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ถึงเลียดถึงเนื้อ," วลีเลียด. หน้า 39.

ไม่มีเธอเสมอหาว่าไร้ค่าคล

เหมือนเป็นคนแค่ร่างร้างหัวใจ¹

2.2 โวหารอุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การนำคำซึ่งในความหมายตรง หมายถึง สิ่งของ คุณสมบัติ หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งไปใช้กับคำอื่นเพื่อแสดงว่าเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน² เป็นการเปรียบเทียบโดยนัย เช่น ปากหวาน "หวาน" เป็นคำแสดงคุณสมบัติ ของน้ำตาล หรือสิ่งที่ให้รสเช่นเดียวกับน้ำตาล เมื่อนำมาประกอบคำ "ปาก" เป็น ปากหวาน จะ หมายถึง คำพูดที่ไพเราะ นุ่มนวล ทำให้ผู้ฟังรู้สึกชอบใจ

อุปลักษณ์ในลักษณะเปรียบเทียบโดยนัย (Metaphor) เป็นการย่นย่อหรือทำให้วิธี เปรียบเทียบแบบอุปมา (Simile) แน่นกระชับขึ้น ดังข้อความบรรยายดวงตาชายคนหนึ่ง ที่ กำลังโกรธว่า "ตาของเขาราวปีศาจ" กับ "ตาปีศาจ" ข้อความแรกเป็นการเปรียบเทียบแบบ อุปมา ใช้คำ "ราว" เป็นตัวเชื่อมเปรียบเทียบ ส่วนข้อความที่สองเป็นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ ทั้งสองข้อความให้ความหมายคล้าย พริ้งพริ้ว แต่ข้อความที่สองจะให้ความรู้สึกที่รุนแรง น่าสะพรึงกลัว กว่าข้อความแรก ดังตัวอย่าง

มันคงสับสนเข็ดเลือดทุกหยาก

ลองคิดคาดสถานการณ์เหลวไหลทั่ว

เล่าเรื่องเลือนแล้วหมองตรงถึงตัว

ชั่วเกินชั่ว ถ้าพบพาน...เลือนการเมือง!³

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เพื่อใคร?" ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 54.

²ทองสุก เกตุโรจน์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงจาก A Glossary of Literary Terms by M.H. Abrams. หน้า 118.

³จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เลือน," วลีเลือก. หน้า 20.

"เหลือบการเมือง" นวัตกรรมของเหลือบ ซึ่งเป็นแมลงชนิดหนึ่งคล้ายแมลงวัน ชอบเกาะกินเลือดสัตว์ มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของนักการเมืองที่ทำตัวเหมือนเหลือบ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ปราศจากความเมตตาและการคำนึงถึงความเดือดร้อนที่ผู้อื่นจะได้รับจากการกระทำของตน

เกิดเพื่อฆ่า เพื่อฉวย อา-พรานโลก
 ก่อทุกข์โศกสงครามความฉิบหาย
 สักวันเดอะ จะถึงวันชาติพันธุ์วาย
 มือทำลายคนคือมือของคน!!¹

"พรานโลก" หมายถึง คนที่ฆ่าคนอื่น ๆ เป็นการนำลักษณะของนายพราน ซึ่งเป็นผู้หาเลี้ยงชีพโดยการล่า ทำลายชีวิตสัตว์ อันเป็นกิจวัตร มาเปรียบเทียบกับคนที่คอยมุ่งทำลายล้างซึ่งกันและกัน

เหมือนเราขอของดี "เหมืองชีวิต"
 หวังพิชิตทุกข์มองครองสุขสันต์
 ขุดความสุข สมหวัง รักทั้งนั้น
 บ้างก็บรรลุบ้างก็ปางตาย²

"เหมืองชีวิต" นวัตกรรมการทำเหมืองแร่ ที่ผู้ทำมุ่งหาแต่สิ่งที่ตนต้องการ สิ่งอื่นจะร้อนทั้งหมด เหมือนกับชีวิตคนเราไม่ต้องการมีความสุขทุกข์ ความเศร้าโศก คนเราจึงมุ่ง "ขุดความสุข สมหวัง รักทั้งนั้น"

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จุดดับ," วลีเด็ด. หน้า 70.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เหมืองชีวิต," วลีเด็ด. หน้า 107.

ครั้นกล้อแห่งกาลผ่านของ

ฉันก็ต้องบากหน้ากลับมา

ทะเลดอกหญ้า แห่งวันนี้

สิ้นราศีเสน่ห์ซ้อนเหมือนก่อนเคย¹

"ทะเลดอกหญ้า" นาสภาพของทะเลซึ่งเป็นห้วงน้ำเค็ม กว้างขวาง เว้งว้าง มาเปรียบเทียบกับคงหญ้าที่สะพรั่งด้วยดอก ทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงคงดอกหญ้าที่กว้างใหญ่ เหมือนทะเล

ไถ่ในน้ำมีปลาในมือมีข้าว

ยุคทอง พราวพร่างกาลหวานสุขให้

เดี๋ยวนี้เล่าไทยเรานี้มีอะไร

ทั้งเงินทองนาไร่แทบไม่มี²

"ยุคทอง" นาสี้นของทองคำที่เหลืองสุกใส มาเปรียบเทียบกับยุคสมัยโดยปริยาย "ยุคทอง" หมายถึง ยุคที่ผู้คนมีความสุขกายสบายใจ บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร จินตนา ปิ่นเจลิยว ได้ใช้คำ "ทอง" ประกอบหลังคำอื่น ๆ ในลักษณะเทียบเคียง เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า คน สิ่งใดสิ่งหนึ่ง สภาพใดสภาพหนึ่ง มีค่า เป็นคุณลักษณะดีเลิศ ที่แสวงหา ได้แก่ คำว่า นักรบทอง โลกทอง ภพทอง ธารทอง วันทอง

พอแดดแดงแล้งฟ้าเพลาค่ำ

คนใจดำ เอ่ยลาเสียงพราวแผ่ว

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ฉันรักสีม่วง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 95.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ครูจีน," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 21.

เรามองตอบตามน้ำขุ่นนั้นเพรว

"น้ำตาแก้ว" เก็บไว้หยด รดศพเรา¹

"คนใจดำ" นาคคุณสมบัติของสีดา มาเปรียบกับใจคนที่เห็นแก่ตัว ขาดความกรุณา สีดา มีคุณสมบัติประการหนึ่งคือ เมื่อเติมสีดาลงในสีอื่น ๆ จะทำให้สีอื่นลดความสดใส สีที่สดจะหมองลง เปรียบกับคนใจดำที่ลดความสดใส และสร้างความหมองเศร้าให้แก่คนอื่นที่เกี่ยวข้อง

"น้ำตาแก้ว" นาคลักษณะของแก้วที่ใสมองเห็นข้างใน หรือมองทะลุผ่านได้มาเปรียบกับ น้ำตาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับแก้ว โดยปริยาย "น้ำตาแก้ว" หมายถึง น้ำตาที่ใสเหมือนแก้ว

2.3 โวหารปฏิพจน์ (Rhetoric Question) โวหารประเภทนี้เป็นคำถามที่มี คำตอบอยู่แล้ว หรือสามารถเดาคำตอบได้จากการบรรยายของผู้แต่งที่ชัดเจนแล้ว การที่ผู้แต่งใช้ ประโยคคำถามก็เพื่อต้องการย้ำความให้หนักแน่นยิ่งขึ้น และเพื่อกระตุ้นเร้าความคิด ความรู้สึก ของผู้อ่านด้วย²

โวหารปฏิพจน์ที่มีคำประกอบแสดงข้อความเป็นคำถามในบทกลอน มีดังนี้

ก็	ยัง	ไหม
กระมัง	เท่าใด	เรอะ
ใคร	เท่าไร	หรือ
อะไร	ใด	หรือไง
เมื่อไร	ไย	หรือไร
ทำไม	ไฉน	หรือว่าไร
อย่างไร	ไหน	ฤ ภา

ตัวอย่างเช่น

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "เพลงอาลา," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 29.

²ลลิตา พิธิจูวคค. วรรณคดีหรั่งเศสร่วมสมัย 2 และการวิจารณ์วรรณคดี. หน้า 29.

ความหิวครอบครองใครย่อมได้ทุกข์
 หิวทุกยุคกาลสมัย ไม่บิดผัน
 หิวอาหารพอหาหา ไล่กัน
 แต่หิวอำนาจนั้นมันระยำ
 หัวใจลั่นทวนหิวหิวจนหมอง
 นั้นเพราะท้องโหยหาอาหารหมา
 ผู้มีอำนาจมากหาก "หิว" ล้ำ
 ชาตจะเข้าเป็นโจน เชิญใครครอง...¹

ข้อความในบทกลอน กล่าวว่า การหิวอาหารจะหมดไปเมื่อผู้หิวได้รับประทานอาหารอิ่ม แต่
 ถ้าผู้มีอำนาจ "หิว" ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในลาภ ยศ ผู้เขียนเห็นเป็น
 สิ่งชั่วช้า และกล่าวถามว่า ถ้าผู้มีอำนาจมากเป็นอย่างนั้นแล้ว ประเทศชาติจะเป็นอย่างไร ทั้งให้ผู้อ่าน
 ได้ใคร่ครวญ

บทกลอน "ขายตัว" กล่าวเสียดสีผู้แทนราษฎรที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวยอมแลกสิทธิต่าง ๆ
 ของตนกับเงินอำมิสว่าเหมือนโสเภณี ผู้เขียนถามให้คิดว่า ระหว่างโสเภณีที่ขายตัวเพราะยากจน
 กับผู้แทนราษฎรที่เห็นแก่อำมิส ใครชั่วร้ายกว่ากัน ดังความว่า

หนูขายตัวชั่วป่นเพราะจนคะ
 พ่อแม่จะตายแต่ครั้งหนูยังเด็ก
 ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเลี้ยงน้องเล็ก
 หนูจึงเก็กขิมชั่วขายตัวกิน

.....

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หิว," ดอกหญ้าสีชมพู, หน้า 63.

เขาเป็นชายมีปัญญาอ่อนมาก
 ยังบังอาจขายตัวอย่างชั่วฉล
 ขายให้แก่อามิสตติสินบน
 เพื่อประโยชน์โภชนผลของตนเอง

.....

คุณก็แค่จับและปรับ
 เชอะ! ที่ผู้แทนเป็นเช่นออหรี
 คุณปล่อยเขาปล่อยขายได้หลายปี
คิดให้ดี ใครชั่วร้าย คณาร้อย?¹

การใช้โวหารปฏิบัติ นอกจากจะสร้างความให้หนักแน่นขึ้น และเพื่อกระตุ้นเร้าความคิดของผู้อ่านแล้ว ยังเรียกร้องผู้อ่านให้สนใจ อยากติดตามเรื่องราวอีกด้วย เช่น บทกลอน "'เธอ" คือใคร?" ผู้เขียนขึ้นต้นบทกลอนบทแรก โดยใช้โวหารปฏิบัติทั้งบท ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านอยากค้นหา คำตอบว่า "เธอ" เป็นใคร ชื่ออะไร คัมภีร์ที่จะติดตามหาเธอไหม และสถานที่ที่เธออยู่นั้นเป็นอย่างไร ดังบทกลอนว่า

"นางคือใครกันหรือ?" คือคำถาม

"สมณนามว่า โจนโยมิเผย

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ขายตัว," วลีเลือก. หน้า 94.

คงคุ้มค่าไปเพื่อได้เซย์?

โลกที่เอ่ยอวคั่นเป็นจันใด?"¹

2.4 โวหารกล่าวกับ (Apostrophe) หมายถึง โวหารที่ผู้ประพันธ์พูดกับสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่คน เช่น สัตว์ พืช หรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตตลอดจนความคิดที่เป็นนามธรรม

โวหารกล่าวกับที่ปรากฏในบทกลอนส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ดวงดาว ดิน รุ่ง เวลา นก ควาย ดอกไม้ ได้แก่ ดอกบัว ดอกพุด ดอกพ้ามุย และสิ่งอื่น ๆ เช่น เขื่อน ฝั ความทุกข์ ความยากจน พระพุทธรูป น้ำตา การใช้โวหารชนิดนี้เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เขียนระบายอารมณ์ต่าง ๆ ที่เก็บไว้ในใจได้เป็นอย่างดี

บทกลอน "เสียงนกเสียงกาที่แม่กลอง" ผู้เขียนกล่าวกับแม่น้ำแม่กลอง ทานองสวมชีวิตให้กับแม่น้ำแม่กลองที่น่าเสียว่า การจากกันระหว่างผู้เขียนกับแม่น้ำแม่กลอง ขอเป็นไปด้วยดี แม่น้ำแม่กลองอย่าโศกเศร้าเสียใจ ดังความว่า

ไปดีเกิดแม่กลอง...อย่าร้องไห้

เนาตายไปเพราะระภาความอะนะทิด

รู้แล้วว่าเมืองไทยมีภัยพิช

ทุกขมันปิดปากคนเกินบ่นแล้ว²

บทกลอน "บึงบัวแดง" "จัน" ได้กล่าวรำพันกับดอกบัวว่า ตอนนั้นคนรักของเธอไม่ได้อยู่ที่ไหน การกล่าวรำพันกับดอกบัวช่วยผ่อนคลายความทุกข์โศกของผู้กล่าวได้ ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "'เธอ' คือใคร," เพลงมนุษย์. หน้า 86.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เสียงนกเสียงกาที่แม่กลอง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 101.

ฉันเจ็บหนักรักชั่วไบบัวเอ๋ย
 คนคั่นเคยก็ไม่ว่างไปอยู่ไหน
 เมื่อซุกร่างข้างบึงที่ตรึงใจ
 ความเจ็บในอกเศร้าค่อยเบาบาง¹

บทกลอน "คนละฝั่งฟ้า" "ฉัน" ได้กล่าวกับดอกพุทที่ให้แก่ "เขา" ว่า ดอกพุทช่วยคอย
 เตือนใจเขาให้มันคงเหมือนเดิม ดังความว่า

และถ้าเขาเปลี่ยนใจจะไม่กลับ
 พุดก้าขับด้วยว่าอย่าเหิน
 ถึงพุดแห้งแล้งกลั่นสิ้นสัณธ์
 ขอทรากรอไรเยกลื่อนคอยเตือนใจ²

บทกลอน "แค่เวลา" ผู้เขียนกล่าวกับเวลาว่าผ่านไปไม่หยุดพัก ไม่รู้รอใคร ดังความว่า

ไม่เห็นเหนื่อยเมื่อยร่างบ้างเลยหนอ
 บ้า! ใจคอช่างกล้าเวลาเอ๋ย
 ไม่ยอมหยุดครุ่ไม่รอใครเลย
 ร่องรอยเคยขีดไว้ก็ไม่แล³

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บึงบัวแดง," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 195.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คนละฝั่งฟ้า" วลีเด็ด. หน้า 86.

³จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แค่...เวลา," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 228.

บทกลอน "เพลงชาวเขื่อน" ผู้เขียนขอให้เขื่อนกันน้ำ มาช่วยปิดกันความเศร้าโศกของตน
ดังความว่า

ไฉ่จากเรือนเพื่อนยามาโคศเดียว
เปลี่ยวกว่าเปลี่ยว เบื่อเกินเบื่อ เหวงเหลือเงา
เขื่อนกันน้ำน้าประชาผาสุกเนา
เชิญช่วยกันความเศร้าให้เราที่¹

2.5 โวหารกล่าวเข้าความ (Allusion) เป็นการใช้อรรถาพิสัยที่ดัดแปลงมาจาก
ความอันเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น วาตะของนักปราชญ์ รัฐบาล กวี หรือสุภาวดี คำพิงเพย หรือ
อาจเป็นการอ้างถึงชื่อคน หรือสถานที่² เพื่อประกอบการบรรยาย และพรรณนาความ เป็นการ
เชื่อมโยงความคิดให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน³

การใช้โวหารนี้ อาจเป็นการขยายความหรือเชิดชูสิ่งที่กล่าวอ้างถึง แต่บางครั้งก็ใช้เพื่อ
ลดความสำคัญของสิ่งนั้นลงไปเพื่อเยาะเย้ยเสียดสี โดยนำสิ่งที่ยกมากล่าวกับสิ่งที่กล่าวอ้างถึงนั้นมา
ทำให้ขัดแย้งกัน⁴

โวหารกล่าวเข้าความที่พบในบทกลอนมีการอ้างถึงวรรณคดีเก่า เช่น ศิลปจารึก
พ่อขุนรามคำแหง ภาพพระไชยสุริยา มหาเวสสันดรชาดก อ้างตัวละครในวรรณคดีเรื่อง
กาพย์กลอน สังข์ทอง และในนวนิยายเรื่องดอกฟ้ากับโคมผู้จองทอง

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เพลงชาวเขื่อน," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 37.

²วิภา กงกะนันท์. "โวหาร : ศิลปะของการใช้ภาษา," วารสารมหาวิทยาลัย
ศิลปากร. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2521. หน้า 53.

³ลลิตา พิณกุล. วรรณคดีร่วมสมัย 2 และการวิจารณ์วรรณคดี. หน้า 29.

⁴ทองสุก เกตุโรจน์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงจาก A Glossary
of Literary Terms by M.H. Abrams. หน้า 15.

อ้างอิงเกี่ยวกับบุคคล เช่น นักแสดง ได้แก่ มิตร ชัยบัญชา ชัช ชัยบัญชา สมบัติ
เมทะนี กรุง ศรีวิไล ไชยา สุริยัน ยอดชาย เมฆสุวรรณ เพชรรา เขวราษณ์
เจน พอนด์ และพระเอกเก๋เก๋

นอกจากนี้ยังอ้างสำนวนและคำพังเพยที่รู้จักกันเป็นอย่างดีด้วย

การกล่าวหาความโดยอ้างวรรณคดี

บทกลอน "ข้าวยากหมากแพง" กล่าวถึงข้อความในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง
เพื่อเปรียบเทียบสภาพสังคมว่า สมัยสุโขทัยอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหาร ผู้คนมีความสุข แต่ปัจจุบัน ผู้คน
ได้รับความทุกข์ยากเนื่องจากสินค้าราคาแพง และน้ำเน่าเสีย ดังความว่า

ยุคข้าวยากหมากแพงแล้งแล้วจ้า!

ทุกไพร่ฟ้าหน้าระเหี่ยเสียภาษี

น้ำมีปลา นามีข้าว เราเคยมี

มาบัดนี้^๑น้ำเน่าและข้าวแพง

.....

ยุคโบราณไพร่ฟ้าหน้าใส

แต่ยุคใหม่ไพร่ฟ้าหน้าขม

อายุผิวดันตระกูลไทยใหม่สังคม

เราล่มจมอยู่ในท่ามความเจริญ...?¹

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ข้าวยากหมากแพง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 24 - 25.

จากบทกลอนตัวอย่างข้อความที่ขีดเส้นใต้ ปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง* ด้าน
ที่ 1 บรรทัดที่ 18, 19 และ 21 ดังข้อความตามคำอ่านปัจจุบันว่า

บรรทัดที่ 18 ...เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำ

บรรทัดที่ 19 มีปลาในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อ

บรรทัดที่ 20 อนุจวักไปค้า ชี้นำไปขาย ใครจักใครค้าช้างค้า ใคร

บรรทัด 21 จักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงือนค้าทองคำ ไพร่ฟ้าหน้าใส¹

บทกลอน "ยุคเนา" กล่าวอ้างข้อความในภาพพระไชยสุริยา บทประพันธ์ของท่านสุนทรภู่
เพื่อเปรียบเทียบสภาพสังคมปัจจุบันไม่ดี คนเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตาปรานีต่อกัน หมกมุ่นเรื่องเพศ
คล้ายคลึงกับสภาพที่ปรากฏในภาพพระไชยสุริยา ดังความว่า

สังคมคล้าย "พาราสาวัตถ์

ใครไม่มีปราณีใคร" น่าใจแป้ว

คน "เข้าหอล่อกามา" บ้าแหวกแนว

เผยวีแวน่าในไส้สังคม²

ภาพพระไชยสุริยา กล่าวว่า

*หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เป็นศิลาเรียบสูง 1 เมตร 11 เซนติเมตร
กว้าง 35 เซนติเมตร หนา 35 เซนติเมตร มีจารึกทั้ง 4 ด้าน ด้านที่หนึ่งมี 35 บรรทัด ด้านที่สองมี
35 บรรทัด ด้านที่สามมี 27 บรรทัด และด้านที่สี่มี 27 บรรทัด

¹ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1. 2521. หน้า 18.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ยุคเนา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 77.

๑ จะว่าคำต่อไป	พอล้อใจกุมาร
ธรรณีมีราชา	เจ้าพาราสาเวณี
.....	
๑ อยู่มาหนูเข้าเฝ้า	ก็หาเยวระนารี
ที่หน้าตาคีรี	ทามะโหรีที่เคหา
๑ คำเข้าเฝ้าสือขอ	เข้าแต่หอล้อมกามา
หาได้ให้กระรียา	โลโกพาให้บ้าใจ ¹

การกล่าวหาความโดยอ้างบุคคล

บทกลอน "ปู่ไธ-!" ได้นำบุคลิกลักษณะเด่นของดารามาพยนตร์ชาย มาเปรียบเทียบเพื่อ
เสียดสีชายหนุ่มรูปงาม ที่ชอบเพศเดียวกัน ดังความว่า

สูงระหงทรงสง่ายิ่งกว่า "มิตร"
เตี้ยนิดนคหน้าคมกว่า "สมบัติ"
ตาเข้มยั้ง "โซยา" เกี้ยว "ซัซ"
เกินจะจัดว่าคล้าย "ยอดชาย" "กรุง"

.....

แล้วให้ निकเสียดายชายรูปหล่อ
สาวพอกพอกคุณวุ่นวังหนึ
คบเพื่อนชายซิดเชื่อบ้าเหลือดี
ปู่ไธ-! พี่แกล่เป็น "เกย์ควีน"²

¹ "กาพย์นิทานเรื่องพระไชยสุริยา," วรรณกรรมสุนทรภู่, หน้า 211.

² จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ปู่ไธ-!" ดอกหญ้าสีชมพู, หน้า 43.

การกล่าวหาความโดยอ้างสำนวนและคำพังเพย

สำนวน หมายถึง คำพูดเป็นขึ้นเชิง ไม่ตรงไปตรงมา แต่ให้มีความหมายในคำพูดนั้น ๆ คนฟังอาจเข้าใจความหมายทันทีถ้าคำพูดนั้นใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไปจนอยู่ตัวแล้ว แต่ถ้าไม่แพร่หลายคนฟังก็ไม่อาจเข้าใจได้ทันที ต้องคิดจึงเข้าใจ¹ ส่วนคำพังเพย หมายถึง ข้อความหรือถ้อยคำที่กล่าวเป็นคำกลาง ให้ตีความหมายเข้ากับเรื่อง²

การใช้สำนวนและคำพังเพยในบทกลอนเป็นการประหยัถ้อยคำ เพราะสำนวนและคำพังเพยจะสรุปคำพูดหรือข้อเขียนยาว ๆ ที่ต้องการสื่อความหมาย มารวมไว้อย่างกะทัดรัด เพียงคำไม่กี่คำเท่านั้น ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วและลึกซึ้ง

สำนวนและคำพังเพยที่ใช้ในบทกลอนมี 2 ลักษณะ คือ การใช้สำนวนและคำพังเพยตรงตามข้อความเดิม กับการใช้สำนวนและคำพังเพยที่เปลี่ยนแปลงข้อความ แต่ความหมายยังคงเดิม

การใช้สำนวนและคำพังเพยตรงตามข้อความเดิม เป็นการนำสำนวนและคำพังเพยที่ต้องการมาใช้ทันที สำนวนและคำพังเพยลักษณะนี้ปรากฏในบทกลอน เช่น แก่แดด กลับตาลบัตร์ กบในกะลา ไก่อ่อน กระตือรือร้นได้ กงเกวียนกาเกวียน ขึ้นคาน น้าหนึ่งไหลลึก เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด ชิงกะต่าย ปากตะไกร แผลสาแหรก ทอดสะพาน ควด ไวยศ ผ่าเหล่า ใส่ไฟ หัวกะทิ หัวเก่า หัวนอก หรั่งจำ ฮาป่า ดังตัวอย่างการใช้สำนวนและคำพังเพยดังนี้

แต่เดี๋ยวนี - พ่อจำ - กลับตาลบัตร์

โลกวิบัติจนลูกถูกวิได้

คนดีกลับล้มหายตายหรือไซ

คางคกไต่บันวอลูกท้อจริง³

1 กาญจนาคพันธุ์. สำนวนไทย. 2522. หน้า 1.

2 มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทยสมัยสุโขทัย-รัตนโกสินทร์. 2520. หน้า 215.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กลับตาลบัตร์," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 55.

เพราะใครละกูจึงยับอย่างอัปรีย
 กูไม่หล่ออย่างมัน "ท่านปลัด"
 แต่โชคดีด้านพันตะบันตะบิง
 ไม่เคยบดคคใครไม่เช่นฆ่า
 ยกหัวใจให้มึงหนึ่งเขียนนะ
 ก่อนปลัดมาใกล้ก็ใครเล่า
 ก่อนนั่งเมียเสียตายใครขึ้นชู
 เพราะรักมึงจึงด้านขานมาจ้อ
 ขอยื่นคำขาดบ้างอย่างชัดเจน
 กูไม่ใช่ผู้ร้ายใจโหดหิน
 เกอะ ! ขอเป็นอาชญากรก่อนสักวัน

คิดอยากมีเงินหมื่นพันหมากมึง
 ไม่รวยจัดอย่างไอ้เสียเอ้าหึง
 ยังไม่ถึงกับระยำตาบอแนะ
 เรื่อง "อย่างว่า" มีน้อยไม่บ่อยวะ
ชะ ชะ ชะ ! คัดจริตคิดเกลียดกู
 ที่มึงเฝ้าให้ทำเล่นตาหู
 ทำไม่รู้ไม่ชี้ กูย-อีเวอร์
มึงด่าทอกูก็ทนจนเนื้อเต้น
 อย่าทะเล่เล่นต่อแหล่หล่อลอกกัน
 จะโกงกินก็แต่ไปไฮโลนั้น
 จะพันกันทุกมนุษย์ แล้วจุดมึง

จากบทกลอน "แค้น" ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นคำไม่สุภาพ อาทิตำ ไอ้ อี กู มึง ต่อแหล่ คำดังกล่าวผู้เขียนจงใจใช้เพื่อแสดงอารมณ์แค้นตามเจตจำนงและชื่อเรื่อง เมื่อผู้อ่านอ่านข้อความทั้งเรื่อง จะรับรู้อารมณ์ของผู้ชายที่เคยรักผู้หญิงคนหนึ่งมาก แล้วมาโกรธแค้นและเกลียดเธอมากได้อย่างสมจริง

การใช้คำลักษณะดังกล่าวนี้ พบมากในบทกลอนจนผู้อ่านบางท่านกล่าวว่า "ลักษณะการเขียนเหมือนผู้ชาย...แข็งกร้าว...เผด็จร่อน...กราดเกรี้ยว"² ตัวจินตนา ปิ่นเฉลียว ก็ยอมรับตามคำกล่าวนั้น และได้บอกกับผู้อ่านในหน้าคำนำหนังสือรวมกลอนดอกหญ้าสี่ชมพู พิมพ์ครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2521 ว่า "ส่วนมากไม่ใช้กลอนที่จะให้ความอภิรมย์มากนัก ความไพเราะเพราะพริ้งในรสกวีมีน้อยจนแทบไม่มีเลย สิ่งที่ทำให้ท่านผู้อ่านในระหว่างบรรทัดบทกลอนคือ ความจริงใจของผู้เขียน..."³

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แค้น," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 196 - 197.

²อนสรณ์วินัย ภักดีชายแดน จินตนา (ปิ่นเฉลียว) ภักดีชายแดน. 15 ธันวาคม 2531.

หน้า 68 - 69.

³แหล่งเดิม. หน้า 67.

กลอนบทนี้ใช้สำนวน 2 สำนวน คือกลับทาลบัตร และคางคกขึ้นวอ

กลับทาลบัตร หมายถึง กลับเป็นตรงกันข้าม เห็นถูกเป็นผิด เห็นผิดเป็นถูก

คางคกขึ้นวอ หมายถึง คนต่ำช้าที่เกิดมีหน้ามีตา การนำสำนวนทั้งสองนี้มาใช้ในบทกลอน เพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมปัจจุบันนั้นเสื่อมทราม เห็นสิ่งดีเป็นสิ่งเลว และเห็นสิ่งเลวเป็นสิ่งดี ทำให้คนดีหลบหนีจากสังคม ส่วนคนชั่วกล้าแสดงตัวในสังคมอย่างเปิดเผย ไม่อับอายใคร

บทกลอน "แต่ความทะนง" ใช้สำนวน กบในกะลา หมายถึง คนที่มีความรู้น้อยแต่แสดงภูมิว่ามีความรู้มาก เพื่อเปรียบกับผู้ที่เพ่งจบการศึกษา มีความรู้ตามที่ได้ศึกษามา แต่ยังไม่มีการสัมผัสชีวิตกว้างขวางลึกซึ้ง ดังบทกลอนว่า

เฮอะ! นำหยาบความเขลาเจ้าเด็กใหม่

เหมือนกบในกะลาอุทธรณ์

แหล่งศึกษาสอนให้ใจสั่งวร

รักษาพยักกลอนศิลปวรรณคดี¹

บทกลอน "ถึง-ใครก็ได้" ใช้สำนวน หรั่งจำ หมายความว่า ท้าตัว หรือประพจน์แบบฝรั่งเต็มที่ เพื่อเสียดสีสตรีที่นิยมแต่งกายและประพจน์ตัวแบบสตรีฝรั่งสมัยใหม่ ซึ่งไม่เหมาะสมกับสตรีไทย ดังบทกลอน

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่...ความทะนง," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 214.

กระโปรงสั้นเหนือเข้าที่เจ้าสวม
 ถึงหลวมหลวมก็ยั้งชวนคลั่งหา
 นั่งไขว่ห้างอย่างเต๊ะ โอ๊ย! ตะดา
 เล่นเอาขำน้ำลายหกอกจะพัง
 คนแก่เห็นใจยังเดินขนาดนี้
 ขยาดตราจระเข้ไถนไม่คิดมึง
 สมัยก่อนผ่อนผ้ามาบิดบัง
 เตี้ยนี้คลั่งหรั่งจำกล้าเผยกาย¹

การใช้สำนวนและคำพังเพยที่เปลี่ยนแปลงข้อความ แต่ความหมายยังคงเดิม สำนวนและคำพังเพยลักษณะนี้จะเรียงคำไม่ตรงตามคำเดิม หรืออาจมีคำอื่นคั่น แต่ผู้อ่านจะรู้ได้ทันทีเมื่ออ่านบทกลอนนั้นจบ ว่าเป็นสำนวนและคำพังเพยใด ที่ปรากฏในบทกลอน มีดังนี้ คางคกขึ้นวอ ปากไม่สิ้นกลืนน้ำนม กระดังงาลนไฟ กิ่งทองใบหยก กิณรูปร้อนท้อง รูปเป็นทรัพย์ มือถือสากปากถือศีล ตัวอย่างเช่น

คุณไม่ชอบเด็ก หนูรู้หรือกะ
 หนูอายุน้อยนี่คะ เพิ่งสาวรุ่น
 เถอะ! รอเป็นกระดังงาอำละมุน
 จะลนไฟหอมกรุ่นให้คุณคะ!²

บทกลอน "สาวใจแตก" ผู้เขียนใช้สำนวน "กระดังงา...ลนไฟ" ซึ่งเป็นสำนวนเชิงเปรียบเทียบ หมายถึง หญิงที่ผ่านคู่ครองแล้วย่อมรู้จักชั้นเชิง และหน้าที่ในการปฏิบัติกับคู่ครอง ดีกว่าหญิงที่ยังไม่เคยผ่านคู่ครอง ผู้เขียนใช้สำนวนนี้เพื่อเสียดสีผู้หญิงรุ่นสาวที่หลงใหลในเรื่องเพศอย่างรั้งไว้ไม่อยู่

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ถึงใครก็ได้," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 40.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สาวใจแตก," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 109.

บทกลอน "จาก...กา ถึง...หงส์" ใช้ข้อความ "ใบหยกกกกึงทอง" ซึ่งมาจากสำนวน กึงทองใบหยก หมายความว่า เหมาะสมกันมาก เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า การเลือกบุคคลที่จะมาเป็นสามี ภรรยาคนนั้น จะพิจารณาในด้านรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ และตระกูล เพื่อความเหมาะสมกันทั้งสองฝ่าย ดังความว่า

"วู๋ย! เรียนเล่าทำไมไม่เห็นแปลก"

"แปดสาแหรก" นางหนึ่งเอ็ดอึ้งมั่ง

"ตระกูลดีชะนะจังจัง

สมกันดังใบหยกกกกึงทอง¹

นอกจากจะกล่าวถึงความโดยอ้างข้อความจากรรณคดี บุคคล เช่น คาราวาพยนตร์ นักแสดง สำนวนและคำพังเพยแล้ว ยังเลียนล้อสำนวนจากรรณคดีอีกด้วย ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยไม่ให้สิทธิ์

วิทยาลัยชีวิตคิดหลักนี้

อนิจจา - ตัวเราก็อ่านนี้

ไม่มีที่ให้อยู่คสุจัง²

บทกลอน "Re-" ใช้สำนวน "อนิจจา-ตัวเราก็อ่านนี้ ไม่มีที่ให้อยู่คสุจัง" เพื่อรำพึงถึงเวทตนเองที่ถูกให้ออกจากมหาวิทยาลัย เนื่องจากทำคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ เป็นการเลียนล้อสำนวนในนิราศภูเขาทอง ของท่านสุนทรภู่ ดังข้อความที่ขีดเส้นได้ว่า

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จาก...กา ถึง...หงส์," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 107.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "Re-," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 79.

ไอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น
 ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ก่อน
ไม่มีที่พสธาจะอาศัย¹

การเลียนล้อสำนวนในนิราศภูเขาทอง น่าจะเป็นเพราะสำนวนกลอน 2 พรรคนี้ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้อ่าน และให้อารมณ์ความรู้สึกทันท่วงทีด้วยกัน

การใช้โวหารกล่าวเกินความจริง แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนมีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น พรรณคดี สำนวนและคำพังเพย สามารถนำมาใช้กล่าวอ้างในบทกลอนได้อย่างเหมาะสม ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็ว กว้างขวางและลึกซึ้ง

2.6 โวหารกล่าวเกินจริง (Hyperbole) เป็นโวหารที่แสดงอารมณ์ ความรู้สึก หรือบรรยายสภาพการณ์ที่ฟังดูเหลือเชื่อ เพื่อเน้นความสำคัญ ชี้ให้เห็นชัดเจน โดยมีได้ต้องการอธิบายข้อเท็จจริง²

ในบทกลอน "โอโห-สงคราม" ผู้เขียนได้นำข้อความ "ดวงน้ำตา เลือดเนื้อ เป็นเหยื่อตรอม ซึ่งอาจล้อมโลกแทนแผ่นดินที่" มาใช้เพื่อแสดงจำนวนคนที่ตายเพราะสงคราม ดังความว่า

เพราะเมื่อความโลกบ้ำอันป่าเถื่อน
 ทะลักเกลื่อนกลบกลมจนน่าหยาบ
 คนเปิดฉากเชิงณรงค์คลั่งสงคราม
 รบเพื่อความใหญ่ยิ่งสิ่งจอมปลอม
 ลืมความรักศักดิ์ค่าน้ำจิต
 ผลาญชีพพลีคือสระที่ถนอม

¹ "นิราศภูเขาทอง," วรรณกรรมสุนทรภู่, หน้า 55.

² สิทธิ พินิจกุล, วรรณคดีฝรั่งเศสร่วมสมัย 2 และการวิจารณ์วรรณคดี, หน้า 30.

ดวงน้ำตา เลือด เนื้อ เป็นเหยื่อตรอม

ซึ่งอาจล่อมโลกแทนแผ่นดินที่¹

ข้อความ "ดวงน้ำตา เลือด เนื้อ เป็นเหยื่อตรอม ซึ่งอาจล่อมโลกแทนแผ่นดินที่" เป็นการกล่าวเกินจริง เพราะน้ำตา เลือดเนื้อ ของผู้ตายจะมีจำนวนมากเท่าไรก็ไม่เท่ากับหัวน้ำที่ล่อมรอบแผ่นดินได้ การนำข้อความดังกล่าวมาใช้ในที่นี้ จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่าคนจำนวนมากมายน้องตายเนื่องจากสงคราม

บทกลอน "ลูกของพ่อ" นำข้อความ "เหงื่อท่วมตน" ซึ่งเป็นการกล่าวเกินจริง มาใช้เพื่อให้เห็นสภาพของคนจนที่ไม่มีทรัพย์สินสมบัติเป็นมรดก ต้องทำงานโดยใช้กำลังแรงงานเข้าแลกกับเงิน "เหงื่อท่วมตน" เป็นข้อความที่ช่วยสร้างภาพของผู้ที่ต้องใช้แรงงานมากในการทำงานจนเหงื่อเปียกโชกไปทั่วทั้งร่างกายได้อย่างชัดเจน ดังความว่า

เราไร้ทรัพย์สินอับศักดิ์ลูกรักเอ๋ย

จึงทรมานเขยต้องสู้ศึกหล่น

เขาเมินม่ายปรายหยันเรานั้นจน

เหงื่อท่วมตนคราบโคลนไม่น่าดู²

บทกลอน "อ้าว!" ใช้ข้อความ "ถ้าแนบกายหนึ่งคืนขึ้นทั้งปี" กล่าวเกินจริง เพื่อแสดงอารมณ์และความปรารถนาอันแรงกล้าของผู้กล่าวซึ่งพึงใจต่อบุคคลที่หู่ถึงได้เป็นอย่างดี ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อโห-สงคราม," เพลงมโนชนย์. หน้า 67.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ลูกของพ่อ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 184.

เขาพิณจิตพลางครางสะทก

ตะโพงกอกอวอดเคร่งครัดผาย

จะพูดจาตาหูพราวพราย

ถ้าแนบกายหนึ่งคืนขึ้นทั้งปี¹

บทกลอน "วันหนึ่ง วันนั้น วันนี้" ได้กล่าวถึง "เธอ" ที่ถูกคนรักทอดทิ้งว่าชีวิตไม่มีความสุข
ข้อความ "เมื่อขาดเธอผู้เสมือนเพื่อนชีวิต ทุกทุกทีศมิตหยับอัศจรรย์วาล" เป็นการกล่าวเกินจริง แต่
ช่วยเน้นอารมณ์และความรู้สึกว่าเหว เศร้าซึมของผู้ที่ขาดคนรัก ซึ่งเปรียบเหมือนแสงสว่างแห่งชีวิต
ได้อย่างชัดเจนลึกซึ้ง ดังคำว่า

เดือนเข้าซีดกรีดฟ้าราตรีหม่น

ดาวมัวมณีแสงไม่แจ่มจิต

เมื่อขาดเธอผู้เสมือนเพื่อนชีวิต

ทุกทุกทีศมิตหยับอัศจรรย์วาล²

2.7 โวหารบุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสมมุติให้สิ่งไม่มีชีวิตหรือ
สัตว์ แสดงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและกิริยาอาการ เหมือนอย่างคน

โวหารบุคลาธิษฐานที่ปรากฏในบทกลอน มีหลายบท เช่น

ในบทกลอน "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516" ผู้เขียนสมมุติให้ท้องฟ้าเศร้าซึม แผ่นดินร้องไห้ด้วย
ใจที่ท้อเหี่ยว อาลัยต่อการสูญเสียวีรชนเมื่อคืนวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ดังคำว่า

เป็นคืนที่ เศร้าหมองแห่งท้องฟ้า

พลุธำร้องให้ด้วยใจแบ้ว

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อ้าว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 41.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "วันหนึ่ง วันนั้น วันนี้," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 225.

วีรชนชนม์พลีเผยวีแวว

เสนอแนวทางใหม่ให้ทวยชน¹

บทกลอน "หุ่นไล่กา" ผู้เขียนให้ฝูงกา หูต และหัวเราะ ขบขัน หุ่นไล่กาที่ปักไว้ในไร่
หลอกให้พวกมันกลัว ดังความว่า

กาพร้อมใจได้เต้าเข้าจนขีด

เพ่งพินิจแล้วหัวเราะเพราะขบขัน

"อ้ายนี้เป็นหุ่น หนอย! คอยข่มกัน"

กาเหล่านั้นบุกไร่ด้วยใจอีก²

บทกลอน "วันนี้ ฉันจะอยู่" ได้กำหนดให้แสงแดดกล่าวอาลา และสัญญากับท้องฟ้าว่าพรุ่งนี้
จะมาพบกันอีก เพื่อเปรียบเทียบว่าเหมือนการกล่าวลาและสัญญาของเธอที่จะกลับมาหาฉัน เมื่อเธอ
จากไปแล้ว ก็สมมติให้จามจรีและชงโคถามฉันแทนองรับรู้ความรู้สึกของฉันที่กำลังทุกข์ว่า ทำไมจึง
เหงา และทำไมเฝ้าคอยเธอที่หายหน้าไปอย่างโดดเดี่ยว ดังความว่า

แดดละเมอเพื่ออ้อนวอนฟ้าว่า

วันนี้ลา พรุ่งนี้จะคืนตระหนก

เหมือนเราสองต้องพรากจากไกลนัก

ไม่นานจักพบกันเหมือนฝันเรา

จามจรีคลี่ใบไม้เหมือนก่อน

คล้ายอาทรถามได้ "ทำไมเหงา?"

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "คืนที่ 14 ตุลาคม 2516," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 9.

²จินตนา ปิ่นเจลิยว. "หุ่นไล่กา," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 73.

ขงโคปานหวานหวานย้อนถามเอา

"ทำไมเฝ้าคอยหายอยู่คนเดียว"¹

บทกลอน "เรื่องของผม" ตลอดทั้งเรื่องผู้เขียนกำหนดให้ ร่องเท้ามีชีวิตเหมือนคน บรรยายเรื่องตัวเองที่นาย (คนชื่อรองเท้า) ใส่ไม้ทะนุถนอม จนกระทั่งรองเท้าเปื่อย ปากอ้า สู้ทำยมันต้องห้วนโหว เมื่อได้ยินตำรวจพูดกันว่า นายถูกรถชนตายก็เพราะเสียดายรองเท้าที่หลุดไป ดังความว่า

แต่วันนี้ รถชนนายตายคาที่

ผมก็ฟรี - แต่หัวใจมันโหวห้วน

ยินตำรวจชันสูตรศพพูดกัน

"หมอนี่มันห่วงเกือกหลุด ทุค-เลยตาย!²

บทกลอน "ไม่มีเสียงสวรรค์ที่เซซาโว" กำหนดให้พวกสัตว์ป่าที่ห้วยเซซาโว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหัดกาญจนบุรี มาร้องทุกข์ บอกความคับแค้นใจที่พวกตนเกิดมาเป็นสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าของประเทศไทย ถูกฆ่าตายจนจะหมด ดังความว่า

ป่าเมืองไทยใกล้เป็นป่าช้าแล้วครับ !

พวกผมดับคาลูกปืนนับหมื่นแสน

ทั้งคัก ล่า ฆ่าฟันกันทั่วแดน

มันน่าแค้นที่เกิดมาในป่าไทย³

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "วันนี้ ฉันจะอยู่," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 144 - 145.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เรื่องของผม," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 25.

³จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ไม่มีเสียงสวรรค์ที่เซซาโว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 30.

2.8 โวหารสัญลักษณ์ (Symbol) สัญลักษณ์ความหมายทั่วไป คือสิ่งที่ใช้แสดงออกแทนสิ่งอื่น เพื่อสื่อความหมายให้เกิดภาพหรือทำให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น นิยมใช้รูปธรรมเป็นสัญลักษณ์ แทนนามธรรม สิ่งที่น่ามาใช้เป็นสัญลักษณ์จะมีส่วนสัมพันธ์กับความหมายของสัญลักษณ์อย่างใกล้ชิด คือจะมีส่วนเหมือนหรือคล้ายกันในรูปทรง หรือในคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่าง เช่น ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของสตรีนั้น ส่วนที่เป็นคุณสมบัติเด่นตรงกันคือ ความงาม ความอ่อนหวาน และความขบอบบาง¹ ในวรรณคดีคำว่า สัญลักษณ์ใช้แต่เฉพาะกับคำหรือวลี ที่กล่าวถึงของสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์เหตุการณ์หนึ่ง ที่มีความหมายหรือมีแนวโน้มไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง เกินออกไปจากสิ่งเดิมเรื่องเดิม² สัญลักษณ์อาจเป็นคำ ๆ เดียว เป็นข้อความเป็นเรื่องเฉพาะตอน หรืออาจเป็นเรื่องทั้งเรื่องก็ได้³

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในบทกลอน มีตัวอย่าง ดังนี้

ในบทกลอน "รจนาสมัยใหม่" ผู้เขียนได้นำตัวละครในวรรณคดีเรื่อง สังข์ทอง มาใช้เป็นสัญลักษณ์ ดังความว่า

รจนาสมัยใหม่ใจอ่อนเอือก

ควรจะเลือกพันใครพรคไทหนึ่ง

ไม่รู้จักนิสัยใจคอดี

เวลาที่รับเลือกเกลือกจะตรม

.....

1 ลัดดา ปานทัย. วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย. หน้า 19.

2 ทองสุก เกตุโรจน์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงจาก A Glossary of Literary Terms by M.H. Abrams. หน้า 361.

3 กุหลาบ มลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. หน้า 128.

เลือกทั้งที่อยากให้ได้ดีเด่น
 ถอดเงาะเห็นความคว่ำหาพระสังข์
 นี่จนใจเขาไว้เงาะเป็นเกราะบัง
 เราจึงยังกังขาไม่กล้าลอง¹

จากบทกลอนตัวอย่างข้างต้น ตัวละคร รจนา เงาะ พระสังข์ เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งต่อไปนี้
 รจนา เป็นสัญลักษณ์แทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
 เงาะ เป็นสัญลักษณ์แทน ขัอบกพร่อง สิ่งไม่พึงปรารถนา
 พระสังข์ เป็นสัญลักษณ์แทน คุณสมบัติที่ดีงาม
 รจนาเป็นสัญลักษณ์ใช้แสดงทัศนะของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ย่อมต้องการจะเลือกผู้ที่มี
 คุณสมบัติดีงาม เช่น ชื้อสัตย์ สุจริต เงาะ และพระสังข์ เป็นสัญลักษณ์แทนอุปนิสัยของผู้ที่สมัครรับ
 เลือกตั้ง

ในบทกลอน "คำกับสูง" ได้ใช้สัญลักษณ์ 4 คำ คือ หงส์ กา ดิน ฟ้า ดังความว่า

เขาเป็นหงส์เอ็งเป็นกา-อีหมาเอ๋ย
 เขาจะเขี่ยย่ำชื่อเอ็งอื้อจาว
 เรามันคำคัคคินมีกลิ่นคาว
 เขาสูงราวขาวฟ้าเอ็งอย่าบอง²

หงส์ ฟ้า เป็นสัญลักษณ์แทน ผู้สูงศักดิ์
 กา ดิน เป็นสัญลักษณ์แทน ผู้ต่ำศักดิ์

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "รจนาสมัยใหม่," วลีเลือก. หน้า 17 - 18.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คำกับสูง," วลีเลือก. หน้า 37.

บทกลอน "தாகสังคัม" ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคนที่มีชีวิตเพียงกิน อยู่ หลับนอน ไม่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม ทำให้สังคมไม่เจริญ โดยใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

"เธอก็เป็นเช่นதாக" เขาถามถาง

"ไม่เคยสร้างงานใดได้แต่เกาะ

ต้องการหลับ อิ่มหนา แสบจำเพาะ

สังคัมเพราะเพราะมีเธอนี้เนา"

.....

เพราะหลายคนก็เป็นเหมือนเช่นฉัน

เป็นதாகอันเกาะลึกผืนก้าง

ถ้ามีதாகมากถมสังคัมเพลง

ใครเล่าแกร่งพอจะเช่นதாகเช่นนี้?¹

தாக เป็นสัญลักษณ์แทน คนที่คอยรับประโยชน์สุขจากสังคัม

บทกลอน "สายรุ้งสลาย" หน้า "รุ้ง" ซึ่งเป็นธรรมชาติมีสีสันสวยงาม มาใช้เป็นสัญลักษณ์

ดังนี้

ส่งสารเอยไอ้กมลเจ้าคนเขลา

ที่มัวเมาเมื่อจิตพิศมัย

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "தாகสังคัม," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 118 - 119.

เลื่อนนิยามความรักเปรียบปลั๊กไฟ
 หวังรุ่งในอกนั้นนิรันดร์
 แล้วก็ถึงวันสลายแห่งสายรุ่ง
 ฟ้าที่รุ่ง เริ่มเลือนไม่เหมือนก่อน
 ฟ้าหทัยแทบจะดับกับอวรณ์
 ความร่อนรอนเหลือจะบานว่าปานใด¹

รุ่ง เป็นสัญลักษณ์แทน ความรัก
 นอกจากจะใช้รุ่ง เป็นสัญลักษณ์แทนความรักแล้ว ผู้เขียนยังใช้ รุ่งเป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงที่
 แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าหลากสีอีกด้วย ดังปรากฏในบทกลอนชื่อ "Pessimism?" ความว่า

ไม่ต้องดูรุ่งลายเลื่อมหลายสี
รุ่งคืนนี้มีสีเด่นกว่าเป็นไหน
 สีพิศตรากর্ণมองของทรามวัย
 หล่อมสรวมใช้พรางสีราศีตน²

บทกลอน "ดอกไม้ชีวิต" ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตโดยใช้สัญลักษณ์ดังนี้

วัยดอกไม้ในชีวิตรบลดไปแล้ว
 ความผ่องแผ้วแปรนิยามเป็นความกร้าน
 ชีพเฉาเพราะเคราะห์ภัยจัญไรราน
 ความหอมหวานแห่งวัยไม่คืนมา³

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สายรุ่งสลาย," ดอกไม้สี่ชมพู. หน้า 109.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "Pessimism," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 146.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ดอกไม้ชีวิต," วลีเลือก. หน้า 42.

ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์แทน ความสุข ความดีงาม

วัยดอกไม้ ในที่นี้ หมายถึง วัยเด็กที่มีแต่ความสุข ความดีงาม เมื่อวัยนี้ผ่านไปแล้ว

ความสุข สนุก ความดีงาม ย่อมผ่านพ้นไปด้วย

บทกลอน "โลกสีม่วงบนดวงใจ" ผู้เขียนใช้ สีชมพู และสีม่วง เป็นสัญลักษณ์ ดังนี้

แล้วพลันโลกสีชมพูต่างเหิน

เมื่อรักเมินจากกมลคนหมองหมาง

ใจหม่นคลี่สีเศร้าเข้าอาพราง

ความกระด้างเย็นชามาซุกทรวง

พอแดดเศร้าเฝ้าฟ้าเพลาค่ำ

ขอบฟ้าคล้ำเคลือบเงาม่วงเนาสรวง

ตะแบกคลี่สีสังใจทั้งดวง

แบกโลกม่วงเศร้าหม่นไว้นใจ...¹

สีชมพู เป็นสัญลักษณ์แทน ความสุข

สีม่วง เป็นสัญลักษณ์แทน ความเศร้า ความทุกข์

2.9 โวหารนามนัย (Metonymy) หมายถึง คำที่เป็นชื่อของสิ่งหนึ่ง ถูกนำไปใช้กับชื่อของอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ดังเช่น "มงกุฎ" (The Crown) หรือ "คทา" (The Scepter) ใช้แทนพระเจ้าแผ่นดิน²

โวหารนามนัยปรากฏในบทกลอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "โลกสีม่วงบนดวงใจ," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 61.

²ทองสุก เกตุโรจน์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงจาก A Glossary of Literary Terms by M.H. Abrams. หน้า 120 - 121.

จะจารึกเหตุการณ์ไว้ขานเล่า
วันนี้กฎหมายเศร้าถูกเขาหยัน
เซซาไว อย่าร้องไห้..., ในสักวัน-
เสียงสวรรค์ (อาจ) จะมีปราณีเรา¹

จากบทกลอนตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้ใช้ชื่อ เซซาไว ซึ่งเป็นชื่อสถานที่เรียกว่า ห้วยเซซาไว อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี หมายความว่า พวกสัตว์ป่าที่อยู่ที่นี่ เหตุการณ์ที่เซซาไว เกิดเมื่อช่วงเดือนเมษายน พ.ศ.2516 โดยคณะนายตำรวจ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ และพลเรือนจำนวนหนึ่ง ได้ฝ่าฝืนกฎหมายตั้งค่ายล่าสัตว์ ในเขตป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี สัตว์ป่าจำนวนมากมาถูกฆ่าอย่างเกมกีฬา ผู้เขียนได้ใช้ เซซาไว ซึ่งเป็นโวหารนามนัย หมายถึง สัตว์ป่าที่อยู่บริเวณนั้นว่าอย่าเสียใจในเหตุการณ์ครั้งนี้ วันหนึ่งกฎหมายอาจจะคุ้มครองพวกมันได้ เป็นการเสียสละกลุ่มบุคคลซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผู้รักษากฎหมาย ตั้งค่ายล่าสัตว์ในเขตป่าสงวนอันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

บทกลอน "แค่ มือที่ถือปากกา" ผู้เขียนได้นำโวหารนามนัยมาใช้เพื่อแสดงทัศนะดังนี้

ถ้าหากมีปากกาเป็นอาวุธ
ควรสมมุติเขียนอะไรให้โลกท้อ
ควรตินินินทาหรือคำทอ
หรือสอพลอเลืยขาเพื่อหากิน?
.....

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ไม่มีเสียงสวรรค์ที่เซซาไว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 31.

ถ้าเขาวัวมีปากกาเป็นอาวุธ
 เชื้อใช้หยดพาลภัยจัญไรหมาม
 มือที่ถือปากกาส่ง่างาม
 คือมือห้ามโลกไว้จากภัยบวง¹

"ปากกา" เป็นโวหารนามนัย หมายถึง อาชีพนักเขียน

กลอนบทแรกผู้เขียนถามนักเขียนว่า จะเขียนอะไรให้กับสังคม จะเขียนนิทานผู้ที่เราเกลียดชัง หรือเขียนประจบสอพลอเพื่อจะได้เงินเลี้ยงชีพสบาย กลอนบทสุดท้ายผู้เขียนได้เสนอความคิดเห็นว่า นักเขียนที่ดีควรเขียนระงับความชั่วร้ายต่าง ๆ เพื่อให้สังคมสงบสุข

2.10 โวหารสมพจน์นัย (Synecdoche) คือการกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดเพียงบางส่วน แต่ให้มีความหมายคลุมหมดยกส่วน²

โวหารสมพจน์นัยที่ปรากฏในบทกลอน มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

แต่นี้เอ็งไม่ผิดพิชฌุเท่า
 คำเพื่อนเก่าถูกหมิ่นลั่นความหมาย
 เอ็งแอบเฝ้าหั้นด้นว่าไอ้ควาย
 พร้าทำลายแพนกลุ่แล้วลา

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่มือที่ถือปากกา," วลีเลือก. หน้า 122 - 123.

²วิภา กงกะนันท์. "โวหาร : ศิลปะของการใช้ภาษา," วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2521. หน้า 46.

เพื่อความสาวที่ลั่นเอ็นงผลาญ

รู้ไว้เกิดพระกาฬนั้นคือข้า

อือ-เลือดเอ็นงมันก็แดงแรงนี้หน้า

กราบตื้นกทำไมหว่า หรือว่ากลัว?¹

บทกลอนตัวอย่างข้างต้น ลั่น หมายถึง คำพูด เล่ห์เหลี่ยมที่ใช้หลอกลวงเพื่อทำลายผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 2

ทวยเหวย

มือนี้เคยบ่อนข้าเจ้าจาโหม

เออ-ฟังก่อนเถอะน่าย่าน้อยใจ

อย่าโกรธใครที่เขาแบ่งคำเอ็นงเลย²

จากบทกลอน "อุทิศให้ทวย" ข้า ในที่นี้หมายถึงรวมถึง ญาติและน้ำด้วย

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ถึงเลือดถึงเนื้อ," วลีเลือด. หน้า 40.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อุทิศให้ทวย," วลีเลือด. หน้า 57.

ตัวอย่างที่ 3

หนูขายตัวชั่วป่นเพราะจนค่ะ

พ่อแม่ตายแต่ครั้งหนูยังเด็ก

ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเลี้ยงน้องเล็ก

หนูจึงเก็บขี้ข้าวขายตัวกิน¹

จากบทกลอน "ขายตัว" เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นอกจากจะหมายถึง ค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร
แล้วยังรวมค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ด้วย

¹จินตนา ปิ่นเจสียว. "ขายตัว," วลีเลือก. หน้า 43.

บทที่ 3

วิเคราะห์ทัศนะของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ในงานประพันธ์ประเภทกลอน

ในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ผู้เขียนมักจะเสนอทัศนะที่มีต่อเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ในสังคมสอดแทรกไว้เสมอ ผู้เขียนแต่ละคน อาจมีความคิดเห็นในเรื่องเดียวกัน หรือสิ่งเดียวกัน แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และมุมมองของผู้เขียน

การศึกษาและวิเคราะห์ทัศนะของผู้เขียน จะทำให้ทราบว่า ผู้เขียนมีความคิดเห็นต่อเรื่องราวต่าง ๆ อย่างไร ตลอดจนช่วยให้เข้าใจวรรณกรรมนั้นได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาทัศนะของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ในงานประพันธ์ประเภทกลอน จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้แสดงทัศนะเด่น ๆ ไว้ 3 ประการ คือ ทัศนะเกี่ยวกับสังคม ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต และทัศนะเกี่ยวกับสตรี

1. ทัศนะเกี่ยวกับสังคม

สังคมเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ และได้เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งทางด้านวัตถุ และด้านความคิด จะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในสังคมด้วย

จินตนา ปิ่นเฉลียว เห็นว่าสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากทางด้านอาคารสถานที่ และเทคโนโลยี จะแตกต่างจากสังคมยุคก่อนมากแล้ว การดำเนินชีวิตของคนในสังคม และสภาวะแวดล้อมยังแตกต่างกันมากอีกด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าทึ่งใจ ควรให้ความสนใจอย่างมาก จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

1.2 ปัญหาสังคม

1.3 สงคราม

1.4 ความสงบสุขในสังคม

1.1 สภาพการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

จินตนา ปิ่นเฉลียว กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้สิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนไป จากสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ผู้คนมีจิตใจ

เอื้อเพื่อต่อกัน มีชีวิตอยู่อย่างสบาย สงบสุข มาสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ
 ของประชาชน ผู้คนมีชีวิตต่างคนต่างอยู่ คัดค้านเพื่อความอยู่รอดเฉพาะตน

สภาพการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ปรากฏในหลายบทกลอน เช่น ใน
 บทกลอน "ยุคข้าวยากหมากแพง" จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เรียกสังคมปัจจุบันว่า "ยุคข้าวยากหมาก
 แพง" ทั้งนี้เพราะสินค้ามีราคาแพง แต่เงินค่าแรงงานถูก จึงทำให้คนมีรายได้ไม่พอใช้จ่าย ผู้คน
 ไม่มีน้ำใจต่อกัน ทำอะไรมุ่งประโยชน์เฉพาะตน สภาพสิ่งแวดล้อมก็เลวลง กล่าวคืออากาศร้อน
 มากกว่าเดิม และเต็มไปด้วยควันพิษ สภาพสังคมดังกล่าวน่าไม่ดีงาม ต่างจากสังคมยุคก่อน ที่มีแต่ความ
 อุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สภาพแวดล้อมดี ประชาชนมีความสุขกันทั่วหน้า
 ดังใจความว่า

ยุคข้าวยากหมากแพงแล้งแล้วจ้า !

ทุกไพร่ฟ้าหน้าระเหี่ยเสียวภาชี

น้ำมีปลา นามีข้าว เราเคยมี

มาบัดนี้น้ำเน่าและข้าวแพง

ทุกอย่างขึ้นราคาข้าวบักขบ

แต่กลับพบความจริงยิ่งนึกแค้น

ชีวิตคนลดราคาร้อยค่าแรง

ความขัดแย้งอย่างนั้นไม่บรรเทา

วิปริตผิดวิสัยหรือไทยเอ๋ย

เมืองเราเคยครองสุขกลับทุกข์เศร้า

เคยชุ่มเย็นยิ่งกลุ้มร้อนเร้า

คอนกรีตเข้าแทนถล่มมรณัง

ชีวิตถูก ของแพง แล้งน้ำจิต

และอากาศเป็นพิษคิดแล้วคลั่ง

ความชั่ว พยาบ บาป บ้า ตีตราดัง-
ยี่ห้อสังคมที่ของหมู่เรา¹

ในบทกลอน "ยุคหินเริ่มแล้ว" ได้กล่าวเปรียบเทียบสภาพการดำเนินชีวิตของคนในสังคม
เมืองว่าเหมือนกับยุคหิน กล่าวคือ ผู้คนนิยมคนตรีที่มีจิ้งหะรุนแรง และเดินแบบสะบัดหรือโยกย้าย
ตัวไปมาอย่างแรง การแต่งกายของหญิงเปิดเผยเนื้อตัวมากเกินไป ขาดความละอายใจ ไม่เหมาะกับ
สภาพสังคมไทย คนเห็นแก่ตัว แข่งขันในการทำมาหากิน ขาดน้ำใจอันดีต่อกัน

จินตนา ปิ่นเฉลียว เห็นว่า ความเจริญของสังคมเมือง ไม่ได้ช่วยขัดเกลาจิตใจของคนให้
เจริญตามไปด้วยเลย แต่กลับนำสิ่งที่ไม่ดีงามมาสู่สังคม ทำให้สังคมเสื่อมทราม ดังความในบทกลอนว่า

เพื่อนเห็นยอดเขาชันลูกนั้นไหม
เมื่อเราไต่ขึ้นตลอดถึงยอดเขา
ภูมิใจว่าถึงจุดสูงสุดเนา
จากนั้นเราก็ต้องค่อยถอยลงมา
ฉันใดก็ฉันนั้นนั่นแหละเพื่อน
เรามาจากทรากรถื่อนนานนักหนา
ความเจริญผ่านกาลเวลา
สู่ยอดเขาแห่งอารยธรรม
จากที่นี้จะไปไหนอีกเล่า
หมดยอดเขาที่จะให้ไต่ขึ้นยา
ต้องถอยหลังทั้งที่เท้าเราก้าวหน้า
สู่ความดำในมิติลึกลับ
ว่า-เพื่อนอย่าปฏิเสธเหตุการณ์นี้

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ยุคชั่วยากหมากแพง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 24 - 25.

นั้นคนตรีบ้าคลั่งฟังได้ไหม
 คนเดินร่ำร้อนร่ำยล่ายร่างไกว
 เหมือนร่ำร้องรอบกองไฟคนเถื่อนมัน
 เสื้อผ้าที่พันกายก็คล้ายด้วย
 หมดความขวยอาย ด้าน รำนั่นทรน
 แย่งกันกิน ทาร้าย คล้ายคลึงกัน
 โลกทุกวันป่าเถื่อนเหมือนยุคโน้น
 และเหนือสิ่งอื่นใด-ใจที่โหด
 และบาปโทษ เห็นแก่ตัว ชั่วผาดโผน
 ไม่ผิดกับยุคหินถ้ำทะเลไหม
 ✓ ความหมายโลนอย่างใหม่ไม่แปลกเดิม
 อารยะปฏิวัติขั้วเกลารื้อ
 เปลา-มันคือสื่อนาข้าวข้าเสริม
 ให้ก้าวอย่างทางหายบาปเพิ่มเติม
 จุดเลื่อมเริ่มเผยร่างอย่างชัดแล้ว¹

บทกลอน "ขายความชั่ว" เปรียบเทียบสังคมยุคก่อนกับปัจจุบันว่า ผิดกันอย่างไรกับคำ
 สมัยก่อนคนที่ทำความดีจริง ๆ จึงจะได้รับการยกย่องนับถือ แต่สมัยนี้กลับดูถูกคนที่มีความ
 คนทำชั่วกันอย่างไม่อับอาย ขายหญิงประกอบอาชีพขายตัวอย่างเปิดเผย นอกจากนี้ สินค้าใน
 สมัยก่อนเป็นสินค้าที่ตั้งใจทำอย่างประณีตละเอียดลออ ฝีมือดีมีคุณภาพ ส่วนปัจจุบันสินค้าทำเพื่อ
 การค้า ไม่คำนึงถึงเรื่องฝีมือ หรือคุณภาพแต่อย่างใด ดังความในกลอนว่า

¹จินตนา ปิ่นเจสียว. "ยุคหินเริ่มแล้ว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 120 - 121.

เขายายความชั่วช้า เจ้าข้าเอ๋ย !

ปู่ย่าเคยพบเห็นเป็นโจน

คนเผยเชื้อชั่วหวานบานตะไท

ผิดสมัยก่อนราวขาวกับดำ

ยุคก่อนคนตึงามจึงหลามเกียรติ

ยุคนี้เหยียดคนดีที่ตกต่ำ

ยุคก่อนการงานลือฝีมือ

ยุคนี้ท้าวเพื่อค้ำลค่างาน

พึงเพยว่า "รูปดีเหมือนมีทรัพย์

บุรุษนับหนึ่งหาวิชาหาญ"

เดี๋ยวนี้รูปชั่วไฉ่ผิดโบราณ

บุรุษชาญเล่ห์เลาะเกาะกระโปรง

เมื่อก่อนหญิงขายตัวชั่วเสียหาย

เดี๋ยวนี้ขายขายตัวชั่วไยยัง

ใครทำชั่วไม่กลัวเกิดการเปิดโปง

ช็อกกลับไฉ่ดังมากคนอยากดู¹

ในบทกลอน "กาถิ" ได้กล่าวเสียดสีสังคมปัจจุบันที่ให้คุณค่าแก่ "เงิน" มากกว่าคุณงามความดี การที่สังคมยกย่อง และให้เกียรติคนมีเงิน ทำให้คนหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะได้ได้เงินมามาก ๆ กระทั่งผู้หญิงบางส่วนในสังคมหมดความละอายใจ และไม่คำนึงถึงความดีงาม ยอมขายตัวแลกกับเงิน เพื่อสร้างฐานะและความสุขสบายให้กับตนเอง การกระทำดังกล่าวเป็นผลมาจากค่านิยมที่สังคมปลูกฝัง นับว่าเป็นสิ่งที่น่าอับอายมาก ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ขายความชั่ว," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 68 - 69.

เพื่อนเคยอ่านวรรณคดีกาภิไทม
 (สมัยใหม่ก็มีกาภิไทม)
 ถ้าไม่รู้จะเล่าความเรื่องทราชม
 กษัตริย์พรหมทัตมีกาภิไครอง
 เว้นโดยครุฑยศฐาสู่อันฐาน
 ๗ วิมานฉิมพลีไม่มีหมอง
 นาฏกเวรคนธรรพ์คันครรลอง
 ไปพบพ้องภิรมยาแก้วกาภิ
 นางจึงเป็นเครื่องหมายหลายใจชั่ว
 เพราะเหตุมัวกามคุณวุ่นบัลลี
 ไปกับครุฑอุตสาห์ทั้งสามี่
 ผลกรรมที่ท้อถอยถุกลอยแพ
 แต่กาภิยุคใหม่ไม่ถุกค่า
 ถ้าครุฑคือเงินมาล่อตาแม่
 หล่อนก็ไปด้วยได้ง่ายคายแท้
 ไม่แยแสศีลธรรมบาปกรรมใด
 แถมถ้าดัง มั่งมี ก็ดีเด่น
 ใครใครเห็นชุกชุกมือไหว้
 เป็นเศรษฐีเจ้าแก่เนี้ยเสียดไทย
 เมียอันดับที่เท่าไรก็ไม่รู้
 สังคมสอนให้มิกาภิหลาม
 ชิงวิ่งตามครุฑธนาอันอวดชู
 เอาโฉมช่วยรวยได้ง่ายพอดู
 จึงมีผู้หญิงกล้าเป็นกาภิ¹

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กาภิ," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 45.

บทกลอน "ปรับตัว" ได้กล่าวถึงเหตุที่คนไม่ละอายใจในการกระทำชั่ว และไม่มีความจริงใจ
ต่อกันว่า ล้วนเป็นผลมาจากการกระทำของคนในสังคมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเห็นเป็นเรื่องธรรมดา
ดังความในบทกลอนว่า

ทั้งเนื้อตัว ไม่มีดีเท่าขี้เเล็บ
เถอะ! จะเก็บรูปก่อนซ่อนข้างหลัง
เปลี่ยนรูปใหม่ให้ดีไม่มีชัง
ประพุดติ่งทุกคนกันท่ามา
ถ้าเพื่อนได้พบเราเข้าอีกหน
อย่าแปลกเลยที่พบคนซึ่งหน้าหนา
คนปากอย่างใจอย่างข้างเจรจา
คนที่ทำอ่อนหวานใจกร้านเกรียม
ก็สิ่งนี้สังคมบ่มสอนสั่ง
เชื่อกันทั้งโลกได้ไม่อายเหนียม
ชีวิตเรดำชั่วเพราะมัวเจียม
สังคมเลี่ยมสอนใหม่คงได้ดี...¹

บทกลอน "คนละรุ่น" เป็นอีกบทกลอนหนึ่งทีกล่าวถึงสังคมปัจจุบันว่า เป็นสังคมที่วุ่นวาย
ไม่มีใครจริงใจกับใคร คนทำชั่วกันอย่างเปิดเผย ไม่ละอายใจ สภาพสังคมดังกล่าวทำให้คนที่ทำดี
ต้องปลีกตัวออกจากสังคม ไม่คบหาสมาคมกับใคร ดังความในบทกลอนว่า

ยุคใหม่ที่สับปลับและสับสน
รสนิยมสังคมคนล้นบ้านคลั่ง

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ปรับตัว," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 71.

เราปรับตัวมาช้าละล้าละลัง
 จึงตามหลังรุ่นใหม่มั่กทันเลย
 ยุคที่บาปหยาบช้าเชิดหน้าหยิ่ง
 คนดีจริงซุกหัวซ่อนตัวเฉย
 ส่วนคน "คัง" จังไรได้เฉยเมย
 เคยคิดเคยท้วงบ้าง แล้ววางมือ¹

1.2. ปัญหาสังคม

เป็นธรรมชาติของทุกสังคม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในสังคม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และจิตใจของคนในสังคมด้วย การหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาพิจารณาอย่างยิ่ง

จินตนา ปิ่นเฉลียว สนใจและตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมาก ได้เสนอสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคมไว้หลายประการ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน และปัญหาการจราจร พร้อมกันนี้ได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหามาหลายประการไว้อีกด้วย

1.2.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ รวมทั้งตัวมนุษย์ด้วย สิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น อากาศบริสุทธิ์ แม่น้ำลำคลองใสสะอาด ย่อมทำให้คนในสังคมมีสุขภาพกายและจิตใจสมบูรณ์แข็งแรง แต่สิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ อาทิ อากาศเป็นพิษ แม่น้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็น นับว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของคนในสังคม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว ท่วงใยและให้ความสนใจมาก คือปัญหาอากาศเป็นพิษ และแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คนละรุ่น," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 27.

ในบทกลอน "ยุคเนา" ได้กล่าวถึงสภาพอากาศว่าเต็มไปด้วยควันพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน แม่น้ำลำคลอง ที่เคยใสสะอาดก็เน่าเสีย ทำให้สัตว์น้ำตาย นอกจากนี้สัตว์บกก็สูญพันธุ์ ผู้คนไม่มีศีลธรรม เอาแต่ใจตนเองเป็นใหญ่ ไม่มีใครเมตตาปราณีใคร

จินตนา ปิ่นเฉลียว เห็นว่า สภาพที่เป็นปัญหาของสังคมปัจจุบันนี้เกิดขึ้นเพราะ ความเลวร้ายของคนในสังคมนั้นเอง และจินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ขอให้คนในสังคม มีน้ำใจอันดีงามต่อกัน เพื่อช่วยให้สังคมดีขึ้นดังความในบทกลอนว่า

ยุคแห่งความเน่าเฟะจะบัดขบ
 อากาศอบไอพิษคิดเต็มปรี
 เหมือนลมหายใจเน่าเศร้าสิ้นดี
 ลานที่สะอาดใสเน่าไปเลย
 สัตว์น้ำเน่าเศร้าใจให้วิตก
 ข้างสัตว์บกสูญพันธุ์กันแล้วเหว
 สิ่งแวดล้อมคนก็เน่าเศร้าสังเว
 ยาที่เคยใช้ชดมีพิษแล้ว
 สังคมคล้าย "พาราสาวัตดี"
 ใครไม่มีปราณีใคร" น่าใจปวด
 คน "เข้าหอล่อกามา" บ้าแหวกแนว
 เพยวี่แวน่าในไส้สังคม
 หน้าไหนหนอพอจะกล้ำมาแก้ไข
 ถ้าคนไทยทุกคนเจย ชาติเลยล่ม
 ยุคนี้เน่าด้วยทราคมความโสมม
 อย่าลุ่มจมเพราะเราน่าหน้าใจ¹

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ยุคเนา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 76 - 77.

บทกลอน "เสียงนกเสียงกาที่แม่กลอง" ได้กล่าวถึงสภาพน้ำเสียที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ดร.อุ๋แก้ว ประกอบไวทยกิจ ปีเวอร์ ได้กล่าวถึงแม่น้ำสายนี้ในหนังสือ มนุษย์-ระบบนิเวศ และสภาพนิเวศในประเทศไทย ว่า "...แม่น้ำแม่กลอง เป็นแม่น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสายหนึ่งในประเทศไทย ราษฎรใช้น้ำจากแหล่งนี้ในการเพาะปลูก อุตสาหกรรม การประมง คมนาคม ตลอดจนในบ้านเรือน แม่น้ำสายนี้เกิดจากการไหลมารวมตัวกันของแม่น้ำไทรโยค และแม่น้ำศรีสวัสดิ์ ที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เข้าสู่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แล้วไหลผ่านอำเภอบางคนที อำเภออัมพวา และออกสู่ปากอ่าวที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำแม่กลองมีความยาวประมาณ 150 กิโลเมตร มีคลองที่สำคัญ 2 คลอง คือคลองดำเนินสะดวก ซึ่งเชื่อมติดกับแม่น้ำท่าจีน และคลองแม่น้ำอ้อม และยังมีคลองเล็ก ๆ อีกหลายคลอง ซึ่งส่วนมากอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม. แม่น้ำแม่กลองเกิดน้ำเสีย ทั้งนี้เพราะมีโรงงานถึง 18 แห่ง ที่ทิ้งน้ำเสียลงสู่แม่น้ำสายนี้...น้ำเปลี่ยนสภาพเป็นสีดำคล้ำ มีสภาพคล้ายน้ำเน่าเหม็นในลำคลองทั่วไปในกรุงเทพฯ ผลที่เกิดขึ้นจากน้ำเน่าเสียคือ พืชและสัตว์น้ำตาย การทำฟาร์มสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอยแครง ไม่ได้ผล ประชาชนไม่สามารถใช้น้ำนั้นในการอุปโภค บริโภค สภาพน้ำเสียแผ่ไปทางท้ายน้ำถึง 5 - 15 กิโลเมตร... การเน่าเสียของน้ำนอกจากจะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบทางอ้อม กล่าวคือ มีผลต่อสุขภาพของประชาชน เพราะแหล่งน้ำได้กลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค"¹

จินตนา ปิ่นเจลิยว ได้แสดงทัศนะว่า แม่น้ำแม่กลองที่มีสภาพน้ำเสียนั้น เกิดจากความเห็นแก่ตัวของคนในสังคม ซึ่งเป็นการกระทำที่ชั่วช้ามาก และกล่าวอีกว่าถ้าแม่น้ำแม่กลองเน่าเสียแล้ว ผู้คนที่เคยอาศัยแม่น้ำสายนี้เลี้ยงชีพ จะมีชีวิตอยู่กันอย่างยาวนานได้อย่างไร ดังความในบทกลอนว่า

¹อุ๋แก้ว ประกอบไวทยกิจ ปีเวอร์. มนุษย์ - ระบบนิเวศและสภาพนิเวศในประเทศไทย.

ลานแม่กลองหมองเน่าเจ้าข้าเอ๋ย !

ยีนข้าวเผยพาหม่นทนมั้ไหว

เมื่อเส้นเลือดเลี้ยงชีวิตวายไป

แล้วคนไทยหรือจะรอดตลอดกาล

ไอ้แม่ผู้เลี้ยงชนม์คนในชาติ

น่าอนาถน่าลงใครสงสาร

สัตว์น้ำซึ่งพึ่งพาแม่มานาน

พลอยแหลกลาญครึ่งนี้ชีวิต

ไปคือเกิดแม่กลอง...อย่าร้องไห้

เน่าตายไปเพราะระกาศความอามะหิต

รู้แล้วว่าเมืองไทยมีภัยพิช

ทุกข์มันบิดปากคนเกินบ่นแล้ว

เพราะความเห็นแก่ตัวชั่วบัดชบ

จึงทิ้งศพแม่ให้เราใจแป้ว

อีกหนอยชาติอาจเหม็นเห็นว๊าว

ในเมื่อแนวชีวิตผิดครรลอง¹

บทกลอน "เพื่อพรั่งนี้" เป็นอีกบทกลอนหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่า สภาพแม่น้ำลำคลองที่เน่าเสีย และสภาพอากาศเป็นพิษ ล้วนเกิดจากการกระทำของคน และผลของการกระทำที่ทำให้สภาพแวดล้อมเป็นพิษ¹ จะย้อนกลับมาทำลายสุขภาพ และชีวิตของคนในสังคม ดังความในบทกลอนว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เสียงนกเสียงกาที่แม่กลอง," ดอกหญ้าสีชมพู.

ภัยจากลมน้ำเน่าเศร้าใจหาย

อากาศกลายเป็นพิษทุกอณูที่สัมผัส

ล้วนเกิดโดยคนก่อวันต่อวัน

ไม่นานมันก็จะฆ่าตนเอง¹

จากบทกลอนทั้งหมดที่เสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เรื่องปัญหาอากาศเป็นพิษ และ
ปัญหาแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย เป็นบทกลอนที่พิมพ์เมื่อต้นปี พ.ศ. 2518 ซึ่งให้เห็นว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว
สนใจและห่วงใย และได้เสนอให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ให้ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมานาน
แล้ว ขณะที่ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน เพิ่งจะตื่นตัว และรณรงค์ให้ทุกคนช่วยกัน
รักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไป

1.2.2 ปัญหาความยากจน

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคม ซึ่งจะมีส่วน
ผลักดันให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ ดังในบทกลอน "ลดราคา" ซึ่งให้เห็นว่า ปัญหาความยากจน
เกิดขึ้นเนื่องจากประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย และในสภาพสังคมปัจจุบันที่สินค้าต่าง ๆ
ขึ้นราคาอยู่บ่อยครั้ง ขณะที่เงินค่าแรงงานยังต่ำมากนี้ ทำให้เงินรายได้ที่จะใช้จ่ายไม่เพียงพอมาก
ยิ่งขึ้น ภาวะดังกล่าวเป็นเหตุให้มีคนหาลูกสาวมาขาย เพื่อแลกกับเงินที่จะได้ไว้ใช้จ่าย ซึ่งการกระทำ
ดังนี้ เป็นการลดค่าของความเป็นคน และพรหมจรรย์ของหญิงสาวเหล่านั้น มีค่าเท่ากับสินค้าชิ้นหนึ่ง
เท่านั้นเอง ดังความในบทกลอนว่า

ก็ข้าวของยุคนั้นมันน่าซื้อ

ราคาหรือก็พิเคราะห์เห็นเหมาะสม

ยิ่งคิดป้าย "ลดราคา" ล่ออารมณ์

คนนิยมซื้อของยิ่งต้องใจ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เพื่อพรุ่งนี้ ตอนที่ 2," เพลงมนุषย์. หน้า 30.

ครั้นถึงยุค "ภาชีอาน" พาลจะบ้า
 ข้าวของขึ้นราคาน่าเสียวไส้
 เงินเดือนเพิ่มกว่าเก่าไม่เท่าไร
 ทุดของกินของใช้ขึ้นได้ขึ้นดี
 มีอยู่เพียงอย่างหนึ่งซึ่งลดค่า
 ชีวิตลดราคาน้อยกว่าผี
 ความตายขึ้นราคามัน ขึ้นเต็มที
 คนเป็นชี้ค่าตัวทำงานมา
 ท่มแรงเข้าเท่าไร ไม่พอหมา
 ค่าแรงต่ำค่าครองชีพบีบเป็นบ้า
 เกิดเรื่องขายลูกสาวเอาเงินตรา
 เฮ้อ-ความสว่น้อยค่าลงกว่าเงิน¹

บทกลอน "สังคมเป็นมะเร็ง" เป็นบทกลอนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาทุจริตเป็นปัญหาที่
 สืบเนื่องมาจากความยากจน การแก้ปัญหายุติให้หมดไป เพื่อช่วยให้สังคมมีความสุขนั้น จะต้องแก้ที่
 สาเหตุกล่าวคือ สินค้าต้องราคาไม่แพงเกินไป เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้จ่ายเงินในการดำรงชีพได้
 อย่างเพียงพอ ประชาชนจะต้องมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และที่สำคัญคือ ผู้ใหญ่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี
 ไม่กระทำความชั่วให้เป็นแบบอย่างแก่คนในสังคม ดังความในบทกลอนว่า

เราพากันด่าทอคอร์ปชั่น
 มองกลับกันดูบ้างหมางใจไหม
 ตรงต้นตอคอร์ปชั่นนั่นคือใคร
 แฉว ไฉนในทางทรมานคิดเดียว

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ลดราคา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 104 - 105.

ถ้าความเป็นอยู่มีดีขึ้นหน่อย
 คนผู้น้อยไหนล่ะจะอยากเบี้ยว
 การครองชีพบีบบ้าถ้าคลายเกลียว
 ใครจะเที่ยวกินของเกินต้องการ
 และเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ใหญ่ชั่ว
 ก็เป็นตัวอย่างนิยามความหน้าด้าน
 ถ้าแก้ตรงนี้ได้ในไม่นาน
 สังคมเราจะเอี่ยมสุขเปี่ยมพลัน¹

ในบทกลอน "ลำน้า" และบทกลอน "ความหวังของคนจน" เป็นบทกลอนที่เน้นให้เห็นว่าถ้า
 ปัญหาความยากจนของประชาชน ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ปัญหาทุจริตก็อาจจะเกิดขึ้นได้ หาก
 ประชาชนมีโอกาสรื้อหรือช่องทางที่จะกระทำ ดังความในบทกลอนตามลำดับดังนี้

ปลายเดือนก็เป็นยังงั้นทั้งนั้นแหละ
 ต้องจำน้าแก่ภาวะ "เกลี้ยงกระเป๋"
 เมื่อครองชีพบีบเสียนเจียนตายเอา
 ก็เวียนเข้าโรงจำนำจนซ้ำใน
 เป็นคนดีที่จนจึงหม่นหมอง
 ไม่มีทางรวยเอากะเขาได้
 ถ้าโกงได้ก็โกงกันใด
 จะเป็นไรเป็นกันช่างมันซี (วะ)

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สังคมเป็นมะเร็ง," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 107.

ทนจำนำทรัพย์สินกันไปก่อน
 เป็นทุนรอนตั้งหน้าเสียภาษี
 ถ้าวันไหน "ใหญ่" ขึ้นหน่อยคอยดูซิ
 จะจำนำความดีนี้แก่จน...¹

ไอ้ความยากความจนคันเค้นเอ๊ย
 มันเสียดเสียทรวงเน้นแทบเป็นผี
 เกิดมาเพื่อต่อสู้อยู่ยงี้
 ก็สู้สู้มันกว่าบรรลัย

.....

เงินเดือนฉันพันกว่าเหมือนว่ามาก
 แต่ความยากจนชะมันเยอะกว่า
 รับเงินเดือนเป็นอนพบพลันหลบตา
 เจ้าหน้าอำมือบับคอยรับมัน
 ก้มหน้าทำงานไปด้วยใจชื้อ
 มีทุกข์ต่อตามติดเหมือนมิตรมัน
 เกอะ! รอถึงที่เราเข้าสัปดาห์
 แหม-จะต้องคอยรับชั้นกันให้ราย...²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "จำนำ," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 39.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ความหวังของคนจน," วลีเลือก. หน้า 48.

ในบทกลอน "ซึ่งมีและเกิดแต่ความจน" ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาความยากจนไว้อย่างเด่นชัดว่า ความยากจนเป็นต้นเหตุของความทุกข์และการกระทำชั่วต่าง ๆ คนที่ยากจนต้องดิ้นรน และหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะได้มีเงินมาใช้จ่าย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและความดีงาม การที่ผู้หญิงต้องยอมขายตัวเลี้ยงชีพ คนที่เคยซื่อสัตย์ก็ต้องมาคดโกง การปล้นจี้และขโมยที่เกิดขึ้นล้วนมาจากความยากจนทั้งสิ้น และได้เสนอแนวคิดที่ว่าถ้าสังคมช่วยแก้ปัญหาความยากจน ทำให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นเนื่องจากความจนก็จะหมดไป ดังความในบทกลอนว่า

เมื่อความจนมาสู่ประตูบ้าน
 อุดมคติ อุดมการณ์ ก็ล่นหายไป
 ครึ่งก่อนเก่าเราไม่เข้าใจดี
 มาบัดนี้ซบเซาถึงถึงใจ
 หญิงขายตัวชั่วล้นเพราะจนมาก
 ความทุกข์ยากขมขื่นไม่ไหว
 คนซื่อล้นกลายเป็นคนโกงบรรลัย
 ความชั่วในโลกเฟิดเกิดจากจน
 ถูก-ถึงความจนไม่ใช่ความชั่ว
 ก็เป็นตัวดันตอก่อชั่วฉล
 เป็นบ่อเกิดทุกข์ หื้อ ทรชน
 การดิ้นรนหนีมันนั่นคือทุกข์
 เพื่อหนีจนคนเราเอาทุกอย่าง
 หาหนทางให้ชีวิตนี้เป็นสุข
 ปล้น ขโมย โกยกิน ปล้นปล้นชุก
 คดีอุกฉกรรจ์หลากเกิดจากใจ
 ห้องที่หิวพยายามหาความอิ่ม

ใจที่ปรี่มความทุกข์อย่างสุขใส

เมื่อเงินแก้ปัญหาได้ายทำไม

คนทำได้ทุกอย่างให้ทางจน

.....

ความจน-มีที่ตรงข้ามใครห้ามได้

สังคมไม่เหลียวแลแก้ปัญหา

ตราที่ความยากจนปล้นประชา

คิดหรือว่าโลกจะจำด้วยกรรมดี?¹

1.2.3 ปัญหาการจราจร

รถยนต์ที่แออัด ทำให้การจราจรติดขัดกันมาก ไปมาไม่สะดวกรวดเร็ว เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะในเมืองหลวงประสบกับปัญหานี้มาก

จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้สะท้อนสภาพปัญหาการจราจรไว้ในบทกลอน "มีนัด" ว่า คนจนจำต้องขึ้นรถโดยสารประจำทางซึ่งมีผู้โดยสารแน่นมาก ต้องยืนเบียดกัน และทนเหม็นกลิ่นเหงื่อโคลรถติดกันยาวเหยียด ไม่สะดวกสบาย สภาพการจราจรดังกล่าวสร้างความลำบากให้แก่ผู้โดยสารอย่างยิ่ง

บทกลอนนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าคนจนไม่พอใจกับสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน ต้องการซื้อรถยนต์ขับเอง เพื่อความสะดวกสบาย ดังความว่า

เรียกแท็กซี่แล้วชะงักควักกระเป๋า

โอ! เงินเจ้ากรรมมีเยี่ยงลิ้นกว่า

หน้าแห่งรอรถเมล์เสียเวลา

เบียดขึ้นหน้ารถได้ค่อยคลายใจ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ซึ่งมีและเกิดแต่ความจน," วลีเลือก. หน้า 35 - 36.

เล่นไปนิตรถติดกันยาวเหยียด
ต้องทนเบียดจนเบื่อเหงื่อไคลไหล

.....

ไฉ้ว่าการสัจจะคือคร้อนหนอ
มีเงินพอจะซื้อแก๊งเร่งรับส่ง
ตราบไคที่ยังจนหม่นพะวง
เราก็คงทรมาณจนอานตาย¹

ในบทกลอน "รถเมล์" ชี้ให้เห็นว่า คนงานที่ขึ้นรถประจำทาง นอกจากจะต้องอดทนต่อการเบียดเสียด และทนเหม็นกลิ่นเหงื่อไคลแล้ว ยังจะต้องอดทนกับการบริการที่ไม่ดีของพนักงาน ขีดรถด้วย สภาพการจราจรที่ติดขัดมาก ทำให้คนต้องไปทำงานช้ากว่ากำหนดเวลา ดังความในบทกลอนว่า

เกิดเป็นคนจนยากต้องบากหน้า
ขึ้นรถเมล์ธรรมดาประจำเข็ญ
ออกก้าลังโตนราวทุกเช้าเย็น
ความจำเป็นบังคับให้รับรอง
เข้าเจ็ดโมงตรงไปป้ายหน้าบ้าน
คอยต้งนานมานูนรถบัพพ์อง
แต่เต็มปรีรีเล่นแสนคะนอง
คันที่สองเลยป้ายร้ายเต็มที
มีบางคันเราไม่ทันจะก้าวขา

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "มีนัค," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 86 - 87.

ต้องกลาหน้าล้านกันเล่นหนึ
 รอแทบตายได้ขึ้นยืนพอดี
 เจอ "ตีนผี" เข้าให้ใจจะพัง
 รถออกปรี่มือต้องเกร็งเขย่งไท
 พอเบรค-ไฉนไปมาเหมือนบ้าหลัง
 เคี้ยวรถคิบริกระตือรือร้นกระดอนดัง
 ได้ที่นั่งก็ถูกแย่งแสงใจ
 เล่นไปนิตรรถติดไฟแดงบ้าง
 ติดตรงทางม้าลายร้ายใจ
 คนแน่นเบียดเสียดกันแทบบรลัย
 กลิ่นเหงื่อโคลคลุ้งเหม็นแทบเป็นลม
 ถึงปลายทางขอทางลงข้างหน้า
 เบียดออกมาไม่ได้ให้ชื่นชม
 รถเลยป้ายไปนานจึงชานชม
 แทบประหม่วหัวจ้อขอลงรถ
 เข้าทำงานก้านาฬิกาครึ่ง
 นายหน้าบึ้งคุ้ข้าเรากาสรค
 ถึงสิ้นปีไม่มีได้เลื่อนยศ
 ทุด! รถเมล์พาอดทั้งยศเงิน...¹

1.3. สังคราม

สังคราม เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชาติ 2 ชาติ* หรือชาติเดียวกัน ที่มี
 ความคิดเห็นในเรื่องระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบการเมือง แตกต่างกัน สังครามที่

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "รถเมล์," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 192 - 193.

*ชาติ หมายถึง คนและแผ่นดิน เช่น ชาติไทย หมายถึง คนไทยและแผ่นดินไทย

เกิดขึ้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของคน และระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาตินั้น ๆ แล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อชนชาติอื่นอีกด้วย

จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสงครามไว้หลายประเด็น เช่น สาเหตุและ ผลของสงคราม ตลอดจนกล่าวถึงสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ด้วย

สาเหตุของสงคราม

ในบทกลอน "อโห-สงคราม" กล่าวว่า สงครามเกิดขึ้นเพราะคนปล่อยให้ความโลภมาครอบงำจิตใจ ความต้องการในสิ่งต่าง ๆ จึงไม่มีสิ้นสุด เป็นเหตุให้ทำลายล้างกันเพื่อหวังชัยชนะ ด้วยเห็นว่าชัยชนะจะเป็นสิ่งที่ทำให้ตนยิ่งใหญ่และมั่นคง ความคิดและการกระทำดังกล่าวนี้เป็นความเลวร้าย เพราะทำให้คนมุ่งเอาเปรียบและทำลายกัน จนลืมความรัก ความมีน้ำใจ ที่ควรจะให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังความในบทกลอนว่า

เพราะเมื่อความโลภบ้าอำนาจ
ทะลักเกลื่อนกลบจนน่าหยาบ
คนเปิดฉากชิงณรงค์ล้างสงคราม
รบเพื่อความใหญ่ยิ่งสิ่งจอมปลอม
ลืมความรักศักดาคำน้ำจิต
ผลาญชีพปลิดอิสระที่ถนนอม
ดวงน้ำตา เลือด เนื้อ เป็นเหยื่อตรอม
ซึ่งอาจล้อมโลกแทนแผ่นที่¹

บทกลอน "แค่โลกกว้าง" เป็นบทกลอนหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดสงครามขึ้นนั้น เพราะคนเราปราศจากความรัก ความเข้าใจ และความมีน้ำใจอันดีต่อกัน ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อโห-สงคราม," เพลงมนุษย์. หน้า 67.

โลกถูกย่อแคบนิดเดียวแล้วเดี๋ยวนี้
 คนไปไหนมาไหนรู้เหมือนฝัน
 ข้ามประเทศเขตหนึ่งไม่ถึงวัน
 หน้อยคงตื่นข้ามดาวท่องหาไกล
 แต่กับเรา-โลกกว้างเหมือนอย่างก่อน
 กว้างซับซ้อนเกินค้นไปไหนไหน
 กว้างใหญ่จนคนเราไม่เข้าใจ
 กว้างเกินไปที่จะเอื้ออาทรรัก
 จึงได้พบคนรบกันสนั่นโลก
 รบศึก โศก สงคราม ทรามอะดัก
 ระเบิดเปรี้ยงเสียงปืนสะอื้นฮัก
 เลือดหลักน้ำตาอาบหน้าคน¹

สงครามในประเทศต่าง ๆ

| จินตนา ปิ่นเฉลียว สนใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของสงคราม
 ได้รวบรวมเหตุการณ์การสู้รบในประเทศต่าง ๆ ไว้ อาทิ สงครามบังคลาเทศกับปากีสถาน
 สงครามเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ และสงครามระหว่างยิวกับอาหรับ

ในบทกลอน "หิมาลัยร้องไห้" กล่าวถึง ชมพูทวีปว่าเคยเป็นแหล่งความเจริญในวิทยาการ
 สาขาต่าง ๆ มากมาย ต้องมาต่อสู้กันด้วยกิเลสตัณหา ทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์ยากมากขึ้น
 และกล่าวว่าสาเหตุสงครามระหว่างปากีสถานตะวันออก (บังคลาเทศ) กับปากีสถานตะวันตก
 เกิดขึ้นจากสาเหตุของความแตกต่างในเรื่องภาษา และสงครามระหว่างปากีสถานตะวันออกกับ
 ปากีสถานตะวันตกนั้นทำให้ประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังความในบทกลอนว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แก่ - โลกกว้าง," วลีเลือก. หน้า 31.

ชมพูทวีป*ทวารทองของศิลปะศาสตร์

นำอนาถรบกันด้วยคัมภีร์**

คนยากไร้ภัยพิบัติอยู่อัครา

กตขี้ข่มเหงฆ่ากันน่ากลัว

ชนร่วมชาติ-ศาสนา ภาษาแฉก

ชนวนแตกคอกันถึงบันทิว***

เลือดท่วมแทบหิมาลัยต้องไหวตัว

สะท้านทั่วหิวดาด้วยอาครุ¹

ในบทกลอน "ทะเลทรายหมาดเลือด" ได้กล่าวถึง สงครามระหว่างยิวกับอาหรับ ซึ่งในบทกลอนเรียก "สงครามชิงแผ่นดิน" ว่าสงครามครั้งนี้จะไม่เกิดขึ้นหากต่างฝ่ายยึดถือความสงบ เลิกโกรธแค้นกัน และหาทางแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม สงครามก็ได้เกิดขึ้น เพราะ "ผู้แพ้" ในที่นี้ หมายถึง อาหรับ ต้องการได้ดินแดนที่ตนเองเคยเสียให้แก่อิสราเอล (ยิว) กลับคืน และเห็นว่า การทำสงครามเท่านั้น ตนเองจึงจะได้ดินแดนกลับคืน

เนื่องจากตะวันออกกลางเป็นแหล่งน้ำมันสำคัญของโลก ผลของสงครามครั้งนี้ ทำให้ทั่วโลกเดือดร้อน เพราะขาดแคลนน้ำมัน จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ตั้งคำถามไว้อย่างน่าสนใจว่า ใครจะเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากสงครามครั้งนี้มากที่สุด ดังความว่า

*ชมพูทวีป ในที่นี้ หมายถึง อินเดีย และปากีสถาน

**หมายถึง สงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถาน

***สงครามระหว่างปากีสถานตะวันตก กับปากีสถานตะวันออก

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "หิมาลัยร้องไห้" เพลงมณเฑียร. หน้า 59.

แล้วเลือดคาน้ำฉันอันทรงค่า
 กลายเป็นอาวุธจากเข้าฟาดนาง
 เคียดร้อนทุกหย่อมหญ้าพระคาง
 เพราะสองข้างสองเฝ้าเข้ารวี

 สงครามชิงแผ่นดินจะสิ้นโหด
 หากหยุดไกรธยอมนักแก้ปัญา
 ฉากการยุทธ์หยุดได้ในพริบตา
 ถ้าตั้งหน้ารักสงบเลิกรบราน
 แต่ผู้แพ้ไม่พร้อมจะยอมแพ้
 เปิดฉากแก้แค้นคลั่งคอยสังหาร
 แล้วใครเล่าหัวเราะเยาะได้นาน
 รวยจากการยุเพื่อนเขียดเจียนกัน?¹

สงครามระหว่างยิวกับอาหรับครั้งนี้ เป็นสงครามครั้งที่ 4 (ปี ค.ศ.1973) สาเหตุสำคัญของสงคราม เกิดขึ้นเนื่องจากเมื่อครั้งสงคราม 6 วัน (ปี ค.ศ.1967) อิสราเอลได้ยึดดินแดนของอาหรับไปมากมาย แล้วไม่ยอมคืนให้ ทั้ง ๆ ที่สหประชาชาติมีมติให้อิสราเอลคืนดินแดนทั้งหมดที่ยึดไปให้แก่อาหรับ อิสราเอลไม่ยอมทำตามมติของสหประชาชาติ กลับเร่งขยายและอพยพชาวยิวให้เข้าไปตั้งหลักแหล่งในดินแดนที่ยึดครองนั้นมากขึ้น ทำให้อาหรับแค้นใจ จึงต้องทำสงครามกับอิสราเอล เพื่อเอาดินแดนกลับคืน

เมื่อเริ่มสงคราม "บรรดาประเทศอาหรับทั้งหลายได้ใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อรองทางการทูตกับประเทศตะวันตกที่สนับสนุนอิสราเอล เพื่อหวังผลในการบีบบังคับประเทศอุตสาหกรรมที่ใช้น้ำมันอาหรับให้ช่วยบีบบังคับอิสราเอลยอมรับข้อตกลงสันติภาพซึ่งให้ประโยชน์แก่ฝ่าย

¹จินตนา ปิ่นเจลิยว. "ทะเลทรายหมาดเลือด," เพลงมนุญย์. หน้า 56 - 57.

อาหารมากที่สุด"¹ โดยลดการผลิตน้ำมันไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดขาดแคลนน้ำมันทั่วโลก โรงงานหลายแห่งต้องปิด เพราะขาดน้ำมัน สินค้าราคาสูงขึ้น ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั่วโลก

ระหว่างสงครามกำลังดำเนินอยู่ สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนอาวุธสงครามให้กับอิสราเอล ส่วนไซปรัสก็ได้รับช่วยเหลือด้านอาวุธแก่อาหรับ และก่อนที่สงครามจะเกิดขึ้น สองประเทศนี้ก็ได้อายอาวุธสงครามต่าง ๆ ล่วงหน้าให้กับชาติที่ตนให้ความช่วยเหลืออยู่ ด้วยวิธีการดังกล่าว ทำให้สหรัฐอเมริกา และไซปรัสเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากสงครามครั้งนี้มากที่สุด

ผลของสงคราม

ในบทกลอน "อิโห-สงคราม" กล่าวถึงผลของสงครามที่ทุกคนได้รับเหมือนกันหมดก็คือ ความเจ็บช้ำ และเสียขวัญอย่างมาก เนื่องจากต้องสูญเสียคนที่ตนรัก สูญเสียทรัพย์สิน และสูญเสียแผ่นดิน ไม่รู้ว่าตนเองจะมีชีวิตความเป็นอยู่ต่อไปอย่างไร

นอกจากนี้สงครามยังก่อให้เกิดประเทศผู้ชนะ ประเทศที่แพ้สงคราม และประเทศใหม่อีกด้วย โอกาสที่ประเทศดังกล่าวจะสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันนั้นคงเป็นไปได้ยาก และอาจจะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกได้ ดังความว่า

เพลงสงครามกลองศึกศึกและโหด
 ไร้ใจโหดชนะบ่ทุกยุค
 เสียงหวีด โอย โยหวน ล้วนเสียงคน
 วีรชนใช้บ่พบาพแห่งผาศกร
 ผลที่ได้รับนั้นเหมือนกันหมด
 ความเสียขวัญรันทศยศสยอ
 คนรักพราจากกันนิรันดร์
 ความอาวรณ์ระหว่างเพื่อนเหมือนไม่มี

พรากเมียวัวพ่อลูกทุกชีวิต
 คนมีสิทธิ์เพียงอยู่ สู้หรือหนี
 สูญแผ่นดินสิ้นทรัพย์นับทวี
 ใจคนที่ยับเยินเกินพรรณนา
 เกิดชาติแพ้ และชนะ ประเทศใหม่
 ช่องว่างในความสัมพันธ์ก่อปัญหา
 ไอ้ ภัย สีก ไสก ท้อ ทุกข์ทรมาน
 คนใช้ฆ่าคนด้วยกันหรือจันใด...¹

อีกตัวอย่างหนึ่งได้กล่าวว่า ผลของสงครามคือ การสูญเสียชีวิต และแผ่นดินที่เคยอยู่อาศัย
 ทำให้เกิดความเจ็บปวด ความโศกเศร้า สะเทือนใจ ซึ่งสิ่งดังกล่าวจะติดอยู่ในใจของผู้คนตลอดไป
 ดังความในบทกลอนว่า

ผู้ที่เกิดมาตายแล้วหลายแสน
 ผู้ที่สูญหมดสิ้นแผ่นดินแดน
 ผู้ซึ่งแขนงอยู่ใต้เกือกใหม่เกย
 แทนเสียงปืนครืนเปรี๊ยะคือเสียงคร่ำ
 ครวญลำนน้ำทุกบทันจนต้องเผย
 กว่าสันติสิจะเยือนเหมือนก่อนเคย
 ต้องสังเวคด้วยชีวิ...ก็ชีวิต?
 ควันสงครามสิดำอาลาจาก
 พร้อมหลังฉากสีแดงแห่งโลหิต

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "อโห-สงคราม," เพลงมณชนย์. หน้า 68 - 69.

เหลือสีกัลข้าใจเป็นภัยพิ

สงครามปิดฉากลงตรงนี้เอง!¹

1.4 ความสงบสุขในสังคม

จากการศึกษาบทกลอนที่สะท้อนสังคมปัจจุบัน จะเห็นว่า สภาพสังคมมีแต่ปัญหา และความวุ่นวาย อาทิ สภาพน้ำเน่าเสีย สิ่งกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค สภาพอากาศที่เต็มไปด้วยควันจากรถยนต์ และจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของคนในสังคม ปัญหาการข่มขืน ปัญหาการฉ้อโกง ปัญหาความยากจน ปัญหาทุจริต และปัญหาสงคราม ตลอดจนการปฏิบัติตนของคนในสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ แข่งขัน และเอาเปรียบกัน เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่รอดในสังคมได้ เป็นเรื่องที่จินตนา ปิ่นเฉลียว วิตกและห่วงใยมาก เพราะสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนมีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคม เห็นว่า "สังคมปัจจุบันสมควรจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่...การช่วยให้สังคมดีขึ้น ควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป..."² และ "การกระชับจับมือกันระหว่างชาวโลกในวันหน้าเท่านั้น ที่จะบันดาลให้สภาวะแวดล้อมทุกอย่างดีขึ้นดังใจ"³

ในบทกลอน "รุ่งอรุณแห่งหัวใจ" กล่าวว่า ทุกวันนี้คนในสังคมต้องทนทุกข์กับพิษภัยของความชั่ว มีความรู้สึกว่าเหงาเหมือนอยู่ตัวคนเดียว ถ้าหากคนหยุดการกระทำชั่วต่าง ๆ หันมาให้ความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือและให้อภัยต่อกัน จะทำให้คนรู้สึกอบอุ่นใจ ไว้วางใจกัน และสังคมจะเป็นปกติสุข ดังความว่า

1 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ร้องให้เกิด," วลีเลือก. หน้า 129.

2 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คุยกับ จินตนา ปิ่นเฉลียว นักกลอนเจ้าของรางวัล จอห์น เอฟ เคเนดี้," เพลงมนุษย์. หน้า 99 - 100.

3 จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คำนำของผู้เขียน," เล่มเดิม. หน้า 11.

ทุกวันนี้แรงทนายาตร้านัก
 ทนายทุกขัณฑ์เน้นใช้โรคภัยทนาย
 ทนายความชั่วตัวบาปคราบเนรคุณ
 ความอบอุ่นแห่งใจนั้นไม่มี
 ถ้าความรักความหวังดังแสงฉาน
 นานเท่านั้นแสงจะฝาลงมานี้
 หวังแสงแห่งเมตตาและอารี
 พลิกธาตุมีดหมอให้พ้องพรรณ
 และเหนือสิ่งอื่นใด ใจมนุษย์
 ขอบจจุดแสงอุ่นละมุนมัน
 แสงแห่งรักและอภัยเห็นใจกัน
 แสงคุณธรรมจับจืดจางหัวใจ
 อ้าอรุณอุ่นหล้าทิวาจรัส
 สสารพิศพ่องครรลองไสว
 เรารอคอยอรุณแจ้งแหล่งฤทัย
 ซึ่งเกิดได้เมื่อมนุษย์หยุดกรรมแล้ว¹

บทกลอน "บนปีกแห่งรัก" ชี้ให้เห็นว่า แม้สภาพสังคมจะเต็มไปด้วยทุกข์ภัยและความ
 เสื่อมทราม แต่สิ่งเหล่านี้สามารถจะแก้ไขได้ ด้วยการที่ทุกคนให้ความรัก ความช่วยเหลือแก่กัน
 จะช่วยให้สังคมปราศจากความเดือดร้อน ดังความว่า

วางใจเกิด เพื่อนใจ โลกไม่แล้ง
 แม้ทลายแห่งชั่วช้าออกคราคร่ำ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "รุ่งอรุณแห่งหัวใจ," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 30 - 31.

ล้วนคนทุกข์คนท้อคนก่อกรรม
 ความระย้ายังอาจแก้ได้แน่นอน
 รักเท่านั้นกันภัยให้ชาวโลก
 ลบวิโยคระย้ากลับถ่ายถอน
 คือรักในมนุษยชาติประสาทร
 คับไฟร้อนร้อนชีวันอันตรัย...¹

บทกลอน "บานบุรี" เป็นบทกลอนหนึ่งที่ต้องการให้ ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อ
 เพื่อแผ้ว และความดีงามต่าง ๆ เกิดขึ้นในจิตใจของคนทุกคนในสังคม เชื่อว่า จิตใจที่ดีงาม จะ
 ยับยั้งไม่ให้คนกระทำความชั่ว ซึ่งจะส่งผลให้สังคมสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง ดังความว่า

เบิกบานเกิดดอกไม้ในมนุษย์
 เพื่อช่วยหยุดยั้งผิดจิตฉ้อฉล
 หัวใจที่คลี่มานอ่อนหวานปน
 ชีวชีพพันพิษหยาบจากบาปภัย
 ดอกไม้แห่งกรุณา อารี รัก
 จงประจักษ์เจิมกมลพันสาโดย
 ใจที่ห่างไกลพื้นเย็นบานใจ
 จักช่วยให้เบิกบานทั้งบ้านเมือง
 และถ้าหาก "บุรี" บานอย่างหวานชื่น
 โลกก็ร่มรณยาไพร่ฟ้าเฟื่อง
 อาณาจักรจากยุคยุคเข็ญเคือง
 และรุ่งเรืองร่มรัฐด้วยศรัทธา²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บนปีกแห่งรัก," เพลงมนุษย์. หน้า 39.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "บานบุรี," ดอกหญ้าสี่ขมพู. หน้า 13.

บทกลอน "แค่ และด้วยรัก" กล่าวว่า ถ้าคนมีความรักให้แก่กัน ไม่ทำร้าย และให้อภัย
กันแล้ว ชีวิตคนเราและสังคมก็จะอยู่อย่างมีความสุขตลอดไป แต่ถ้าคนในสังคมปราศจากความรัก
มุ่งทำลายล้างกัน จะทำให้ทั้งตนเองและสังคมเดือดร้อนวุ่นวาย และได้กล่าวย้ำว่า ความรักเท่านั้น
ที่จะทำให้สังคมสงบสุขอย่างแท้จริง ดังความว่า

เรามีรัก รักดี อภัย เป็นใยเหนียว
พันเป็นเกลียวก่อกลมดลสุขศรี
ตราบความรัก รักดี หวังเรายังมี
สังคมชีวิตไม่ประลัยลาญ
แต่ถ้าเม้นมนุษย์ชาติที่กาจกล้า
มุ่งมาฆ่ากันก็เห็นเป็นวิบัติการ
เหมือนแหกข้ายสายรักให้หักราน
ซึ่งเหมือนการฆ่าตัวของตัวเอง
นานเท่าใด...ตราบใยรักถักข้ายชีพ
เหนียวจนบีบคั้นปราชัยมข่มเหง
นานเท่านั้น...โลกสุขสันต์สิ้นทวนเกรง
เพราะละเลงด้วยรักไม่ใช่เลือดคน¹

บทกลอน "ทางอยู่รอดแห่งมวลมนุษย์" ได้กล่าวว่า ความอยู่รอดและความมั่นคงของสังคม
ไม่ได้อยู่ที่วิชาความรู้ และอาวุธที่ทันสมัย แต่อยู่ที่จิตใจของทุกคน ที่ปราศจากความชั่ว มีความรัก
ความเข้าใจ ให้อภัยกัน และมุ่งจะร่วมมือกันกระทำในสิ่งที่ดีงาม ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แค่ และด้วยรัก," เพลงมนุษย์. หน้า 41.

ทางอยู่รอดของมนุษย์ที่สุดกล้า
 มิใช่อาวุธจนกาจเกินคาดถึง
 มิใช่วิทยายุทธสุดลึกซึ้ง
 มิใช่เครื่องความคิดพิชิตดาว
 แต่อยู่ที่ดวงหทัยใสบริสุทธิ์
 เยือกเย็นดั่งน้ำค้างกลางห้วงหา
 ใสสะอาดปราศเล่ห์เสเพลพราว
 ไร้คราบความชั่วเข็ญเคยเป็นมา
 ดวงใจอันมั่นสร้างทางสันติ
 ด้วยทิริ รัก อภัย ไร้คณา
 ร่วมมือกันสรรสร้างทางศรัทธา
 รับรู้ค่าความเข้าใจให้แก่กัน
 ใ้อหวนหวังวันดีของชีวิต
 ซึ่ง โสภิตพรรณรายคนคล้ายฝัน
 วันซึ่งมือกระชับย่ำสายสัมพันธ์
 เสถียรภาพคงมั่นนิรันดร์¹

ในบทกลอน "ปรารภนาสามประการ" ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าทุกคนต้องการมีชีวิตและสังคมที่
 สงบสุขแล้ว ทุกคนจะต้องช่วยกันกำจัดสิ่งไม่ดีงามในสังคมให้หมดสิ้นไป ดังความว่า

เราหวังให้อธรรมล่มสังคมสะอาด
 หวังชีวิตร่มทุกคนคลลสุขสันต์

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ทางอยู่รอดแห่งมวลมนุษย์," เพลงมนุษย์. หน้า 72 - 73.

ปรารถนาจะได้ตั้งใจพลัน
ด้วยสิ่งบันดาลคือ มือทำงาน !¹

กล่าวได้ว่า ความสงบสุขของสังคมจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อคนทุกคนในสังคมช่วยกันจัดความชั่วร้ายและปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้หมดสิ้นไป ให้ความรัก ความเข้าใจ ความช่วยเหลือ และให้อภัยกัน สิ่งเหล่านั้นนอกจากจะทำให้สังคมเป็นปกติสุขแล้ว ยังทำให้สังคมมั่นคง และเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

2. ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต

ทัศนะที่เกี่ยวกับชีวิตของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ปรากฏอยู่ 2 ลักษณะ คือทัศนะเรื่องความรัก และทัศนะเรื่องการทำงาน

2.1 เรื่องความรัก

จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้แสดงทัศนะเรื่องความรักของ ชาย-หญิง แบบหญิงรุ่นเก่าทั่วไป เห็นว่า ความรักเป็นเรื่องของความสุขถ้าความรักนั้นสมหวัง และเป็นความทุกข์ ถ้าความรักนั้นผิดหวัง ทัศนะเรื่องความรักที่ปรากฏในบทกลอนทั้งหมดจึงเป็นเรื่องของความหวัง และการวางแผนของคนที่รักกัน กล่าวคือเมื่อห่างไกลกันแล้วอีกคนจะเปลี่ยนใจไปรักคนอื่น เกิดความผิดหวัง ความเศร้าโศก เมื่อรู้ว่าคนรักไปมีรักใหม่

ในบทกลอน "ลา" กล่าวถึงคนที่รักกัน เมื่อจากไกลกัน ก็โศกเศร้า อาลัยอาวรณ์ และเฝ้ารอคอยคนรักกลับคืนด้วยกลัวว่า เมื่อจากไปแล้ว เขาจะเปลี่ยนใจไปเป็นอื่น ดังความในบทกลอนว่า

ฉันก้มหน้าก้าวห่างจากทางนั้น
หัวใจสั่นริกไหวเจ็บในจิต
เธอไปแล้วคงเลื่อนเพื่อนชีวิต
แล้วความคิดถึงนั้นก็บั่นใจ

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ปรารถนาสามประการ" ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 117.

"เราจะคิดเหมือนใจเราไหมนี้?
 จะต้องคอยอย่างนั้นนับปีไหม?"
 ฟ้าเพื่อถามความน้ออย่างมีนัย
 เสียงหทัยส่งว่า จงรอ...
 ไอรสทุกข์ทรมาณการคอยเอ๋ย
 คนไม่เคยไหนจะซึ่งถึงมันทนเอ
 เปลี่ยวและเหงา เศร้า เบินจนเกินพอ
 หัวใจพ้อเพรียกรับเธอกลับมา¹

บทกลอน "สายรุ้งสลาย" ซึ่งให้เห็นว่า ความรักก็เหมือนกับหลุมไฟ หากคนรักไปมีรักใหม่
 ย่อมทำให้ผู้ผิดหวัง โศกเศร้า ทรมาณใจ ดังความในบทกลอนว่า

สงสารเอ๋ย ไอ้กมลเจ้าคนเขลา
 ที่มัวเมาเมื่อจิตพิศมัย
 เลื่อนนิยามความรักเปรียบปลักไฟ
 หวังรุ่งในอกนั้นนิรันดร์
 แล้วก็ถึงวันสลายแห่งสายรุ้ง
 ฟ้าที่รุ่งเริ่มเลื่อนไม่เหมือนก่อน
 ฟ้าหทัยแทบจะดับกับอาวรณ์
 ความร้าวรอนเหลือจะปานว่าปานใด²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ลา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 117.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "สายรุ้งสลาย," เล่มเดิม. หน้า 109.

บทกลอน "โลกสีม่วงบนดวงใจ" เป็นอีกบทกลอนหนึ่งที่กล่าวถึงความผิดหวัง ไสกเศร้า เสียใจ เมื่อคนรักเปลี่ยนใจไปเป็นอื่น ดังความในบทกลอนว่า

แล้วพลันโลกสีชมพูต่างเห็น
เมื่อรักเมินจากมลคนหมองหมาง
ใจหม่นคลี่สีเศร้าเข้าอาทกลาง
ความกระด้างเย็นชามาซุกทรวง
พอแดดเศร้าเน้าฟ้าเพลาค่ำ
ขอบฟ้าคล้ำเคลือบเงาม่วงเนาสรวง
ตะแบกคลี่สีสิ่งใจทั้งดวง
แบกโลกม่วงเศร้าหม่นไว้บนใจ...¹

2.2 เรื่องการทำงาน

จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการทำงานไว้ 2 ประการ ประการแรกเป็นทัศนะเกี่ยวกับการทำงานของคนไทย ประการที่สองเป็นทัศนะที่มีต่องาน เสนอให้ทุกคนขยันทำงาน ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก และเห็นว่าการทำงานเป็นสิ่งดี ควรยกย่อง การเกียจคร้านเป็นเรื่องน่าละอาย

ทัศนะเกี่ยวกับการทำงานของคนไทย จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอไว้ในบทกลอนตรุษจีน ว่า คนไทยรักความสนุกสนาน ไม่ขยันทำงานหาเงิน จึงยากจน แต่คนจีนที่เข้ามาอาศัยค้าขาย ในประเทศไทยกลับร่ำรวย ทั้งนี้เพราะคนจีนขยันทำงานหาเงิน หนักเอาเบาสู้ ดังความว่า

จากจับกังนั่งห้างอย่างเจ้าสัว
มาแต่ตัวเพื่อเป็นเช่นเศรษฐี

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คลกสีม่วงบนดวงใจ," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 61.

คนไทยเล่าเจ้าของถิ่นทองนี้
 ไม่มีที่จะอยู่อดสู่นัก
 นั่งมองคูหมวกเปิดโหว้เจ้า
 นึกถึงเขาผู้รวยด้วยงานหนัก
 ยามที่ค้นหาเงินเพลินลืมพัก
 เรามักรักความสบายน่าอายจัง
 เอ๋ย "ชินเชียอู๋ ชินฮั่วดใช้"
 ด้วยหัวใจตั้งคำถามความผิดหวัง
 ขณะที่เกิดเศรษฐกิจจากจับกัง
 เรามั่งคั่งแล้วขัดสนเพราะผลใด?¹

ส่วนทักษะที่มีต่องานนั้น จินตนา ปิ่นเฉลียว เห็นว่าการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อชีวิต
 ของทุกคน ได้เสนอให้ทุกคนรักการทำงาน และควรภูมิใจที่ได้ทำงาน เช่น ในบทกลอน "กอล์ฟชีวิต"
 ได้แสดงทักษะว่า การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จตามที่ต้องการนั้น ผู้ทำงานจะต้องใส่ใจ และทุ่มเท
 กำลังความสามารถให้กับงานนั้นอย่างจริงจัง โดยกล่าวเปรียบเทียบการเล่นกอล์ฟกับชีวิตของคนว่า
 การแข่งขันกอล์ฟ ต้องมานะฝึกฝนจึงจะได้ชัยชนะ เช่นเดียวกับชีวิตของคน ต้องพยายามฝึกฝนตนเอง
 ให้มีความอดทน ตั้งใจจริงและไม่ย่อท้อต่อการทำงาน งานนั้นจึงจะสำเร็จได้ด้วยดี ดังความในบทกลอน
 ว่า

นักกอล์ฟก็เป็นงั้นทั้งนั้นแหละ
 แพ้ชนะกันง่ายถ้าขวยขวาน
 ลองนึกไปไม่ผิดชีวิตคน
 ใจของตนเปรียบได้กับไม้ตี

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ครูชจิ้น," ขมพูและกลอนใหม่. หน้า 21.

เหยียงค้ายแบนแสนคล่องสมองคิด
 เล็งถูกทิศแล้ว ใครไฟไม่ผิดที่
 อาจทำไฮลอินวันได้ทันที
 เหมือนขีวี่ลัวร์จุดต้องการ
 ถ้าวางพร่องสมองห้อยก็บ้อทำ
 ใจเร็วอาจพลาดพาร้นำสงสาร
 ชีวิตเราก็อ่ต่อการทำงาน
 ก็ไม่ผ่านหลักชัยได้ดังปอง
 กอล์ฟพีบีโปรฝึกสอนผู้อย่อนหัด
 จนลั่นทักถึงขั้นชั้นเชิงคล่อง
 กอล์ฟพีบีดีกีว่่าน่าทดลอง
 เราเป็นโปรฝึกสมองตัวของเรา¹

บทกลอน "แก่" กล่าวว่า การทำงานหนัก แม้จะทำให้หน้าตาแก่กร้านเกินวัย ก็ไม่ใช่สิ่งที่
 น่าอับอาย แต่ควรจะภูมิใจในผลงานและเงินตอบแทนที่ได้จากการทุ่มเทในการทำงานนั้น ทั้งนี้
 จินตนา ปิ่นเฉลียว ต้องการเสนอความคิดสำคัญว่า การทำงานเป็นสิ่งที่ควรยกย่อง และน่าภูมิใจที่
 ได้ทำงาน ดังความในบทกลอนว่า

แต่ละบาทได้มาคุ้มค่าเหนื่อย
 ลบความเมื่อยล้าสรรพกลับหาเหตุหัก
 ถึงกร้านแก่แต่ใจไม่หยุดพัก
 ทำงานหนักเพื่อยาม "ความภูมิใจ"

¹ จินตนา ปิ่นเฉลียว. "กอล์ฟพีบีดี," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 53.

ล่องกระจกเห็นเงาไม้เศร้าแล้ว
 หน้าผ่องแผ้วหรือจะปานหน้ากร้านได้
 ถ้ำรอยเกิดจากงานการเกรียงไกร
 หน้ากร้านแก่แค่ไหน เกอะ-ไม่อาย!¹

นอกจาก จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความรัก และการทำงานแล้ว
 ยังได้เสนอความคิดเพื่อให้คนตระหนักในค่าของความเป็นคนอีกด้วย ในบทกลอน "แต่คน" ต้องการให้
 คนเชื่อมั่นและนับถือตนเอง เลิกนับถือบูชาญาติพี่ เทพยดา โดยชี้ให้เห็นว่า ความเจริญต่าง ๆ ที่
 เกิดขึ้นในสังคม ล้วนเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของชนทั้งสิ้น ไม่ใช่เกิดจากอิทธิฤทธิ์ของญาติพี่
 หรือเทพยดา ดังความในบทกลอนว่า

ทำไมนะจึงเชื่อสิ่งเหนือมนุษย์
 ชึ่งแสนสุดเวทนาจนน่าขัน
 เคยเจ้าที่ผีसानางไม้ครัน
 ก็เชื่อมั่นว่าดีเหนือชีวิต
 เจ้าที่แรงแกร่งไกรต้องไหว้ก่อน
 ไปขอพรเจ้าพ่อ ไม่ท้อจิต
 บนเทวามาตินกินอำมิส
 เหมือนไม่คิดถึงตัวชั่วกระไร
 ไม่รู้หรือว่าคนบนโลกหล้า
 ครองพลาเลิศแข็งแกร่งเพียงไหน
 เทวามั่วสุขสรวงไม่หวั่นใคร
 ผีก็ไปทางชั่วตัวน่าชิง

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แก่," วลีเลือก. หน้า 96.

คนต่างหากสร้างเมืองเป็รื่องปรากฏ
 จนนลือศัทั่วหล้าว่าแข็งขลัง
 ทั้งวิชาปราสาทราชวัง
 ใครกันรังสฤษฏ์ เสพ เทพหรือคน?
 สังคมแกร่งเกรียงไกรก็ใครสร้าง
 ความเจริญทุกอย่างทางทุกหน
 และเหนือสิ่งอื่นใดในสากล
 เป็นตัวตนขึ้นได้ใครสร้างมา

มิตร-

อย่าเชื่อเลยอิทธิฤทธิ์เทพผีป่า
 สิ่งที่ควรนับถือหรือบูชา
 ก็คือค่าของคนทุกคนเอง¹

3. ทัศนะเกี่ยวกับสตรี

จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับสตรี ในเรื่องการแต่งกาย และการปฏิบัติตน เพื่อให้สตรีไทยตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีของตนเอง

ในบทกลอน "ถึงใครก็ได้" กล่าวถึงการแต่งกายของสตรีไทยว่า ควรแต่งกายให้สุภาพ เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยที่นิยมกัน การแต่งกายเลียนแบบตะวันตก คือการนุ่งกระโปรงสั้น เนื้อผ้า สวมเสื้อคอเว้า เผยหน้าอก เป็นสิ่งไม่สมควร น่าละอาย และอาจเป็นชนวนให้สตรีถูกข่มขืนได้อีกด้วย

จินตนา ปิ่นเฉลียว ชี้ให้เห็นว่า สตรีกลัวถูกข่มขืน แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีสตรีบางคนที่แต่งตัว ไม่สุภาพค่อนข้างไปทางเปิดเผยเนื้อตัว และได้ตกเป็นเหยื่อของพวกนี้มาก ทั้งนี้เพื่อต้องการให้สตรีอยู่ใน กรอบของสังคมไทยที่สตรีต้องมีกิริยามารยาทและการแต่งกายเรียบร้อย ดังความว่า

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แก่ "คน", " ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 126 - 127.

กระโปรงสั้นเหนือเข่าที่เจ้าสวม
 ถึงหลวมหลวมก็ยังชวนคลั่ง هوا
 นั่งไขว่ห้างอย่างเต๊ะ โอ๊ย! ตะดา
 เล่นเอาขำน้ำลายหกอกจะพัง
 คนแก่เห็นใจยังเดินชนาคนี้
 ชายชาตรีจะแค่ไหนไม่คิดมั่ง
 สมัยก่อนผ่อนผ้ามาบิคบัง
 เดี่ยวนี้คลังหรั่งจากกล้าเผยกาย
 นึกถึงคราวข้าพุ่มเพียวกรุ่มกรุ่ม
 สาวมันทิ่มตาค่าว่าเสียหาย
 "เซอะ! ขาอ่อนแม่อีกไม่ได้เจียดกราย"
 เดี่ยวนี้ชายชมขาอ่อนหล่อนง่ายจัง
 กระโปรงมีนี้ไม่มีใครโกสับค
 สหรัฐเป็นใจไทยเป็นฝั่ง
 เลื้อยว่าหน้าขาถลอกอกไม่บัง
 หน้อยคงคลั่งก้าวหน้าแก้ผ้าเดิน
 เผยเนื้อตัวเกินไปใครจะชอบ
 แหกกระบอบใครกันจะสรรเสริญ
 ข้าท้วงหน้อย หนอย-แหวกว่าแก้เกิน
 เพราะเผอิญคันปากจึงอยากปราบ
 ว่า "สาวเอ๋ยใช้สมองตรองมั่งซี
 เรื่องคดียาเราที่เจ้าขาม
 มันเกิดจากชนวนไท่เจดไพลาม
 ผู้ร้ายกามเกิดได้เพราะใครพา?"
 สตรีไทยเป็นดอกไม้งามของชาติ

เดี๋ยวนี้เป็นดอกไม้กระดาหะมังหา
เมื่อความอายหายหมดตราคา
เมื่อนั้นคำหญิงไทยเหมือนไม่มี!¹

ในบทกลอน "แต่งหน้า" จินตนา ปิ่นเฉลียว ต้องการให้สตรีมุ่งสนใจกับการปฏิบัติตนดีงาม เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง มากกว่าที่จะให้สตรีสนใจและเสียเวลากับการแต่งตัว เสริมสวยมาก จนเกินไป ทั้งนี้ได้เสนอความคิดสำคัญว่า ความงามและคุณค่าที่แท้จริงของสตรีนั้นอยู่ที่ขยันทำงาน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีจิตใจเมตตาอารี และละอายต่อความชั่ว ดังใจความว่า

ยุพเยาว์
เพราะอยากเพราพริ้งเล่ห์เสน่ห์หา
จึงผดุงปรุงแปลงแต่งกายา
แต้มแต่งหน้าเหมือนวาดวิลาสครัน
แต่รู้ไหมว่าสร้างแต่งอย่างนี้
เสียเวลาหลายนาที่จึงเจิดจัน
หญิงอื่นแต่งหน้าได้ในเร็วพลัน
ผลอนันต์สมคำเป็นนารี
เปลือกตาเขียวเขียวคล้ำดูคาลึก
เพราะนอนดึกงานหนักล่อลักขี
ยางอายแต้มแก้มดูชมพูพี
ริมปากสีสดน้าด้วยคาคม
ความอ่อนโยนวาดขนงก่งแสนสวย
ไมตรีช่วยผัดแต่งแป้งประสม

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "ถึงใครก็ได้," ดอกหญ้าชุดที่ 1. หน้า 40 - 41.

รองพื้นหน้าด้วยนามความนิยม
 เมตตาพรหมดวงตาให้ล่าวลย์
 เขาแต่งหน้าอย่างนี้ดีไหมนุช
 ง่ายที่สุดข้าเพริศพริ้งเจิดจัน
 เครื่องสำอางอย่างนี้มีมากครัน
 สนใจปล้นสบถถามหา "ความดี"...¹

บทกลอน "เลื้อ" เป็นอีกบทกลอนหนึ่งที่ จินตนา ปิ่นเฉลียวต้องการย้ำว่า สตรีที่งามอย่าง
 แท้จริงนั้นจะต้องเป็นสตรีที่ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต ทำงานและได้สมรสอย่างถูกต้องตามประเพณี
 ไทย ดังใจความว่า

สำหรับเลื้อแต่งงานสคราญนั้น
 ก็ส่อสัญลักษณ์ไว้ใช้สมอง
 เชื่อว่าคนทั่วไปคงไตร่ตรอง
 ว่าเลื้อสองชุดนี้มีค่านัก
 เลื้อครุยนั้ทามาหากันได้
 ซึ่งมหาวิทยาลัยให้สิทธิ์ศักดิ์
 เลื้อแต่งงานบ่งจิตพิชิตรัก
 และเริ่มหลักวิทยาลัยในชีวิต
 จึงเลื้อสองชุดนี้มีค่ายิ่ง
 ให้ทุกหญิงสาวเฝ้างามไพจิตร
 งามเกินแม่แพรวไหมในทุกทิศ
 อาจนิมิตโฉมทราวมให้งามจริง²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "แต่งหน้า," ชมพูและกลอนใหม่. หน้า 166 - 167.

²จินตนา ปิ่นเฉลียว. "เลื้อ," วลีเลือก. หน้า 105.

กล่าวได้ว่า ทศนะเกี่ยวกับสตรีของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ยังเป็นทศนะของสตรีรุ่นเก่าที่เห็นว่า สตรีที่ดี และมีคุณค่า จะต้องเป็นคนรักนวลสงวนตัว ไม่ปฏิบัติตนขัดแย้งกับระเบียบประเพณีของสังคมไทย นอกจากนี้ในบทกลอน "ดาหลา" ซึ่งเป็นบทกลอนที่เขียนขึ้นหลังบทกลอนอื่น ๆ ได้เสนอภาพลักษณ์ของสตรีแตกต่างจากบทกลอนเดิม กล่าวคือ ชี้นำให้สตรีเป็นตัวของตัวเอง อดทน ไม่ย่อท้อต่อความทุกข์ยาก มีความคิดและจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็ง ทัดเทียมกับชาย ไม่ต้องการสตรีที่มีรูปลักษณ์สวยงาม นุ่มนวล แต่อ่อนแอ ไม่เป็นตัวของตัวเอง ดังใจความว่า

กลีบเกลตาแกร่งแดงเจิดระเหิดระหง
 แม้นรูปทรงเรียบวิไลยังไผหา
 ใครตั้งชื่อหรือจึงแปลกแพกพกา
 ดอกดาหลาแลล้วนก็ชวนปอง
 ก้านแกร่งตรงทรงสลักไม่หักเปราะ
 ความเหมาะสมรับกับกลีบก่อ
 ไม่เจาลมบ่มแสงแมลงลอง
 ทุกครั้งมองหมายเด็ดก็เข็ดมัน
 เพราะเหมือนหญิงหึงทนงด้วยทรงค่า
 ผู้หาผู้ทำลายโลกเศร้าโศกสรรพ
 แกร่งความคิด จิต กาย หมายประจักษ์
 ไม่แพ้แพ้ ทุบที่ท้อ ทรนง
 ก้านเหยียดตรงคงคล้ายกายยืนหยัด
 กลีบแกร่งจัดเหมือนใจไม่ไหลหลง
 ไม่เจาง่ายหมายสู้เพื่ออยู่ยง
 ชายโศกคงคร้ามเข็ดเล็กเค็ดค่อม
 แพกกุหลาบมลุลีลิ้น
 ไข่มขี้เช่นพิกลกรุ่นกลิ่นหอม

เกินเปรียบกรรณการแก้วแก้วพยอม
 คาทลาร้อมเป็นตัวของตัวเอง
 พานิกถึงสตรีไทยสมัยนี้
 หอกลันทาสระทมชายข่มเหง
 เล่นที่นั่นก็รักใครจักเกรง
 ยุคกาลเร่หญิงเราก้าวเทียมชาย
 แม้คาทลาใช้สุมาลัยที่หวานหอม
 โดยทางอ้อม-กลับแกร่งแจ้งความหมาย
 หญิงใดเปราะ อ่อนแอ แพ้ง่ายตาย
 ไม่นึกอวยกลับคาทลาหรือว่าไร¹

อย่างไรก็ตาม แม้ภาพลักษณ์ของสตรีที่ปรากฏในบทกลอนแต่ละชิ้นจะแตกต่างกันไปบ้าง
 สรุปได้ว่า คุณค่าของสตรีในทัศนะของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ไม่ได้อยู่ที่รูปลักษณ์ภายนอก แต่อยู่ที่
 การปฏิบัติตนตามระเบียบประเพณีไทย ท างาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และพึ่งตนเองได้

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว. "คาทลา," ดอกหญ้าสีชมพู. หน้า 28 - 29.

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์บททร้อยกรองของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ดำเนินตามจุดมุ่งหมายและวิธีการที่กำหนดไว้ตามลำดับ สรุปผลในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

จินตนา ปิ่นเฉลียว ใช้กลอนแปดและกลอนเพลงยาวในการแต่งบททร้อยกรอง โดยทั่วไปใช้คำในวรรค 7 - 9 คำ และเฉพาะในวรรคสลับบางบทใช้คำ 1 คำ, 2 คำ, 3 คำ, 4 คำ การส่งสัมผัส ทั้งสัมผัสในและสัมผัสนอกเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของกลอนแปด เสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค จะใช้เสียงวรรณยุกต์เอก โท ตรี และจัตวาในวรรคสลับ ใช้เสียงวรรณยุกต์จัตวา เอก และโทในวรรครับ ใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญและตรีในวรรครองและวรรคส่ง

ด้านการใช้คำได้เลือกเสียงของคำ และใช้คำได้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทกลอน เสียงของคำที่เลือกใช้เพื่อให้บทกลอนไพเราะ ได้แก่ การหลกคำ การใช้คำตัด การใช้คำอุทาน การใช้คำเลียนเสียง การเล่นเสียงวรรณยุกต์ การใช้คำซ้อน และการซ้ำคำ ส่วนการเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหาของบทกลอน ได้ใช้คำในวงการกีฬาอีสปอร์ต และวงการการศึกษา ใช้คำภาษาปากในบทสนทนา และใช้คำคำหยาบเพื่อต่อว่าเสียคนสับสนและสังคม

โวหารที่เลือกใช้ในบทกลอนเพื่อสร้างอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดให้แก่ผู้อ่านมีหลายชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิพจน์ กล่าวกับ กล่าวเพื่อความ กล่าวเกินความจริง บุคลาธิษฐาน สัตบุคลลักษณ์ นามนัย และสมพจน์นัย

ส่วนทัศนะที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอไว้มีทัศนะเกี่ยวกับสังคม ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต และทัศนะเกี่ยวกับสตรี

ทัศนะเกี่ยวกับสังคม ได้กล่าวถึงสภาพการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันว่า แตกต่างจากสังคมแต่ก่อน เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน ปัญหาการจราจร สงครามที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ว่าทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขเพื่อให้สังคมสงบสุข ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ทัศนะเกี่ยวกับความรักที่ไม่สมหวังของหนุ่มสาว และทัศนะในการทำงาน ให้ทุกคนขยัน ตลอดจนให้ทุกคนเชื่อมั่นความสามารถของตนเอง ทัศนะเกี่ยวกับสตรี ให้สตรีรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับค่าของความเป็นสตรีที่ดี

อภิปรายผล

รูปแบบร้อยกรองที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว เลือกใช้เกือบทั้งหมดเป็นกลอนแปด มีเพียงชิ้นเดียวที่ใช้กลอนเพลงยาว ซึ่งได้ดัดแปลงจากรูปแบบเดิมที่มีอยู่

จำนวนคำในวรรคจะใช้ 7 - 9 คำ แต่นิยม 8 คำ เป็นส่วนมาก เวลาอ่านกลอนจะได้จังหวะ 3-2-3 เสมอ จนทำให้มีการฉีกคำเพื่อให้ลงกับจังหวะกลอน นอกจากนี้ยังใช้คำ 1 คำ 2 คำ 3 คำ และ 4 คำ เฉพาะในวรรคสลับอีกด้วย เพื่อเน้นย้ำคำหรือข้อความในวรรคดังกล่าวให้น่าสนใจ ส่วนเสียงท้ายของคำในแต่ละวรรค จะใช้เสียงวรรณยุกต์ที่นักกลอนนิยมและถือว่าไพเราะ

การใช้ถ้อยคำมักจะใช้ถ้อยคำง่าย มีทุกระดับภาษา สื่อความได้ชัดเจน คำที่ถือว่าสูงเช่น พักตร์ นิทรา ก็ใช้ได้อย่างเหมาะสม ศัพท์ธรรมคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จะใช้ในบทสนทนา ทำให้บทกลอนน่าสนใจ สร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ตลอดจนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของบทกลอนได้ง่ายขึ้น ส่วนคำคำหยาบ ส่วนใหญ่จะใช้ถ้อยคำรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความเป็นไปของสังคม หนึ่งคำที่นิยมใช้ในบทกลอน ได้แก่ การใช้คำซ้อนและการซ้ำคำ ซึ่งช่วยย้ำความหมายของคำให้หนักแน่นขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกตามไปด้วย

ด้านโวหารที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว เลือกใช้นั้นก็สามารถสร้างความรู้สึก และจินตนาการให้แก่ผู้อ่านได้อย่างแจ่มชัด โวหารที่ใช้มากในบทกลอนได้แก่ โวหารอุปมา กับโวหารอุปจลา โวหารอุปมาจะใช้เมื่อต้องการอธิบายสิ่งใดก็จะเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหรือเห็นภาพสิ่งที่กล่าวนั้นได้ชัดเจนขึ้น หากต้องการย้ำความให้หนักแน่นยิ่งขึ้น และเพื่อกระตุ้นเร้าความรู้สึกของผู้อ่านให้คิด และติดตามในเรื่องที่กำลังกล่าวอยู่ ก็จะใช้โวหารอุปจลา ช่วยให้การเสนอแนวคิดของผู้เขียนประสพสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

นอกจากโวหารทั้งหมดที่กล่าวในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยพบว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว ยังใช้โวหารความขัดแย้ง (Contrast) และโวหารความขัดแย้งคู่ขนาน (Paradox) ในบทร้อยกรองอีกด้วย แต่ไม่เด่นและมากพอที่จะมากล่าวในงานวิจัย

ส่วนทัศนะต่าง ๆ ในบทกลอน ได้แก่ ทัศนะเกี่ยวกับสังคม ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต และทัศนะเกี่ยวกับสตรี ปรากฏว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว เสนอทัศนะเกี่ยวกับสังคมไว้มากกว่าทัศนะด้านอื่น ๆ

และได้กล่าวไว้อย่างเด่นชัดว่า หากคนในสังคมให้ความรัก ความจริงใจแก่กัน และร่วมมือกัน
แก้ปัญหาต่าง ๆ แล้ว ความสงบสุขในสังคมก็จะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า ทศนะบางประการที่ จินตนา ปิ่นเฉลียว เสนอไว้นั้น มีลักษณะ
ขัดแย้งกันเอง กล่าวคือ จินตนา ปิ่นเฉลียว ต้องการให้คนคำนึงถึงคุณค่าทางด้านจิตใจมากกว่า
วัตถุหรือเงิน ไม่ควรให้ความสำคัญแก่วัตถุหรือเงินมากกว่าความสำคัญของความเป็นคน ทว่าเนื้อหา
ที่ปรากฏในงานประพันธ์บางครั้งก็ยังสะท้อนให้เห็นว่า "วัตถุ" หรือ "เงิน" ก็มีผลช่วยให้ชีวิต
ความเป็นอยู่ของคนในสังคมปัจจุบันสะดวกสบาย มีความสุขมากขึ้น หรือทศนะที่กล่าวถึงสตรีขายตัว
บางครั้ง จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ตำหนิการกระทำของสตรีพวกนี้ว่าน่าอับอาย เห็นเงินมีคุณค่า
มากกว่าความเป็นคน แต่ในขณะเดียวกันก็ปรากฏทศนะที่เห็นอกเห็นใจสตรีพวกนี้ด้วย เช่น
ในบทกลอน "ซึ่งมีและเกิดแต่ความจน" เป็นต้น ทศนะของจินตนา ปิ่นเฉลียว ที่เปลี่ยนไป
ดังกล่าวนี้ น่าจะเกิดจากประสบการณ์และมุมมองในเรื่องชีวิตของเธอได้เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า บทกลอนส่วนใหญ่ของจินตนา ปิ่นเฉลียว มุ่งเสนอการสะท้อน
ภาพของสังคมมากกว่าจะเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง น่าเสียดายส่วนใหญ่
จะปรากฏลักษณะการเสียศีล ประชดประชันมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ภาพสะท้อนต่าง ๆ ที่จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้เสนอไว้นั้น หากผู้อ่านนำไป
คิดใคร่ครวญแล้ว ก็คงจะได้แง่คิดในการผดุงสังคมให้ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองของ จินตนา ปิ่นเฉลียว พบว่า ปัญหาสังคมเป็น
ประเด็นที่น่าสนใจมาก น่าจะมีการวิจัยเรื่องปัญหาสังคมหรือสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม
ร้อยกรอง ของนักกลอนร่วมสมัยกับจินตนา ปิ่นเฉลียว ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบสืลากลอน
และท่วงทำนองการเขียนของนักกลอนอื่น ๆ กับจินตนา ปิ่นเฉลียวด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมล การกุศล. ทักษะและความรู้ทางภาษา (เอกสารคำสอนวิชาไทย 101 ทักษะและความรู้ทางภาษา). ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

กาญจนา คพันธ์. สำนวนไทยเล่ม 1. เจริญรัตน์การพิมพ์, 2522.

กัญัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. โรงพิมพ์จรัสสินทางค์, 2515.

กุหลาบ มลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.

ครูสุภา. คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทย. โรงพิมพ์ครูสุภาลาดพร้าว, 2518.

จินตนา ปิ่นเฉลียว. ชมพูและกลอนใหม่. ผดุงวิทย์, 2521.

_____. ดอกหญ้าชุดที่ 1. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

_____. ดอกหญ้าสี่หมื่น. มงคลการพิมพ์, 2518.

_____. นิราศพระอาราม. พลพันธ์การพิมพ์, 2526.

_____. เพลงมนุษย์. พลพันธ์การพิมพ์, 2523.

_____. วลีเลือก. สุนทรกิจการพิมพ์, 2518.

_____. ศรีจุฬาลักษณ์. พลพันธ์การพิมพ์, 2524.

สถาปนาอนุสรณ์นางบุญมานพหาญชัย (สาย บุญมานพ). ณ เมรุวัดศรีเทพ วันพุธ 9 มิถุนายน

พ.ศ.2525. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

ถนอม อานามวัฒน์. ประวัติศาสตร์เหตุการณ์ปัจจุบันของเอเซีย. กรุงสยามการพิมพ์, 2517.

ทองสุก เกตุโรจน์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงจาก A Glossary of Literary Terms by M.H. Abrams. ม.ป.ท., 2529.

ธรรมากิมณี (ถึก จิตรกถึก), หลวง. ประชุมลัทธิประมวลตำรากลอนกานต์โคลงฉันท์. โรงพิมพ์สำนักนายกรัชมณตรี, 2524.

นวลัย สุวรรณธาดา. ดอกไม้ใกล้หมอน รวมบทกลอนของนวลัย (ฤกษ์ชนะ) สุวรรณธาดา. โรงพิมพ์มิตรสยาม 2531.

นฤมล กาญจนทัต และอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์. ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์. แปลจาก An

Essay on Criticism by Graham Hough. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. ดั่งนั้นฉันจึงเขียน. สำนักพิมพ์ ก. ไม้, ม.ป.ป.

บรรจบ พันธุเมธา. ลักษณะภาษาไทย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2514.

ประจักษ์ ประภาพิตยากร. ร้อยกรอง. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2525.

ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1. โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521.

ประยอม ของทอง และวินัย ภู่งวงษ์. ภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.

ปรีชา ข้างขวัญญิน. ศิลปะการเขียน. เทพประทานพร, 2525.

เพ็ญแข วัจนสุนทร. วิวัฒนาการร้อยกรองของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เอกสารประกอบการ
คำบรรยายหัวข้อร้อยกรอง วิชาการวรรณกรรมไทยปัจจุบัน (ไทย 422). ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.

มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. โรงพิมพ์สำนักพิมพ์สุภา, 2520.

ลัดดา ปานทัย. วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

วรรณกรรมสุนทรภู่. อนสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพูน บุญศิริ ฌ เมรุวัดธาตุทอง
วันจันทร์ที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2516 แสงทองการพิมพ์, 2516.

วลีรัตน์ สิงหรา. เรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของ จินตวีร์ วิวัณน์. ปริชญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

วันเนา ยูเด็น. การศึกษาเรื่องกลอน. อักษรเจริญทัศน์, 2532.

วิพุธ ไสวงศ์. หนังสือเรียนภาษาไทยรายวิชา ท.021 การอ่านและการพิจารณาวรรณกรรม.
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2531.

วิภา กงกะนันทน์. "ไวยากรณ์ : ศิลปะของการใช้ภาษา," วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ; เมษายน - มิถุนายน 2521.

สมพร มั่นตะสุตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิธีพัฒนา, 2525.

สิทธิธา พินิจกุล. วรรณคดีฝรั่งเศสร่วมสมัย 2 และการวิจารณ์วรรณคดี. กิ่งจันทร์การพิมพ์,
2528.

สุนทรภู่. พระอภัยมณี. โรงพิมพ์คุรุสภา, 2493.

เสถียร จันทิมาธร. "วิวัฒนาการของร้อยกรองสมัยใหม่," ใน วิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย.
ชุมนุมวรรณศิลป์, ม.ค. 2517.

อนุนานราชธน, พระยา. นิรุกติศาสตร์. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522.

อนสรณ์วินัย ภักดีชายแดน จินตนา (ปิ่นเฉลียว) ภักดีชายแดน 15 ธันวาคม 2531.

โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2531.

อู่แก้ว ประกอบไวทยกิจ บีเวอร์. มนุษย์ - ระบบนิเวศและสภาพนิเวศ ในประเทศไทย.

โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2531.

การวิเคราะห์ทรัพยากรของ จันทนา ปิ่นเจลิยา

บทคัดย่อ

ของ

ไพฑูรย์ สิ่งห่ม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กันยายน 2534

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์ทรัพยากรของ จินตนา ปิ่นเฉลียว ในด้านรูปแบบ ท่วงทำนองเขียน และทัศนะเกี่ยวกับสังคม ชีวิตและสตรี โดยเสนอผลการวิจัยแบบ พรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว แต่งคำประพันธ์ คำเนินตามรูปแบบ จันท์ลักษณะของกวีโบราณ ด้านท่วงทำนองเขียน จินตนา ปิ่นเฉลียว สามารถเลือกสรรถ้อยคำ และโวหารชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการบรรยาย พรรณา และเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและ เกิดความรู้สึกคล้อยตามได้อย่างดียิ่ง ส่วนทัศนะเกี่ยวกับสังคมพบว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว สนใจและ เอาใจใส่ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นอย่างมาก และเสนอแนะว่าถ้าทุกคนให้ความรักและความช่วยเหลือแก่กันแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะหมดไป สังคมจะสงบสุข ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต จินตนา ปิ่นเฉลียว ได้ชี้ให้เห็นว่า การทำงานเป็นสิ่งดีให้ทุกคนขยันทำงานเพื่อความสำเร็จในชีวิต ทัศนะเกี่ยวกับสตรี จินตนา ปิ่นเฉลียวต้องการให้สตรีปฏิบัติตนตามแบบค่านิยมของสังคมไทย

AN ANALYSIS OF CHINTANA PINCHALEOW'S VERSES

AN ABSTRACT

BY

PAITON SINGCHAME

Presented in partial fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

September 1991

The purpose of this thesis is to analyse Chintana Pinchaleow's verses ; emphasis on form, Style and her point of view about society, life and woman.

The result is that Chintana Pinchaleow has followed the classical poetic rules. For her style, she is greatly careful for selecting of appropriate words and figure of speech to narrate and describe the idea. By this way the readers can imagine and agree to her idea efficiently. The point of view about society, life and woman; Chintana Pinchaleow concentrates on Society's problems. She believes that society will be peaceful and happy if the people share their love and help one another. Besides, she believes that "Working is good for anyone... If we work hard, we will succeed". Moreover she thinks woman should behave herself according to Thai Culture.